

ВΥΒΡΑΠÉ ΑΣΡΕΚΤΥ ΟΒΨΙΑΠΣΚΕΗΟ ΣΕΚΤΟΡΑ:

fungovanie občianskych združení
v trnavskom regióne

León Richvalský

ÖCMFSV

Trnava 2021

UNIVERZITA SV. CYRILA A METODA V TRNAVE
FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED

**Vybrané aspekty
občianskeho sektora:
fungovanie občianskych
združení v trnavskom
regióne**

León Richvalský
(Vedecká monografia)

Trnava, 2021

Vybrané aspekty občianskeho sektora: fungovanie občianskych združení v trnavskom regióne

Vedecká monografia

Táto vedecká monografia bola vydaná v rámci projektu KEGA 001UCM-4/2019 „Dynamika premien verejnej správy v Slovenskej republike“

Autor:

PhDr. León Richvalský, PhD.

Katedra verejnej správy, Fakulta sociálnych vied UCM v Trnave

Recenzenti:

PhDr. Michal Lukáč, PhD.

PhDr. Ing. Václav Kupec, Ph.D.

Návrh obálky: Mgr. Barbora Blašková

Technická redakcia: PhDr. Jakub Bardovič, PhD.

Neprešlo jazykovou úpravou.

Publikácia bola schválená a bola schválená Edičnou radou Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave a vedením Fakulty sociálnych vied UCM.

© Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave

© PhDr. León Richvalský, PhD.

Všetky práva vyhradené. Bez súhlasu ich majiteľa toto dielo a ani jeho súčasti nemožno reprodukovat.

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2021

Prvé vydanie

ISBN 978-80-572-0223-3

OBSAH

ZOZNAM TABULIEK A ILUSTRÁCIÍ	4
ÚVOD	7
1 PODOBY ZDRUŽOVANIA SA V SLOVENSKEJ REPUBLIKE	15
1.1 Občianske združovanie v slovenskej legislatíve	17
1.2 Subjekty občianskeho združovania	30
2 CIEĽ MONOGRAFIE A METODOLÓGIA SKÚMANIA	43
3 MOŽNOSTI FINANCOVANIA NEZISKOVÝCH ORGANIZÁCIÍ	47
3.1 Špecifické postavenie mechanizmu daňových asignácií	51
3.2 Príjmy neziskových organizácií z daňovej asignácie	57
4 VZNIK OBČIANSKÝCH ZDRUŽENÍ V TRNAVSKOM KRAJI PO ROKU 1989	59
4.1 Vznik občianskych združení v okrese Piešťany	63
4.2 Vznik občianskych združení v okrese Hlohovec	68
4.3 Vznik občianskych združení v okrese Trnava	72
5 OBČIANSKE ZDRUŽENIA VYBRANÝCH OKRESOV S NAJVYŠŠÍM PRÍJMOM Z DAŇOVEJ ASIGNÁCIE	78
5.1 Občianske združenia okresu Piešťany	79
5.2 Občianske združenia okresu Hlohovec	93
5.3 Občianske združenia okresu Trnava	105
6 VÝSLEDKY A DISKUSIA	120
6.1 Výsledky v sledovaných okresoch	125
ZÁVER	142
SUMMARY	147
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	149
ZOZNAM SKRATIEK A ZNAČIEK	161
MENNÝ REGISTER	162
VECNÝ REGISTER	164

ZOZNAM TABULIEK A ILUSTRÁCIÍ

Tabuľka 1 Subjekty občianskeho združovania a ich počet v rámci SR k 31. augustu 2020	31
Tabuľka 2 Počet nadácií v SR k 31. augustu 2020	33
Tabuľka 3 Počet neinvestičných fondov v SR k 31. augustu 2020	34
Tabuľka 4 Počet neziskových organizácií poskytujúcich všeobecne prospešné služby v SR k 31. augustu 2020	35
Tabuľka 5 Počet odborových a zamestnávateľských organizácií v SR k 31. augustu 2020	37
Tabuľka 6 Počet organizácií s medzinárodným prvkom v SR k 31. augustu 2020	38
Tabuľka 7 Počet občianskych združení v SR k 31. augustu 2020	39
Tabuľka 8 Počet občianskych združení v krajských mestách SR k 31. augustu 2020	40
Tabuľka 9 Rozdiel v počte občianskych združení v krajských mestách SR v porovnaní s celým krajom	41
Tabuľka 10 Piliere financovania MNO v podmienkach SR	48
Graf 1 Štruktúra príjmov neziskových organizácií v SR za rok 2013 (v Eurách)	49
Tabuľka 11 Súhrnné príjmy slovenských MNO z daňovej asignácie	55
Tabuľka 12 Počet asigujúcich fyzických a právnických osôb v rokoch 2015, 2016 a 2017	56
Tabuľka 13 Rozloženie výšky príjmov slovenských organizácií z daňovej asignácie za rok 2019	57
Tabuľka 14 Subjekty so ziskom z daňovej asignácie za rok 2019 väčším ako 1 milión Eur	58
Tabuľka 15 Kraje SR a ich základné údaje k 31. decembru 2019	60
Tabuľka 16 Okresy Trnavského kraja a ich základné údaje k 31. decembru 2019	60
Tabuľka 17 Počet občianskych združení v sledovaných okresoch Trnavského kraja k 31. augustu 2020	61

Tabuľka 18 História vzniku občianskych združení aktívnych k 31. augustu 2020 v sledovaných okresoch Trnavského kraja	62
Tabuľka 19 Obce okresu Piešťany, ich základné údaje k 31. decembru 2019 a počet občianskych združení aktívnych k 31. augustu 2020 v štyroch stanovených kategóriách	64
Tabuľka 20 História vzniku občianskych združení aktívnych k 31. augustu 2020 v mestách a obciach okresu Piešťany v štyroch stanovených kategóriách	66
Tabuľka 21 Obce okresu Hlohovec, ich základné údaje k 31. decembru 2019 a počet občianskych združení aktívnych k 31. augustu 2020 v štyroch stanovených kategóriách	69
Tabuľka 22 História vzniku občianskych združení aktívnych k 31. augustu 2020 v mestách a obciach okresu Hlohovec v štyroch stanovených kategóriách	70
Tabuľka 23 Obce okresu Trnava, ich základné údaje k 31. decembru 2019 a počet občianskych združení aktívnych k 31. augustu 2020 v štyroch stanovených kategóriách	72
Tabuľka 24 História vzniku občianskych združení aktívnych k 31. augustu 2020 v meste Trnava a obciach okresu Trnava v štyroch stanovených kategóriách ..	75
Tabuľka 25 Občianske združenia v sledovaných okresoch s najvyšším príjmom z daňovej asignácie za rok 2019 v štyroch stanovených kategóriách	79
Graf 2 Prostriedky získané občianskym združením HK HAVRANI Piešťany z daňovej asignácie za rok 2019	82
Graf 3 Prostriedky získané občianskym združením Possibilitas z daňovej asignácie za rok 2019	85
Graf 4 Prostriedky získané občianskym združením Materské centrum Úsmev z daňovej asignácie za rok 2019	88
Graf 5 Prostriedky získané občianskym združením Regionálne centrum SLOBODA ZVIERAT Piešťany z daňovej asignácie za rok 2019	91
Graf 6 Prostriedky získané občianskym združením Atletický klub Bojničky z daňovej asignácie za rok 2019	95
Graf 7 Prostriedky získané občianskym združením „JA SÁM“ z daňovej asignácie za rok 2019	98
Graf 8 Prostriedky získané občianskym združením Zelený trojlístok z daňovej asignácie za rok 2019	101
Graf 9 Prostriedky získané občianskym združením Združenie pre výrobu a využitie biopalív z daňovej asignácie za rok 2019	104
Graf 10 Prostriedky získané občianskym združením Asociácia športu PSA Trnava „ASPSA“ z daňovej asignácie za rok 2019	107

Graf 11 Prostriedky získané občianskym združením Slovenská spoločnosť pre spina bifida a/ alebo hydrocefalus z daňovej asignácie za rok 2019	111
Graf 12 Prostriedky získané občianskym združením Macko uško z daňovej asignácie za rok 2019	115
Graf 13 Prostriedky získané občianskym združením Trnavský strom z daňovej asignácie za rok 2019	118
Graf 14 Vývojový trend vzniku občianskych združení aktívnych k 31. augustu 2020 v Trnavskom kraji	120
Tabuľka 26 Porovnanie príjmu piatich subjektov najmenej podporených daňovou asignáciou v roku 2019 s ich príjmom z daňovej asignácie v roku 2018	123
Graf 15 Vývojový trend vzniku občianskych združení aktívnych k 31. augustu 2020 v mestách okresu Piešťany	126
Graf 16 Vývojový trend vzniku občianskych združení aktívnych k 31. augustu 2020 v 25 obciach okresu Piešťany	127
Graf 17 Vývojový trend vzniku občianskych združení aktívnych k 31. augustu 2020 v 2 mestách okresu Hlohovec	129
Graf 18 Vývojový trend vzniku občianskych združení aktívnych k 31. augustu 2020 v 22 obciach okresu Hlohovec	129
Graf 19 Vývojový trend vzniku občianskych združení aktívnych k 31. augustu 2020 v meste Trnava	132
Graf 20 Vývojový trend vzniku občianskych združení aktívnych k 31. augustu 2020 v 44 obciach okresu Trnava	132
Graf 21 Percentuálne rozloženie občianskych združení v okrese Piešťany v štyroch stanovených kategóriách	135
Graf 22 Percentuálne rozloženie občianskych združení v okrese Hlohovec v štyroch stanovených kategóriách	136
Graf 23 Percentuálne rozloženie občianskych združení v okrese Trnava v štyroch stanovených kategóriách	137
Tabuľka 27 Číselné vyjadrenie narastajúceho trendu v počte založených občianskych združení v trnavskom regióne v období rokov 1990 až 2019	138

ÚVOD

Združovanie sa prebiehalo v ľudských spoločnostiach ešte pred vznikom občianstva a štátov, považujeme ho dokonca za jav starší ako jazyk či písmo. Združovanie malo v týchto dobách primárne pragmatický charakter a plnilo ochrannú funkciu, pred prírodnými ale aj spoločenskými hrozbami, ktoré dnes garantuje zákon. Pokrok v spoločnosti a ľudskom myslení vyústil do zväčšovania týchto funkčných združení, vnútornú hierarchizáciu a delenie povinností medzi jednotlivých členov. Tieto spoločnosti už teda nepoužívali združovanie len ako nástroj na prežitie, jeho význam sa začal rozvíjať na nových, dovtedy nepoznaných úrovniach. Tieto skutočnosti vnímali aj učitelia a myslitelia v dobách dávno pred našim letopočtom, čo je podložené napríklad zachovanou tvorbou antických filozofov, s ktorou spoločenské vedy pracujú dodnes. Ako najznámejšieho môžeme spomenúť Aristotela, ktorý ľudskú potrebu združovania sa zhrnul v pomenovaní človeka „zoon politikon“ – spoločenský tvor (Miller a kol., 2000). V rámci združovania teda došlo k výraznému historickému vývoju a posunu, ktorý ho už v období staroveku zmenil z obranného a zastrešujúceho prostriedku na nástroj uľahčenia dosahovania ekonomických a politických cieľov v rámci veľkej a stratifikovanej spoločnosti. Podrobné regulácie občianskeho združovania boli prítomné už v rímskom práve, čo je dôkazom o význame tejto spoločenskej aktivity. Všetky združenia sa v dobových právnych dokumentoch nazývali korporáciami, pod ktoré spadali okrem štátu a jednotlivých obcí aj občianske spolky. Rímske právo taktiež poznalo dobročinné združenia, predchodcov dnešných nadácií. Korporácie mali zákonom stanovené práva a povinnosti, v podobe minimálneho počtu troch členov a vlastných stanov (Gajdošová, 2019).

Pôvodne sa vznik týchto korporácií a občianskych spolkov nereguloval, postupom času sa však spolky s protištátnym alebo nemravným zameraním rušili a zakladanie nových muselo byť vopred povolené. Rímske korporácie mali obmedzenie na úrovni prirodzených ľudských práv, čo v praxi znamenalo, že nemohli získať rodinné práva a právomoci. Ako Gajdošová ďalej uvádza, v neskoršom období rímskeho práva však

získali korporácie dedičské práva, ako aj právo prijímať dary. Korporácie fungovali spôsobom veľmi podobným súčasnému modelu, využívali valné zhromaždenie a poznali pozície v súčasnosti zodpovedajúce predsedovi a konateľovi združenia. Jednotliví členovia neručili za prípadné záväzky danej korporácie, ich členstvo bolo dobrovoľné a v prípade ich rozpustenia alebo rozídenia sa daná korporácia zanikla. Ako konkrétne príklady korporácií s charakterom občianskych spolkov z tejto doby môžeme uviesť rozličné profesijné združenia (cechy), dobročinné spolky (starobince a chudobince), alebo tzv. kultové spolky, zaoberajúce sa pohrebnými obradmi. Najznámejšou formou združovania sa boli v našich podmienkach stredoveké bratstvá - korporácie náboženského charakteru, a cechy - združenia remeselníkov a obchodníkov. Bratstvá mali charakter vzájomnej pomoci, vzdelávania a obrany členských záujmov. Najčastejšími na našom území boli v štrnástom storočí bratstvá farárov, baníkov či vzdelancov (Dudeková, 1998). Nebolo výnimkou, že bratstvo malo tzv. bratskú pokladnicu, ktorá pozostávala z členských príspevkov a slúžila na pomoc členom v núdzi. Cechy mali charakter oficiálnych profesijných združení, ktoré svojich členov zastupovali aj pred zákonom a tlmočili ich požiadavky. Cechy mali veľký vplyv na vtedajší hospodársky rozvoj, mali samosprávnú štruktúru a vlastné stanov. Cechy najbližšie pripomínali funkciu dnešných profesijných komôr s povinným členstvom. Osemnásťte storočie prinieslo rozmach tzv. učených spoločností, ktoré zakladali najčastejšie kňazi a vzdelanci a okrem osvetových aktivít mnohé vydávali aj časopisy. Významnú úlohu mal v tomto kontexte spolok sídliaci v Trnave, Slovenské učené tovarišstvo, ktoré združovalo až 450 členov a okrem šírenia nových poznatkov vydávalo literatúru v bernolákovčine, čím podporovalo kodifikačné snahy Antona Bernoláka. Práve prostredníctvom učených spoločností sa v osemnástom storočí začali realizovať snahy o národné a jazykové sebaurčenie Slovákov.

V devätnástom storočí sa na našom území začali vytvárať meštianske spolky, ktoré boli ovplyvnené najmä myšlienkami liberalizmu a nacionalizmu šíriacimi sa po vtedajšej Európe. Spolky sa pod vplyvom týchto ideí postupne menili a do popredia sa nedávala profesia či remeslo, ale národná príslušnosť (Mannová, 1990). So spomínanými myšlienkami sa po Európe šírila aj vlna národnej emancipácie, ktorá mala

útočisko práve v týchto združeniach. V tomto období v Trnave vznikol aj Spolok svätého Vojtecha, ktorý v rámci svojej vydavateľskej činnosti šíril štúrovskú slovenčinu. Zakladateľ tejto stále činnejšej trnavskej inštitúcie, Andrej Radlinský, bol zároveň spoluzakladateľom Matice slovenskej. Rovnako významným bol spolok Tatrín, ktorý vydavateľskou činnosťou taktiež podporoval slovenčinu Ľudovíta Štúra. Nemenej dôležitou bola hospodárska emancipácia, ktorá sa rozvinula vďaka občianskym aktivitám Samuela Jurkoviča. V roku 1845 založil v Sobotišti svojpomocný „Hospodársky čili gazdovský ústav“, čím ako prvý v kontinentálnej Európe vytvoril organizáciu družstevného typu. Počas tzv. Bachovho absolutizmu, ktorý bol nastolený po revolúcii v rokoch 1848 – 1849, bolo združovanie aj činnosť spolkov obmedzené. Štát vykonával dozor nad ich aktivitou, každý vznikajúci spolok sa musel registrovať a predložiť svoje stanovy, neskôr aj výročné správy o činnosti a aktivitách. Pod najprísnejším dohľadom boli samozrejme združenia a spolky, ktoré akýmkoľvek spôsobom zasahovali do sféry politiky a národných otázok. Ako uvádza Gajdošová (2019), spolky so zameraním dobročinným, osvetovým, kultúrnym, hospodárskym alebo vedeckým nemali obmedzenú činnosť a v druhej polovici 19. storočia boli naopak veľmi početné. Snaha o združovanie aj vo veciach národného charakteru však neoslaba a viedla ku vzniku Matice slovenskej, celonárodnej kultúrnej a osvetovej inštitúcie Slovákov. Prvé valné zhromaždenie sa uskutočnilo v roku 1863, avšak už v roku 1875 bola Matica slovenská po dvanástich rokoch aktivity zrušená. Príčinou bola najmä silná maďarizácia, ktorá na našom území prebiehala po Rakúsko – Uhorskom vyrovnaní v roku 1867 (Dudeková, 1998). Združovanie v spolkoch prechádzalo v závere 19. storočia čoraz prísnejšími právnymi úpravami. Štát do nich zasahoval prostredníctvom ministerstva vnútra, rozhodovaciu úlohu mali však aj samosprávne orgány na miestnej a župnej úrovni. V dobovej legislatíve však existovala zákonná medzera, pomocou ktorej mohli dočasne fungovať aj nežiaduce spolky. Zákon mal zakomponovanú poistku voči nečinnosti orgánov, ktorá umožňovala spolku fungovať po 40 dňoch od doručenia žiadosti a stanov ministerstvu vnútra až do dňa jeho rozhodnutia. Žiadosť mohli spolky posielat' opakovane, a tým pádom s prestávkami legálne fungovať. V období pred začiatkom Prvej svetovej vojny v roku 1914 bolo predsedníctvom vlády vydané nariadenie, ktoré

zakázalo vytváranie nových spolkov a prechod existujúcich pod policajný dozor. Nariadenie sa primárne realizovalo v krajoch najviac obývaných národnosťami, avšak rozšírilo sa na celé Uhorsko (Dudeková, 1998).

Spoločný štát Čechov a Slovákov, ktorý vznikol po Prvej svetovej vojne, bol ideám slobody a združovania naklonený a tieto práva zakotvoval priamo vo svojej Ústave. V rámci právneho poriadku prebehla tzv. recepcia rakúskych a uhorských zákonov, vznik občianskych spolkov teda stále upravoval zákon z roku 1867, konkrétne rakúsky zákon č. 134/1867 r.z (Mannová, 1990). Napriek tomu bola spolková činnosť aj sloboda združovania na neporovnateľne vyššej úrovni, keďže z recipovaných predpisov boli odstránené nedemokratické prvky. Jediné obmedzenie existovalo pre cudzincov, ktorí museli mať povolenie od vlády a mohli byť členmi spolkov, a aj to len literárnych a vzdelávacích. Spolky mohli mať národnostný aj politický charakter, ak samozrejme neboli protištátneho zamerania. Zaujímavosťou z tohto obdobia je, že spolky chovateľov poštových holubov spadali spolu so streleckými spolkami pod osobitný režim a museli podávať pravidelné hlásenia na svoj Ústredný zväz, ktorý ich potom predkladal ministerstvu vnútra.

Situácia sa diametrálne zmenila počas vojnovnej Slovenskej republiky, pred prijatím ústavy v roku 1939 nazvanej Slovenský štát. Druhá svetová vojna a obdobie pred ňou a vyznačovali rozmachom totalitných ideológií v Európe, ktoré stáli aj za vznikom tohto štátneho útvaru na našom území. Občianske slobody boli obmedzené, vedúcu pozíciu v štáte prebrala Hlinkova slovenská ľudová strana, mnohé spolky a združenia boli rozpustené, odborové organizácie zlúčené do Slovenskej pracujúcej pospolitosti. Len v Bratislave klesol počet spolkov z necelých 700 na 276 (Dudeková, 1998). Koniec Druhej svetovej vojny však znamenal aj koniec týchto pomerov a štátneho zriadenia. Spolky podporujúce vtedajšie pomery boli rozpustené a ostatné mali povinnosť do šiestich mesiacov odstrániť zo stanov fašistické, protidemokratické a protiľudové časti, na čo dohliadalo Povereníctvo Slovenskej národnej rady pre veci vnútorné. Naopak spolky, ktoré boli zrušené počas tzv. Slovenského štátu, mohli nanovo pokračovať v činnosti a podľa možnosti im bol navrátený zhabaný majetok. Na rozdiel od Demokratickej strany, ktorá trvala na apolitickosti občianskeho združovania, mali komunisti predstavu organizovania týchto spolkov do Národného frontu, čo sa im

nakoniec aj vďaka stúpajúcej popularite podarilo presadiť (Gajdošová, 2019). Jednotnú právnu úpravu dostali aj profesijné odbory, ktoré sa transformovali na Revolučné odborové hnutie.

Po víťazstve komunistickej strany v roku 1948 sa zmenil náhľad na občianske aj politické práva, ktoré museli byť v súlade so záujmami pracujúcich. To sa týkalo aj základných občianskych práv a slobôd, a v prípade zhromažďovania alebo slobody tlače o naplnení záujmu pracujúcich rozhodovali výhradne komunistické orgány. Štátne a kolektívne záujmy mali prednosť pred záujmami a slobodou jednotlivcov, čo bolo najväčšou zmenou a zároveň základnou črtou tohto režimu (Mannová, 1991). Podporované boli výhradne spolky podporujúce výstavbu socializmu, politické spolky boli rozpustené a rovnako sa rozpustili aj tie spolky, ktoré odmietli svoje centralizovanie pod masové spoločenské organizácie. Spolky mohli vznikať len s povolením štátu, museli spĺňať vyššie spomínané pravidlá a byť centrálné riadené vyššou organizáciou. Z tohto hľadiska preto nemôžeme hovoriť o slobodnom občianskom združovaní v pravom slozazmysle, ale len o združovaní na základe štátom vytvorenej a kontrolovanej platformy. Tieto zmeny boli zákonne zastrešené Ústavou z 9. mája 1948 a zákonom č. 68/1951 Zb. o dobrovoľných organizáciách a zhromaždeniach (Dudeková, 1998). Občianske združovanie bolo však v tejto podobe štátom podporované, masové spoločenské organizácie pokrývali všetky záujmy a vekové kategórie. Ich úlohou bolo samozrejme zvyšovanie pocitu kolektívnej spolupatričnosti a utužovanie socialistických myšlienok, ktoré prebiehalo od detstva formou Socialistického zväzu mládeže, počas produktívnych rokov života formou Revolučného odborového hnutia a vo voľnom čase napr. prostredníctvom Zväzu československo-sovietského priateľstva. Združovanie mimo štátnych platforiem bolo neprípustné, rovnako aj združovanie za účelom riešenia politických a spoločenských problémov, ktoré by sme dnes nazvali think-tankmi. Tieto fungovali výhradne v ilegalite. Ich členovia boli nazývaní disidenti, často udržiavali pasívny alebo aktívny kontakt so zahraničím a získané informácie a novinky šírili nelegálnou nízkonákladovou domácou tlačou, tzv. samizdatmi (Horváth, Machyniak, 2018). Situácia v tejto podobe s určitými menšími obmenami fungovala počas celého obdobia neslobody, teda v období od roku 1948 až po zánik režimu a demokratickú tranzíciu koncom roka 1989.

Z prostredia disidentských skupín a občianskeho aktivizmu sú v tomto kontexte dôležité kritické vyhlásenia ochrancov životného prostredia či nekomunistických intelektuálov, ale najmä študentské a náboženské demonštrácie, ktoré vyvrcholili v podobe Sviečkovej manifestácie (Katrebová-Blehová, 2014).

Počas ostatných tridsiatich rokov prešlo občianske združovanie na Slovensku rozsiahlym vývojom, ktorý jeho fungovanie upravil do súčasnej podoby, kedy nespĺňa len úlohu voľnočasovej platformy pre občanov, ale je aj partnerom štátu a vlády pri procese rozhodovania. Na konferencii členov vlády a predstaviteľov neziskových organizácií v roku 2011 bola táto skutočnosť jednoznačne prezentovaná, kedy bolo v rámci viacerých príspevkov občianske združovanie a občianska spoločnosť označené za protiváhu vyvažujúcu vplyv štátu v spoločnosti (Szatmáry, 2011). Občianske združovanie má teda v modernom štáte aj pozíciu ochrancu individuálnych práv a slobôd pred vplyvom štátu, ktorá mu zabraňuje absolutizovať sa a zasahovať do všetkých sfér občianskeho života. Predpokladom pre združovanie je prítomnosť fungujúcej občianskej spoločnosti, ktorú Müller (2002) označuje za jeden z prejavov zdravej demokracie. Definícia občianskej spoločnosti je odlišná ako v rámci rôznych historických období, tak aj u jednotlivých autorov venujúcich sa tejto problematike. Každý autor kladie dôraz na odlišné prejavy a znaky občianskej spoločnosti, čo je dôkazom o dynamike tejto oblasti a jej chápania v konkrétnom období.

Müller pri definovaní občianskej spoločnosti vychádza z troch základných filozofických tradícií, ktorých autormi sú John Locke, Charles L. Montesquieu a Georg W. F. Hegel. Občiansku spoločnosť teda môžeme chápať ako existenciu slobodných združení, ktoré nie sú riadené ani kontrolované štátom, v rámci ktorých sa spoločnosť dokáže koordinovať a významným spôsobom ovplyvňovať výkon štátnej moci. Podmienkou, ktorá významne ovplyvňuje občiansku spoločnosť a združovanie, je vôľa samotných občanov zúčastňovať sa. Participácia občanov na občianskej a politickej úrovni vytvára v demokratickom režime podmienky pre rozvoj občianskej spoločnosti a zvyšovanie kvality demokratických procesov – rozhodnutia štátnych orgánov vytvárané v spolupráci s participujúcou verejnosťou sú spoločnosťou lepšie akceptované, v niektorých prípadoch aj aktívne podporované

(Brozmanová-Gregorová, 2009). Mimovládne organizácie môžu okrem priestoru pre rozvoj občianskeho združovania a občianskej spoločnosti predstavovať aj platformy na prezentáciu osôb a ich názorov. Táto skutočnosť sa preukázala už pred parlamentnými voľbami v roku 1998, kedy sa mimovládne organizácie spojili v masových kampaniach na podporu volebnej účasti a s tým súvisiacej politickej zmeny. V tejto dobe bol tretí sektor útočiskom opozičných politikov a osobností vylúčených z koalíčných kruhov, čo spolu s dominantným postavením zahraničného financovania vyústilo do prehĺbenia antagonizmu vtedajšej vlády voči mimovládnym organizáciám (Schneider, 2003). Následná volebná účasť, ktorá prekonala predchádzajúce voľby a zabezpečila politickú zmenu, bola dôkazom o vplyve týchto organizácií na občanov a verejnú mienku.

Napriek apolitickosti mimovládnych organizácií teda konštatujeme, že za určitých okolností môžu slúžiť ako platformy pre spopularizovanie osôb alebo ideí, ktoré sa následne transformujú do sféry politiky. Príkladom je v tomto smere kandidát z parlamentných volieb 2020 Michal Truban, ktorý pred vstupom do politickej sféry pôsobil v občianskom združení Slovensko.Digital a neskôr aj v občianskom združení Progresívne Slovensko, ktoré sa pred parlamentnými voľbami 2020 transformovalo na rovnomennú politickú stranu. V tomto kontexte je potrebné spomenúť aj filantropické aktivity ako budovanie imidžu organizácie či osoby, čo v podmienkach SR najlepšie ilustrujú tzv. firemné nadácie, teda subjekty neziskového sektora, založené úspešnými podnikateľskými subjektmi. Zakladateľské organizácie sú zároveň vo väčšine prípadov aj ich najväčšími donormi. Firemné nadácie potom tieto prostriedky používajú na podporu iných neziskových subjektov, na filantropiu a pomoc, čo vytvára pozitívny obraz nielen o samotnej firemnej nadácii, ale najmä o jej zakladateľskej organizácii. Zo slovenskej politickej scény sa ako príklad dá uviesť bývalý prezident SR, Andrej Kiska, ktorý na svojich filantropických aktivitách a angažovanosti v neziskovom subjekte Dobrý anjel postavil časť svojej predvolebnej kampane.

Občianske združenia, ako základné a najpočetnejšie subjekty občianskeho združovania, sú predmetom záujmu našej monografie, v ktorej si za cieľ kladieme zistiť odlišnosti v oblasti zakladania občianskych združení v trnavskom regióne, konkrétne okresoch

Hlohovec, Piešťany a Trnava. Zakladanie občianskych združení sledujeme v rokoch 1990 až 2019 a pokúšame sa identifikovať prípadné problémy obmedzujúce ich fungovanie v tomto regióne, vzájomne ich komparujeme a predikujeme návrhy na možné zlepšenie. Poznatky o tom, ako na vznik nových občianskych združení vplývala dynamika legislatívy SR v oblastiach združovania a financovania, považujeme za prínosné pre ďalší vývoj tejto oblasti. Počet založených občianskych združení v určitých rokoch reflektuje motiváciu občanov združovať sa a participovať, ktorá vychádza zo spoločenskej situácie daného obdobia. Tieto súvislosti sa snažíme nachádzať v celom sledovanom období, na úrovni miest a obcí vybraných okresov. Na túto problematiku nahliadneme aj prostredníctvom reálnych skúseností so zakladaním, fungovaním a financovaním občianskych združení, ktoré nám v rámci výskumných rozhovorov poskytli vybrané subjekty pôsobiace práve v trnavskom regióne. Občianske združenia sme vybrali na základe najvyšších príjmov z daňovej asignácie za rok 2019, ktorú zároveň považujeme za prínosný prvok vo financovaní neziskových organizácií v SR, umožňujúci daňovníkom podporiť vybranú organizáciu podielom svojej zaplatenej dane z príjmov.

1 PODOBY ZDRUŽOVANIA SA V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Občianske združovanie a jeho sloboda patrí medzi základné predpoklady občianskej spoločnosti, ktorá je fundamentom zdravého demokratického režimu. Sloboda združovania je v rámci tejto problematiky zdôrazňovaná hlavne v kontexte nezávislosti od štátu, ktorý ju síce povoľuje a podporuje, ale neorganizuje. Samotné združovanie a občianska spoločnosť má pre demokratický režim mnohé výhody, ako napríklad podpora rozvoja spoločenských hodnôt, sociálneho kapitálu, či kritika vlády - v pozitívnom aj negatívnom zmysle (Vajdová, 2005). Občianska spoločnosť podľa Boukala (2009) chráni pred vznikom individualizmu, predchádza teda rozbitiu spoločnosti na jednotlivcov sledujúcich iba svoje záujmy.

Činnosť občianskej spoločnosti, občianskeho združovania a z nich vychádzajúcich aktivít sa často súhrnne označuje ako tretí alebo neziskový sektor. Vypĺňa oblasť, ktorá nespadá pod záujmy prvého ani druhého sektoru, teda ani vládneho, verejného, ani súkromného, podnikateľského. Jeho špecifikom je práve dobrovoľnosť, združovanie a konanie na základe vlastnej vôle a zabezpečenie širokého spektra služieb bez cielenia na zisk (Sargeant, Shang, 2010). Podobne sa vyjadruje aj Zacharová (2015), podľa ktorej neziskový sektor zabezpečuje činnosti nedostatočne pokryté prvými dvoma sektormi a jeho organizácie nevznikajú s cieľom dosiahnuť zisk. Organizácie tretieho sektora sa súhrnne označujú ako neziskové organizácie, pretože ich cieľom nie je maximalizácia ziskov, ale poskytovanie určitých služieb a statkov širokej verejnosti.

Príčin a faktorov, ktoré v rôznych krajinách pôsobia na rozvoj tretieho sektora, je viacero. Bútora (1998) z globálneho hľadiska popísal tie najviac

frekventované. Primárne sú úlohami tretieho sektora kompenzácia nedostatkov štátnych a trhových mechanizmov, tlak občanov v prípade autoritárskych režimov (iniciatíva zdola), či prienik nových ideových prúdov do spoločnosti. Na tomto mieste autor kladie dôraz na rozvoj komunikačných technológií a internetu, čím sa výrazne zjednodušuje šírenie príkladov zo zahraničnej praxe a možnosť informovať verejnosť o aktivitách občianskej sféry v štáte. Medzi ďalšie faktory rozvoja autor zaraďuje úlohu tretieho sektora v sociálnom dialógu so štátom, jeho schopnosť vytvárať koalície medzi svojimi vlastnými organizáciami, ale aj podporu občianskej účasti na rozhodovaní zo strany demokratických štátov. Význam (najmä v prípade rozvojových krajín) pripisuje taktiež ekonomickému zosilneniu strednej vrstvy, pôsobeniu zahraničných dobrovoľníckych organizácií a podpore tretieho sektora zo strany medzinárodných agentúr.

Univerzálne znaky neziskových organizácií, aplikovateľné vo väčšine demokratických režimov, sú podľa Zietlowa (2018): služba verejnosti ako hlavný cieľ, organizačná štruktúra zodpovedajúca neziskovej alebo charitatívnej spoločnosti, riadenie vylučujúce súkromné záujmy a zisk, výnimky v ich zdaňovaní, ako aj daňové výhody na dary a dotácie pre darujúce subjekty. Podľa Macháčka (2015) je hlavnou črtou demokratického občianskeho združovania jeho dobrovoľnosť v oboch smeroch – pri vstupe do združenia aj pri výstupe z nich. Ako ďalšie definujúce znaky uvádza pluralizmus združení rovnakého zamerania a možnosť súčasného členstva vo viacerých združeniach. Boukal (2009) pri fungovaní neziskových organizácií uvažuje o prelínaní troch základných princípov, ktorými sú egoizmus, mutualizmus a altruizmus. Egoizmus v tomto kontexte nevymedzuje negatívne, hovorí o ňom ako o túžbe človeka obohatiť sa po duchovnej stránke, v podobe sebarealizácie či nadobúdania dobrého pocitu z pomoci ostatným. Mutualizmus sa objavuje vo forme spolupatričnosti – združovanie prinesie isté výhody, ktoré budú vzájomné a do určitej miery rovnaké pre všetkých združujúcich sa. Altruizmus autor identifikuje ako v mnohých prípadoch dominantný, keďže ľudia v neziskových organizáciách často v rámci svojej činnosti prinášajú isté obete, ktoré sú nezištné a pre dobro iných.

Počet týchto organizácií má v rámci Slovenskej republiky rastúci charakter, čo pozitívne hodnotí aj Gajdošová (2019), ktorá tento stav

považuje za dobrý indikátor rozvoja právneho štátu a demokracie. Ako autorka ďalej uvádza, združenia nie sú prísne monitorované prostredníctvom správ o svojej činnosti, nemajú štátom stanovený okruh povolených činností, členstvo občanov nie je nútené a združenia nie sú riadené žiadnou centrálnou organizáciou. Takáto podoba združovania je teda diametrálne odlišná od praxe pred rokom 1989. Ako uvádza Bútora (1998), občianske združovanie a neziskové organizácie majú najlepšie podmienky na rozvoj v demokratickom režime, a zároveň kvalita demokratického režimu závisí od fungovania tejto sféry.

1.1 Občianske združovanie v slovenskej legislatíve

Občianske združovanie je spolu s ostatnými občianskymi slobodami zastrešené v Ústave Slovenskej republiky (SR), je teda zaručené normou najvyššej právnej sily. Ústava SR je špecifická skutočnosťou, že bola vyhlásená v publikačnej zbierke iného štátu - v Zbierke zákonov Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky (ČSFR). K vyhláseniu totiž došlo 1.9.1992, teda ešte pred vznikom samostatných republík. Ako uvádza Drgonec (2015), v Zbierke zákonov SR boli uverejňované zmeny ústavy, nie však základný text, čo bolo upravené až 13. apríla 2001. Samotný návrh Ústavy SR z roku 1992 bol vypracovaný skupinou pod vedením Milana Čiča krátko po parlamentných voľbách v roku 1992, v ktorých bola víťaznou strana HZDS. Potreba vzniku nového návrhu ústavy vychádzala aj z Deklarácie SNR o zvrchovanosti SR zo dňa 17. júla 1992 (Petranká-Rolková, 2017). Majerová (2005) obidve udalosti, deklaráciu zvrchovanosti aj prijatie ústavy, popisuje ako najvýznamnejšie kroky v rámci suverenity SR.

Pre tému spracovávanú v rámci tejto monografie práce je podstatnou úprava politických práv a slobôd občana, ktorá sa nachádza v druhej hlave Ústavy SR, v časti pomenovanej „Politické práva“, konkrétne v článkoch 26 až 32. Dôvodová správa k návrhu Ústavy SR z roku 1992 vyjadrila dostatočný rozsah zakotvenia práv a slobôd, ktoré tvorili najrozsiahlejšiu časť tohto návrhu (Chovanec, 2002). Združovanie občanov je zadefinované v čl. 29, ktorý zaručuje právo slobodne sa združovať prostredníctvom spolkov, spoločností a iných združení.

Drgonec (2015) v tomto kontexte dáva do pozornosti spolky s vynúteným členstvom, napr. profesijné komory, ktoré by podľa tejto úpravy neboli v súlade so slobodným charakterom združovania. Tieto spolky sú teda realizovaním podmienok a obmedzení výkonu určitých povolání podľa čl. 35 Ústavy SR. Ústavná úprava združovania občanom umožňuje zakladať aj spolky politického charakteru, politické hnutia a strany. Ústava SR v tejto veci nešpecifikuje bližšie podmienky, nezakazuje teda jednej osobe založiť viacero politických strán a dokonca aj združovanie vo viacerých politických hnutiach súčasne - ak to umožňujú stanovy daných strán či hnutí. V rámci tejto úpravy je zahrnutá aj možnosť občianske združovanie obmedziť, ak je takéto združovanie hrozbou pre bezpečnosť štátu, narúša verejný poriadok, navádza k trestnej činnosti, alebo zasahuje do práv a slobôd iných osôb. Vychádzajúc z historických udalostí na území SR, Ústava SR obsahuje záruku neštátneho charakteru politických aj nepolitických združení, resp. ich oddelenia od štátnej sféry. Autor uvádza, že táto úprava vznikla primárne ako reakcia na historické skúsenosti s nadvládou politických strán a združení ako vo vojnovnej Slovenskej republike (HSLR), tak aj v socialistickom Československu (KSČ).

V rámci problematiky združovania je rovnako dôležitým právom na združovanie národnostných menšín a etnických skupín, ktoré je konkretizované v prvom odseku článku 34. Na tomto mieste sa uvádza, že národnostným menšinám a etnickým skupinám žijúcim na území SR je zaručené právo na svoj kultúrny rozvoj, okrem iného aj pomocou združovania sa v národnostných združeniach alebo vzdelávacích a kultúrnych inštitúciách. Zaujímavým poznatkom v oblasti práv menšín v Ústave SR je podľa Chovanca (2002) skutočnosť, že príslušníci menšín sú ústavne zvýhodnení v zmysle záruky všestranného rozvoja, ktorý pre štátotvorný národ ústavne zakotvený nie je. Táto úprava ďalej priznáva menšinám právo participovať vo veciach a otázkach týkajúcich sa ich menšiny a obsahuje ústavnú poistku proti zneužitiu ich združovania. Združovacie práva menšín a etnických skupín teda nesmú ohrozovať zvrchovanosť a územie SR, ani zasahovať do práv ostatných osôb. Tieto časti ústavnej úpravy menšinového združovania sú podľa Drgonca (2015) prijaté ako ochranné mechanizmy. V prvom prípade je to ochrana menšiny v zmysle informovanosti o pripravovaných opatreniach

a možnosti vyjadriť svoje názory, nie nutnosť prispôbiť sa návrhu menšiny. V druhom prípade je to ochrana SR a jej občanov vyplývajúca aj z historickej skúsenosti, napr. v podobe Viedenskej arbitráže.

Napriek tomu, že piaty oddiel druhej hlavy Ústavy SR zastrešuje najmä hospodárske, sociálne a kultúrne práva, v čl. 37 sa dotýka aj občianskeho združovania. V tejto časti sa priznáva každému občanovi právo združovania sa vo veci ochrany sociálnych a hospodárskych záujmov. Drgonec (2015) sa pri tomto odseku pozastavuje nad jeho výkladom v kontexte predchádzajúceho zakotvenia všeobecného práva na združovanie, v rámci ktorého by sa mohlo uskutočňovať aj združovanie tohto druhu. Chápe ho teda ako explicitné uvedenie možnosti združovať sa v Ústavou ustanovených formách na uplatňovanie hospodárskych a sociálnych záujmov. Ďalej táto úprava definuje odborové organizácie a iné združenia tohto charakteru ako nezávislé od štátu, v závere tiež stanovuje možnosť obmedziť ich činnosť pokiaľ konajú proti štátnej bezpečnosti, verejnému poriadku alebo zasahujú do práv iných osôb. Na inom mieste sa zaručuje právo na združovanie prostredníctvom štrajku, ktoré však neplatí pre sudcov, prokurátorov, ozbrojené sily a zbory, ani pre záchranné a hasičské zbory. Štrajk ako proces nie je v ústave charakterizovaný, avšak v rámci spoločenských vied ho dokážeme zadefinovať z viacerých hľadísk. Fridrich a Mokrý (2011) ho zo sociologického hľadiska popisujú ako boj o verejnú mienku, z hľadiska politologického ako nástroj občianskej participácie na živote v spoločnosti. Z právneho hľadiska je však najvhodnejšia definícia štrajku ako úplného a organizovaného zastavenia práce veľkého počtu zamestnancov za účelom dosahovania cieľov.

Východiskom pre Ústavu SR bola pri týchto článkoch Listina základných práv a slobôd, ktorej znenie je v tomto prípade do určitej miery zhodné s aktuálnym ústavným znením. Tento dokument bol obsiahnutý v ústavnom zákona č. 23/1991 Zb. a jeho dôležitosť spočíva najmä vo vymedzení občianskych a ľudských práv, ktoré nemôžu byť porušené žiadnym štátnym orgánom (Chovanec, 2002). Schválilo ju Federálne zhromaždenie ČSFR, do právneho poriadku SR bola prijatá všeobecnou recepčnou normou a popri Ústave SR je stále základným prameňom práva. Obidva dokumenty, Ústava SR aj Listina základných práv a slobôd, majú rovnakú právnu silu. Pri kreovaní druhej menovanej

boli použité medzinárodné ľudskoprávne pramene a preto ju Mokrá a Fridrich (2016) myšlienково zaraďujú k tzv. jusnaturalizmu. Právne definície upravujúce občianske združovanie v Listine základných práv a slobôd obsahujú zhodné odseky a jediný rozdiel je v ich formuláciách, ktoré sú v Ústave SR presnejšie. V tomto dokumente je obsiahnutá aj úprava združovacieho práva menšín, avšak v tomto prípade je rozdiel väčší. Listina základných práv a slobôd neobsahovala ústavnú poisťku proti protištátnej činnosti a menšinové vzdelávacie a kultúrne inštitúcie neboli zadefinované. V rámci tohto dokumentu bol položený aj základ pre združovanie za účelom ochrany sociálnych a hospodárskych práv, ktorého znenie sa so znením v Ústave SR odlišuje podobne ako v predchádzajúcich prípadoch iba v presnejších formuláciách ústavnej úpravy.

Právnou normou vyššej sily upravujúcou občianske združovanie je Ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu. Ustanovuje možnosť obmedziť občianske združovanie, činnosť spolkov, politických strán a odborových organizácií v prípade vyhlásenia niektorého zo stavov v jeho názve. Táto problematika je v rámci SR ku dňu 31. augusta aktuálna, nakoľko bol 15. marca 2019 z dôvodu šírenia ochorenia COVID-19 uznesením Vlády SR vyhlásený núdzový stav.

Popri Ústave SR a Listine základných práv a slobôd je prameňom občianskeho združovania zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov. Zákon vznikol za účelom zmeny a zrušenia predchádzajúcich právnych noriem, ktoré vznikli počas totalitného režimu a obsahovali prvky nezlučujúce sa s novým demokratickým zriadením. Konkrétne to boli zákony č. 68/1951 Zb. o dobrovoľných organizáciách a shromaždeniach, č. 126/1968 Zb. o niektorých prechodných opatreniach na upevnenie verejného poriadku, č. 128/1970 Zb. o vymedzení pôsobnosti Československej socialistickej republiky vo veciach vnútorného poriadku a bezpečnosti a č. 194/1988 Zb. o pôsobnosti federálnych ústredných orgánov štátnej správy. Nová úprava vstúpila do platnosti 1. mája 1990 (Zákon 83/1990 Zb. o združovaní občanov. Vyhlásené znenie).

Tento zákon ustanovuje základné práva a povinnosti v oblasti združovania, čoho prvým predpokladom je priznanie práva slobodného združovania, na ktoré nie je potrebné žiadne ďalšie povolenie štátu.

Upresňuje však, že na združovanie v politických stranách a hnutiach, v cirkvách a za účelom výkonu povolání a zárobkovej činnosti sa tieto podmienky nevzťahujú. Ďalej občanom umožňuje zakladať spolky, kluby, zväzy a iné formy občianskych združení, ale aj odborové organizácie. Členstvo v týchto združeníach môžu získať aj právnické osoby a samotné združenia sú taktiež právnickými osobami, do ktorých štát zasahuje len v zákonných medziach. Výnimkou sú vojaci v činnnej službe, ktorí nemôžu vytvárať odborové organizácie, ani sa v nich združovať. V rámci tejto úpravy je zadaná aj dobrovoľnosť členstva v združeníach a možnosť kedykoľvek z nich vystúpiť, ako aj podmienka, podľa ktorej nesmie byť občan diskriminovaný na základe členstva, vystúpenia zo združenia, alebo odmietnutia členstva v ňom. Ďalšie práva a povinnosti sú stanovené každým združením na základe predmetu jeho činnosti. Ďalej sú v tejto úprave vymedzené aktivity, ktoré združenia vykonávať nesmú a v prípade porušenia môže štát do ich činnosti zasiahnuť. Patrí sem porušovanie zákonov a Ústavy SR, najmä obmedzovanie osobných a politických práv občanov, diskriminácia a vzbudzovanie nenávisť kvôli národnosti, pohlaviu, rase, pôvodu, názorov, vierovyznania či sociálneho postavenia. Združenia sa nesmú ozbrojovať a vytvárať ozbrojené skupiny nezávislé od štátu, s výnimkami športovej a poľovnej strelby. Združenia nemajú povolené vykonávať funkcie štátnych inštitúcií a príkazy a povinnosti môžu udeľovať len svojim členom, pokiaľ zákon nestanoví inak. Tento zákon vznikol vo Federálnom zhromaždení ČSFR súčasne so zákonmi o petičnom práve a o zhromažďovacom práve a podľa Gajdošovej (2019) išlo o významný predeľ v usporiadaní vtedajšej spoločnosti.

V rámci slovenskej legislatívy bol spomínaný zákon č. 83/1990 o združovaní občanov ku dňu 31. augusta 2020 upravený ôsmimi novelizáciami, prostredníctvom týchto právnych noriem:

- *Zákon č. 300/1990 Zb. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov.* Prvá novelizácia prebehla hneď 19. júla 1990, do pôvodného znenia pridala odborové organizácie a organizácie zamestnávateľov ako ďalšie možnosti občianskeho združovania.
- *Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník.* Novelizácia z 5. novembra 1991 zo zákona odstránila inštitúcie zodpovedné za registráciu

združení, vtedajšie Ministerstvo vnútra a životného prostredia SR a v prípade Českej republiky Ministerstvo vnútra ČR. Odstránila sa aj povinnosť združení s pôsobnosťou na území obidvoch republík túto skutočnosť ohlásiť príslušnému ministerstvu.

- *Zákon č. 62/1993 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov.* Novelizácia z 18. februára 1993 bola prijatá v novovzniknutej samostatnej Slovenskej republike, upravila názov registrujúcej inštitúcie na Ministerstvo vnútra a zo zákona odstránila možnosť združení vykonávať činnosť na území obidvoch republík.
- *Zákon č. 274/2009 Z. z. o poľovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.* Táto novelizácia zo 16. júna 2009 pridala organizácie na výkon poľovníctva do výnimiek platnosti zákona o združovaní a vyňala ich z typov združení, ktoré zakazoval. Odstránila a upravila niektoré písmená týkajúce sa procesných záležitostí registrácie a zániku združení.
- *Zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov.* Podľa dôvodovej správy (2016a) bol zákon predložený Ministerstvom spravodlivosti SR na základe Plánu legislatívnych úloh Vlády SR, ako aj uznesení Vlády SR č. 137 z 20. marca 2013, č. 235 z 31. mája 2012, č. 380 z 8. júla 2015 a č. 403 z 8. júla 2015. Novelizácia zákona o združovaní bola podľa tejto dôvodovej správy nutná z hľadiska nedostatočnej úpravy zániku právnických osôb. Právoplatné uloženie trestu zrušenia právnickej osoby teda na základe tejto novelizácie vedie k zániku občianskeho združenia a jeho nasledovnej likvidácii. Pridáva tiež povinnosť Ministerstva vnútra SR vymenovať likvidátora združenia.
- *Zákon č. 125/2016 Z. z. o niektorých opatreniach súvisiacich s prijatím Civilného sporového poriadku, Civilného mimosporového poriadku a Správneho súdneho poriadku a o zmene a doplnení niektorých zákonov.* Návrh bol predložený vládou SR na základe uznesení vlády č. 650 zo 17. decembra 2014, č. 651 zo 17. decembra 2014 a č. 652 zo 17. decembra 2014 (Dôvodová správa, 2016b). Novelizácia sa týkala vypustenia oprávnenia súdu pozastaviť činnosť združenia, ktorá nemala podklad v Správnom súdnom

poriadku, ako aj vypustenia možnosti podať rozklad proti rozhodnutiu o odmietnutí registrácie. Rozhodnutia sú teda podľa dôvodovej správy vydané v jednostupňovom konaní a v prípade správnej žaloby sú preskúmateľné správnym súdom. Tieto zákony, ktoré sú piatou a šiestou novelizáciou zákona o združovaní, boli prijaté v rámci jedného týždňa v novembri roku 2015. Zákon o združovaní teda novelizovali súčasne s účinnosťou od 1. júla 2016 do 31. decembra 2018.

- *Zákon č. 346/2018 Z. z. o registri mimovládnych neziskových organizácií a o zmene a doplnení niektorých zákonov.* Cieľom tohto zákona bolo zjednotenie registrov mimovládnych neziskových organizácií (MNO), ktoré boli poskytované pre každý typ organizácie v rôznom rozsahu a s odlišným množstvom obsiahnutých dát. Zákon bol prijatý 27. novembra 2018, dôvodová správa (2018a) popisuje nutnosť jednotného registra ako spoľahlivého zdroja informácií, na základe ktorých bude možné predvídať situáciu vo vývoji MNO a proaktívne reagovať. Úpravy v zákone o združovaní sa týkali najmä náležitostí ohľadom pripravovaného registra, ale aj naplnenia požiadavky právnej istoty, keďže zákon umožňoval v prípade procesného pochybenia alebo nečinnosti Ministerstva vnútra SR vzniknúť aj združeniu, ktoré nespĺňalo zákonné podmienky.
- *Zákon č. 390/2019 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.* Návrh zákona bol predložený vládou SR ako opatrenie na zlepšenie fungovania obchodného registra v rámci uznesenia vlády č. 167 z 20. apríla 2018 (dôvodová správa, 2019a). V rámci zákona o združovaní došlo k novelizácii procesu zániku občianskych združení, ktoré bolo definované ako zrušenie združenia. Dôvodová správa uvádza, že zrušenie nastane súkromnoprávnym úkonom alebo rozhodnutím orgánu verejnej moci. Ďalšou zmenou bolo pridanie blanketovej právnej normy upravujúcej zrušenie a zánik občianskeho združenia vychádzajúc zo zrušenia a zániku obchodných spoločností. V predchádzajúcej právnej úprave nebolo možné určiť moment zániku združenia, čo malo podľa dôvodovej správy vplyv na právnu istotu veriteľov,

tretích osôb a súdnych konaní. Ak sa občianske združenie nachádza v procese likvidácie, má povinnosť za svojim názvom uviesť „v likvidácii“. Zákon bol prijatý 22. októbra 2019.

Občianske združovanie je upravené aj Občianskym zákonníkom, resp. právnou normou č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (Vychádzajúc z aktuálneho znenia po poslednej novelizácii z 28. októbra 2019). Tento zákon definuje záujmové združenia právnických osôb, ktoré môžu tieto osoby slobodne vytvárať a združovať sa v nich. Ďalej stanovuje podmienky zmluvy o združení na úrovni kooperácie podnikateľských subjektov. Spomínaný zákon z 28. októbra 2019 bol 64. novelizáciou občianskeho zákonníka, čo je vzhľadom na jeho prijatie dňa 26. februára 1964 pochopiteľné. Konkrétne ide o zákon č. 394/2019 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov. Dôvodová správa (2019b) uvádza ako hlavný dôvod tejto novelizácie nález Ústavného súdu SR z 10. októbra 2018, ktorý vyslovil nesúlad časti zákona s Ústavou SR. Upravované boli podmienky týkajúce sa náhrady škody na zdraví spôsobenej protiprávnym konaním.

Zákon č. 116/1985 Zb. o podmienkach činnosti organizácií s medzinárodným prvkom v Československej socialistickej republike, ktorý je platný dodnes (s poslednou novelizáciou vyššie spomínaným zákonom č. 346/2018 Z. z.) umožňuje združovanie a organizovanie sa aj cudzím štátnym príslušníkom. Dôvodová správa k zákonu 346/2018 Z. z. vysvetľuje zmeny v tomto zákone ako potrebné pre vytvorenie jednotného registra, ale došlo aj k vypusteniu slovného spojenia „československé záujmy“ na príslušných miestach (Dôvodová správa, 2018a).

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon stanovuje tresty v oblasti porušovania slobody združovania a zhromažďovania. Za násilné obmedzovanie týchto slobôd hrozí trest odňatia slobody vo výške dvoch rokov, za násilné porušovanie poriadkových opatrení zhromaždenia s oznamovacou povinnosťou je táto sadzba vo výške jedného roka. Zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý ho novelizoval, pridal do možností zániku združení a politických strán aj možnosť ich zrušenia súdnou cestou. Ako uvádza dôvodová správa (2016a) k tomuto zákonu, Ministerstvo spravodlivosti SR ho navrhlo okrem iného aj v rámci

opatrení odporúčaných pracovnou skupinou OECD pre úplatkárstvo v medzinárodných obchodných transakciách.

Zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok upravuje súdne konania vo veciach politických práv, o žalobe generálneho prokurátora na rozpustenie politickej strany, vo veciach združovania občanov a vo veciach zhromažďovania občanov. Tieto časti boli novelizované 27. novembra 2018, zmena sa týkala upresňujúcich formulácií vo veci rozsudku a jeho podoby. Návrh zákona bol podaný skupinou poslancov NRSR, dôvodová správa (2018b) uvádzala nutnosť aplikovať poznatky z praxe činnosti politických strán do legislatívnej podoby.

Zákon č. 85/2005 Z. z. o politických stranách a politických hnutiach, prijatý 4. februára 2005, umožňuje občanom založiť politickú stranu a združovať sa v nej a zároveň zakazuje politickým stranám prijímať dary od občianskych združení a ďalších subjektov tretieho sektora. Tento zákon bol ku dňu 19. apríla už šestnásťkrát novelizovaný, naposledy 7. apríla 2020, zákonom č. 73/2020 Z. z. ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v pôsobnosti Ministerstva vnútra Slovenskej republiky v súvislosti s ochorením COVID-19. V rámci zákona o politických stranách môžeme spomenúť aj zákon č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý nielen upresňuje účasť politických strán na voľbách, ale zároveň zastrešuje inštitúty priamo súvisiace s občianskym združovaním - referendum a ľudové hlasovanie o odvolaní prezidenta.

Združovanie v oblastiach, ktoré si vyžadujú podrobnejšiu a viac špecifickú legislatívu, je upravené osobitnými normami:

- *Zákon č. 440/2015 Z. z. o športe a o zmene a doplnení niektorých zákonov.* Bol predložený Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, dôvodová správa (2015) z 26. augusta 2015 ho definuje ako moderný zákon reagujúci na skúsenosti z praxe, ktorý rieši špecifické záležitosti športových združení, na ktoré nedostačuje základný zákon o združovaní. Zákon prešiel už siedmimi novelizáciami, naposledy 1. februára 2020 zákonom č. 6/2020 Z. z.
- *Zákon č. 274/2009 Z. z. o poľovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.* Priamo menil znenie zákona o združovaní občanov, preto sme ho uviedli aj v rámci novelizácií tohto zákona.

Od svojho vyhlásenia bol už päťkrát novelizovaný, naposledy 18. novembra 2015.

- *Zákon č. 460/2007 Z. z. o Slovenskom Červenom kríži a ochrane znaku a názvu Červeného kríža a o zmene a doplnení niektorých zákonov.* Ustanovuje Slovenský Červený kríž ako jedinú uznanú pomocnú organizáciu vojenských zdravotníckych zariadení a útvarov, ktoré fungujú v podobe miestnych spolkov a môžu sa združovať do územných spolkov. Ako je uvedené v texte zákona, táto organizácia je súčasťou Medzinárodného hnutia Červeného kríža a Červeného polmesiaca a funguje na základe Ženevských dohovorov. Novelizovaný bol dvakrát, v rámci zákona o účtovníctve právnymi normami č. 547/2011 Z. z. a č. 352/2013 Z. z.
- *Zákon č. 37/2014 Z. z. o Dobrovoľnej požiarnej ochrane Slovenskej republiky a o zmene niektorých zákonov.* Dôvodová správa zo 6. novembra 2013 uvádza, že dobrovoľný hasičský zbor obce nahradí obecné zbory a útvary a bude širšie zapájaný do činnosti hasičských jednotiek na území SR. Tieto náležitosti vyžadujú podrobnú legislatívnu úpravu, na ktorú základný zákon o združovaní nedostačuje (Dôvodová správa, 2013). Novelizovaný bol zatiaľ jedenkrát, zákonom č. 129/2015 Z. z.

Občianske združovanie a jeho základnú úpravu obsahovala už Všeobecná deklarácia ľudských práv prijatá v roku 1948. Tento dokument pojednáva o slobode pokojného zhromažďovania a združovania sa, ako aj o jeho dobrovoľnosti. Je považovaná za jeden z najvýznamnejších medzinárodných zdrojov ľudských práv. ČSR sa v dobe jeho prijímania hlasovania zdržala (Všeobecná deklarácia ľudských práv, 2020).

Vstupom do Európskej únie (EÚ) sa pre SR stal záväzným Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ktorý občianske združovanie zastrešuje v čl. 11. Občanom zaručuje právo pokojného zhromažďovania a združovania sa v združeniach aj odboroch. Obsahuje taktiež ochrannú klauzulu, združovanie teda nesmie zasahovať do štátnej bezpečnosti, práv iných občanov, alebo konať proti platným zákonom. Do platnosti vstúpil 3. septembra 1953 (Európsky dohovor o ľudských právach, 2020).

Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach, schválený OSN v roku 1966, deklaruje vo svojom znení okrem iného aj slobodu

združovania. Stanovuje právo na pokojné zhromažďovanie a zároveň ochrannú klauzulu ako vo vyššie spomínaných dokumentoch. Ďalej zaručuje právo na slobodu združovania a zakladania združení a odborových organizácií a uvádza, že zmluvné strany Dohovoru Medzinárodnej organizácie práce z roku 1948 nie sú oprávnené prejedikovať záruky z tohto paktu (Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach, 2020).

Ďalším dokumentom je Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach, rovnako schválený OSN v roku 1966, ktorý v čl. 8 priznáva každému právo na založenie odborových organizácií a slobodného vstupu do ich štruktúr, ale aj právo odborových organizácií zakladať medzinárodné odborové organizácie, aj sa v týchto útvaroch dobrovoľne organizovať. Odborové organizácie majú v rámci tohto dokumentu garantovanú slobodnú činnosť nepodliehajúcu obmedzeniam zo strany štátu s výnimkou činnosti ohrozujúcej demokraciu alebo práva a slobody iných občanov a subjektov. V čl. 8 je taktiež zastrešené právo na štrajk, ktorý však musí prebiehať v súlade so zákonmi zmluvného štátu (Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach, 2020).

Dohovor o právach dieťaťa z roku 1989 taktiež pojednáva o združovaní. Dieťa má podľa tohto dokumentu právo združovať a zhromažďovať sa, ktoré nesmie byť obmedzované (Samozrejme, ako vo väčšine dokumentov, aj tu je uvedená tzv. ochranná klauzula.) (Dohovor o právach dieťaťa, 2020).

Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím z roku 2006 obsahuje záruku politických a verejných práv pre tieto osoby spolu s právom na zakladanie a dobrovoľnú účasť v mimovládnych organizáciách, ale aj zriaďovanie organizácií osôb so zdravotným postihnutím a zastupovanie ich záujmov na medzinárodnej úrovni (Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím, 2020).

Na úrovni Európskej Únie je pre nás ďalej záväzná Európska sociálna charta (revidovaná), z 3. mája 1996, za SR podpísaná 18. novembra 1999. Oznámenie č. 273/2009 Z. z. Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky o uzavretí Európskej sociálnej charty (revidovanej) uvádza, že sa jedná o medzinárodnú zmluvu a podľa Ústavy SR má prednosť pred zákonmi. Zaručuje právo zamestnancov a zamestnávateľov

na združovanie sa v domácich a medzinárodných organizáciách za podmienok bližšie určených konkrétnym štátom.

Medzinárodná organizácia práce, pôsobiaca na celosvetovej úrovni, sa problematiky občianskeho združovania dotýka vo viacerých dohovoroch platných pre naše územie. Podľa aktuálnych informácií Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (Dohovory a odporúčania MOP, 2020) sú to dohovory:

- č. 11 o právach poľnohospodárskych pracovníkov združovať sa a zlučovať sa
- č. 87 o slobode združovania a ochrane práva organizovať sa
- č. 98 o použití zásad práva organizovať sa a kolektívne vyjednávať
- č. 151 o ochrane práva organizovať sa a o postupoch pri určovaní podmienok zamestnania vo verejnej službe
- č. 154 o podpore kolektívneho vyjednávania

Ďalším dokumentom na úrovni EÚ je Charta základných práv Európskej únie, ktorá zaručuje občanom členských štátov slobodu zhromažďovania a združovania sa na všetkých úrovniach - občianskej, politickej aj odborovej. Charta bola súčasťou Lisabonskej zmluvy z 13. decembra 2007 (Charta základných práv Európskej únie, 2020). Združovanie na európskej úrovni je bližšie špecifikované *Nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ, Euratom) č. 1141/2014 z 22. októbra 2014 o štatúte a financovaní európskych politických strán a európskych politických nadácií*, ktoré obsahovo nadväzuje na Chartu.

Spoločenský význam občianskeho združovania

Z teoretického hľadiska je problematika združovania spolu s občianskou spoločnosťou a celkovým fungovaním tretieho sektora spájaná s kvalitou demokracie, resp. so stupňom demokratizácie konkrétneho režimu. Toto úzke prepojenie občianskej aktivity a štátu nepochádza len z podstaty demokracie ako takej, ale aj z dôležitosti funkcií, ktoré tretí sektor zabezpečuje. Bútorá (1998) definuje desať základných funkcií mimovládnej sféry, ktoré sú prostredníctvom neziskových organizácií, teda občianskeho združovania v spoločnosti zabezpečované.

- Formulácia a tlmočenie občianskych požiadaviek. V rámci združovania sa prebieha dialóg, v ktorom občania vyjadrujú svoje názory a požiadavky, s ktorými môžu následne združenia pracovať a odprezentovať ich priamo kompetentným orgánom.
- Uchovávanie plurality. Tak ako je politická pluralita či pluralita informačných zdrojov dôležitá pre demokraciu, je dôležitým prvkom aj pluralita na úrovni spoločnosti. Združovanie a ochrana menšín prebieha vo významnej miere aj v mimovládnej sfére.
- Mienkotvorná funkcia. Mimovládne organizácie pomáhajú rozširovaniu alternatívnych pohľadov na rôzne oblasti života, kde autor uvádza ako príklad politické think-tanky poskytujúce konštruktívnu kritiku a alternatívy k rozhodnutiam vlády.
- Spoločensko-integračné pôsobenie. Pomocou združovania sa v platformách poskytovaných mimovládny sektorom prebieha socializácia občanov, od základnej voľnočasovej úrovne až po úroveň dialógu s politickými predstaviteľmi. Túto funkciu vyzdvihuje aj Macháček (2015), ktorý občianske združovanie popisuje ako „cvičisko“ pre jednotlivcov v ich procese transformácie na plnohodnotného občana.
- Politicko-socializačná funkcia. Mimovládne organizácie môžu podľa autora poskytovať istú tréningovú platformu pre budúcich politických predstaviteľov vo forme organizovania podporných či protestných kampaní, alebo vyjadrovania sa k spoločenským a politickým problémom na miestnej aj celoštátnej úrovni.
- Kontrolné funkcie. Činnosť mimovládnych organizácií na úrovni kontroly je dôležitou nielen v rámci vnútornej situácie, ale aj v globálnom a nadnárodnom prostredí. Kontrola a ochrana sa nemusí týkať len demokracie a politiky, častými sú organizácie na kontrolu dodržiavania ľudských práv, slobody prístupu k informáciám, či ochrany životného prostredia. V tomto kontexte sa niektoré mimovládne organizácie nazývajú strážcami demokracie, tzv. „watchdogs“ a dôležitosť tejto funkcie popisuje aj Schneider (2003) či Vašečka (2004).
- Poskytovanie služieb a verejných statkov. Ako Bútora uvádza, väčšinou ide o služby a produkty nedostatočne pokryté zo strany štátu a trhu z dôvodu ich nerentability. Sú to teda služby

prospešné, ale s malým alebo žiadnym finančným ziskom pre poskytovateľa.

- Terén pre sociálne experimenty a inovácie. Organizácie neziskového sektora môžu za určitých okolností slúžiť ako skúšobná platforma nových legislatívnych prvkov, ktoré budú na základe praktickej skúsenosti zaradené do celoštátnej legislatívy alebo prepracované.
- Prevencia a riešenie konfliktov. Nezhody medzi jednotlivými spoločenskými vrstvami alebo menšinami sa môžu zmierniť či vyriešiť angažovaním neziskových organizácií, ktoré sú dotknutej skupine bližšie. Vysvetlenie problému a jeho dopadov od členov „vlastnej“ vrstvy či skupiny je podľa autora v mnohých prípadoch prijateľnejšie ako od predstaviteľa vlády cez médiá.
- Rozmnožovanie spoločenského bohatstva. Spoločenské bohatstvo autor definuje na troch úrovniach, kognitívne, praktické a sociálne. Všetky tri kategórie súvisia s aktívnym združovaním sa v rámci mimovládnych organizácií v podobe šírenia nových teoretických konceptov, participácie na projektoch a socializácie v rámci danej skupiny alebo celej spoločnosti.

Macháček (2015) zdôrazňuje aj funkciu edukácie mládeže, ktorá je nevyhnutnou v každej krajine prechádzajúcej modernizačnými procesmi. V tejto súvislosti uvádza občiansku participáciu mládeže v mimoškolskom čase, kde je otvorený priestor pre viaceré formy združovania. Ako príklady uvádza občianske združenia s účasťou detí a mládeže, združenia špeciálne určené pre mládež, neformálne občianske iniciatívy a hnutia, ale aj mládežnícke parlamenty na miestnej úrovni. Autor tejto oblasti prikladá význam z dôvodu, že výchova k demokratickému občianstvu v rámci rodiny a školy je bez praktických skúseností účinná len čiastočne.

1.2 Subjekty občianskeho združovania

V súčasnosti je možné občianske združovanie realizovať viacerými spôsobmi, primárne v rámci MNO. Združovanie prebieha aj na iných úrovniach ako občianskej, napr. v politických stranách a hnutiach, vo veci

zárobkovej činnosti, alebo na zabezpečenie riadneho výkonu určitých povolání, v cirkvách a náboženských spoločnostiach, alebo v rámci výkonu poľovného práva (Zákon 83/1990 Zb.). Predmetom nášho záujmu sú však organizácie pôsobiace primárne ako vyjadrenie občianskej spoločnosti, v ktorých môže slobodne participovať každý občan, resp. nestáva sa členom či podporovateľom pôsobením externých vplyvov, iba na základe svojej vôle a presvedčenia. Z pohľadu politicky normatívneho je táto súvislosť umocnená, keďže politické strany sa orientujú primárne na politickú súťaž, voči ktorej sa tretí sektor vymedzuje, cirkvi majú napriek spoločným znakom rozdielne fungovanie v rámci dobrovoľnosti a samosprávnosti a napr. záujmové združenia právnických osôb sa líšia najmä v otázke neziskovosti (Strečanský – Murray Svidroňová – Andrejkovič, 2017).

Medzi MNO v najväčšej miere podporujúce občiansku spoločnosť a jej rozvoj teda zaraďujeme:

- nadácie
- neinvestičné fondy
- neziskové organizácie poskytujúce verejnoprospešné služby
- občianske združenia
- odborové organizácie a zamestnávateľské organizácie
- organizácie s medzinárodným prvkom

Tieto organizácie budú podľa poslednej novelizácie najneskôr do 1. januára 2021 uvedené v novom registri MNO (Zákon 346/2018 Z. z.). Všetky uvedené subjekty majú taktiež možnosť registrácie do zoznamu príjemcov asignačnej dane u Notárskej komory SR.

Tabuľka 1 Subjekty občianskeho združovania a ich počet v rámci SR k 31. augustu 2020

Typ MNO	Počet
Nadácie	750
Neinvestičné fondy	584
Neziskové organizácie poskytujúce verejnoprospešné služby	3 362
Občianske združenia	53 133

Odborové organizácie a zamestnávateľské organizácie	3 008
Organizácie s medzinárodným prvkom	120
Spolu	60 957

Zdroj: Register mimovládnych neziskových organizácií, 2021

Pri komparácii sledovaných subjektov tretieho sektora v rámci Slovenskej republiky konštatujeme markantnú prevahu občianskych združení. Keďže predstavujú najrozšírenejší spôsob občianskeho združovania a organizuje sa v nich najväčšia časť občanov, zvolili sme ich ako predmet nášho výskumu.

Nadácie

Zákon definuje nadácie ako účelové združenia majetku, ktoré slúžia na podporu verejnoprospešných účelov. Názov takéhoto združenia musí vždy obsahovať slovo nadácia, môže byť založené fyzickou aj právnickou osobou a jeho založenie sa potvrdzuje nadačnou listinou. Listina okrem iného obsahuje účel nadácie, ktorý je pre účely zákona definovaný ako ochrana a tvorba životného prostredia, ochrana práv detí a mládeže, ochrana zdravia, pomoc pre jednotlivca alebo skupinu osôb, ktoré sa ocitli v ohrození života alebo potrebujú naliehavú pomoc pri postihnutí živelnou pohromou, ochrana ľudských práv a humanitných cieľov, rozvoj a ochrana duchovných a kultúrnych hodnôt, rozvoj vzdelávania, vedy a telovýchovy a zachovanie prírodných hodnôt (Zákon 34/2002 Z. z.). Medzi najznámejšie v SR zaraďujeme firemné nadácie, teda tie založené podnikateľskými subjektmi, akými sú napr. Nadácia Volkswagen Slovakia, Nadácia EPH, Nadácia SPP, Nadácia VÚB či Nadácia Orange. Tieto nadácie zároveň každoročne patria medzi subjekty s najvyššími príjmami z daňovej asignácie (Ročný prehľad prijímateľov podielu..., 2020). Z hľadiska príjmov z asignácie však môžeme ako úspešné označiť aj nadácie nami skúmaného regiónu, keďže štvrtá najziskovejšia nadácia bola v roku 2019 Nadácia ADELI sídliaca v meste Piešťany a v prvej tridsiatke sa nachádza aj Nadácia Jána Korca sídliaca v Trnave.

Tabuľka 2 Počet nadácií v SR k 31. augustu 2020

Kraj	Počet nadácií	Počet nadácií na 1000 obyvateľov
Bratislavský	371	0,55
Trnavský	56	0,10
Trenčiansky	35	0,06
Nitriansky	56	0,08
Žilinský	59	0,08
Banskobystrický	48	0,07
Prešovský	50	0,06
Košický	75	0,09
Spolu v SR	750	0,13

Zdroj: Register mimovládnych neziskových organizácií, 2021

K dátumu 31. augusta 2020 na Slovensku pôsobí 750 nadácií. Na ich absolútnom, ale aj prepočítanom počte zaznamenávame jednoznačnú dominanciu Bratislavského kraja, ktorý sústreďuje takmer polovicu slovenských nadácií. Najmenej registrovaných nadácií je v Trenčianskom a Prešovskom kraji, kde je ich počet na tisíc obyvateľov na približne rovnakej úrovni.

Postavenie Bratislavského kraja v prípade MNO vysvetľujeme viacerými faktormi vplyvajúcimi na túto oblasť. Bratislavský kraj je z pohľadu ekonomiky najvýkonnejším a najrozvinutejším regiónom SR, ktorý vykazuje najvyššiu tvorbu hrubej pridanej hodnoty. V porovnaní s ostatnými kraji SR je dominantný aj na úrovni dopravnej a komunikačnej infraštruktúry, úrovne vzdelanosti a kvalifikovanosti pracovnej sily, cezhraničnému obchodu, ale aj hustoty a kúpnej sily obyvateľstva (Analýza podnikateľského prostredia v regiónoch SR, 2018). Bratislavský kraj je taktiež sídlom hlavného mesta SR a geograficky sa nachádza v blízkosti západných trhov s vysokou kúpnu silou, čo ho zaraďuje medzi atraktívne regióny aj na úrovni EÚ. Pozícia kraja je dominantná aj z hľadiska priemernej nominálnej mesačnej mzdy zamestnancov hospodárstva SR (Štatistický úrad SR, 2020).

Neinvestičné fondy

V zákone sú neinvestičné fondy definované ako neziskové právnické osoby, ktoré združujú peňažné prostriedky na plnenie všeobecne prospešného účelu alebo za účelom humanitnej pomoci jednotlivcom a skupinám v ohrození života alebo postihnutých živelnou pohromou. Rozdielom oproti nadácií je teda skutočnosť, že neinvestičný fond sústreďuje výhradne finančné prostriedky (Zákon 147/1997 Z. z.). Všeobecne prospešný účel je podobne ako v prípade nadácií definovaný ako rozvoja ochrana duchovných hodnôt, ochrana ľudských práv, ochrana a tvorba životného prostredia, zachovanie prírodných a kultúrnych hodnôt, ochrana a podpora zdravia a vzdelávania, rozvoj sociálnych služieb. Fond môže byť podľa zákona zriadený fyzickou aj právnickou osobou, jeho názov musí obsahovať frázu „neinvestičný fond“ aspoň v skratke (n.f.) a jeho zriadenie prebehne podpisom zriaďovacej listiny alebo zmluvy. Najúspešnejšími n. f. sú podľa ziskov z daňovej asignácie napr. Šafran, n.f., Neinvestičný fond Rozvoj detskej chirurgie, Naše deti n.f., LUDIA LUDOM, n.f., ako aj trnavské N.f. BOTTOVA a Slniečny lúč n.f. (Ročný prehľad prijímateľov podielu..., 2020).

Tabuľka 3 Počet neinvestičných fondov v SR k 31. augustu 2020

Kraj	Počet n.f.	Počet n.f. na 1000 obyvateľov
Bratislavský	172	0,25
Trnavský	40	0,07
Trenčiansky	46	0,08
Nitriansky	64	0,09
Žilinský	105	0,15
Banskobystrický	33	0,05
Prešovský	59	0,07
Košický	65	0,08
Spolu v SR	584	0,11

Zdroj: Register mimovládnych neziskových organizácií, 2021

Aktuálne je v rámci Slovenska registrovaných 588 neinvestičných fondov. Podobne ako v prípade nadácií je najviac n.f. na území Bratislavského kraja, prevaha však nie je natoľko jednoznačná. V absolútnom aj prepočítanom výsledku je v tomto prípade výrazný aj Žilinský kraj, naopak najnižšia miera výskytu n.f. je zaznamenaná v Banskobystrickom kraji.

Neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby

Tento typ MNO je v zákone definovaný ako právnická osoba poskytujúca všeobecne prospešné služby za vopred určených podmienok, platných rovnako pre všetkých používateľov. Jej zisk sa nesmie použiť v prospech zakladateľov, členov ani zamestnancov, ale v celom rozsahu na zabezpečenie všeobecne prospešných služieb. Tieto služby sú v zákone definované ako ochrana ľudských práv a základných slobôd, poskytovanie sociálnej pomoci a humanitárna starostlivosť, poskytovanie zdravotnej starostlivosti, služby na podporu regionálneho rozvoja a zamestnanosti, tvorba a ochrana životného prostredia a ochrana zdravia obyvateľstva, tvorba, rozvoj, ochrana, obnova a prezentácia duchovných a kultúrnych hodnôt, výskum, vývoj, vedecko-technické služby a informačné služby, vzdelávanie, výchova a rozvoj telesnej kultúry a zabezpečovanie bývania, správy, údržby a obnovy bytového fondu (Zákon 213/1997 Z. z.). Túto organizáciu môže založiť fyzická či právnická osoba, ale aj štát a vzniká podpisom zakladacej listiny. Jej názov musí obsahovať označenie „nezisková organizácia“ alebo straku n.o. Na základe ziskov z daňovej asignácie sú najznámejšími n.o. v rámci SR napr. PLAMIENOK n.o., DOBRÝ ANJEL, n.o., SVETIELKO POMOCI n.o., Nezisková organizácia OMNIA, alebo Liberta, n.o (Ročný prehľad prijímateľov podielu..., 2020).

Tabuľka 4 Počet neziskových organizácií poskytujúcich všeobecne prospešné služby v SR k 31. augustu 2020

Kraj	Počet n.o. PVPS	Počet n.o. PVPS na 1000 obyvateľov
Bratislavský	453	0,67

Trnavský	235	0,41
Trenčiansky	267	0,45
Nitriansky	431	0,64
Žilinský	286	0,41
Banskobystrický	456	0,70
Prešovský	612	0,74
Košický	622	0,77
Spolu v SR	3 362	0,61

Zdroj: Register mimovládnych neziskových organizácií, 2021

Neziskových organizácií tohto druhu je v rámci Slovenskej republiky registrovaných 3 332. Po prepočte na tisíc obyvateľov ich je najviac registrovaných v Košickom kraji, najmenej v Trnavskom. Bratislavský kraj je z absolútneho aj prepočítaného stavu až na štvrtom mieste, čo je zaujímavý výsledok z hľadiska jeho dominantnej pozície v rámci SR, ktorú sme popísali pri nadáciách.

Odborové organizácie a zamestnávateľské organizácie

Odborová organizácia je subjektom vznikajúcim za účelom ochrany a presadzovania sociálnych a hospodárskych práv a záujmov svojich členov (Odborové organizácie, 2020). Zamestnávateľská organizácia má rovnaký charakter, avšak smerom k zamestnávateľom, t.j. firmám a podnikateľom, pre ktorých zabezpečuje rozvoj podnikateľského prostredia a hospodárskej legislatívy. Odborová aj zamestnávateľská organizácia je právnickou osobou, jej vznik je podmienený doručením návrhu na evidenciu Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky. Návrh podávajú najmenej traja občania. Okrem zákona o združovaní občanov (Zákon 83/1990 Zb.) sú niektoré náležitosti obsiahnuté aj v zákonníku práce (Zákon 311/2001 Z. z.). Súčasný register obsahuje obidva typy organizácií v jednom zázname, preto ich aj v našej práci uvádzame ako jednu kategóriu. Ako príklady subjektov tohto typu môžeme na základe najvyšších príjmov z daňovej asignácie uviesť Odborový zväz justície v Slovenskej republike, Odborový zväz pracovníkov peňažníctva a poisťovníctva, Odborovú organizáciu Západoslovenskej energetiky

alebo Odborový zväz pracovníkov školstva a vedy na Slovensku (Ročný prehľad prijímateľov podielu..., 2020).

Tabuľka 5 Počet odborových a zamestnávateľských organizácií v SR k 31. augustu 2020

Kraj	Počet odb. a zam. organizácií	Počet odb. a zam. organizácií na 1000 obyvateľov
Bratislavský	476	0,71
Trnavský	265	0,47
Trenčiansky	309	0,52
Nitriansky	266	0,39
Žilinský	416	0,60
Banskobystrický	359	0,55
Prešovský	443	0,53
Košický	474	0,59
Spolu v SR	3 008	0,55

Zdroj: Register mimovládnych neziskových organizácií, 2021

V rámci Slovenskej republiky je registrovaných 2 958 odborových a zamestnávateľských organizácií, z toho po prepočítaní na 1000 obyvateľov najviac v Bratislave. Z hľadiska absolútneho počtu je najviac registrovaných v Košickom kraji. Najmenej organizácií tohto typu je aj v absolútnom aj v prepočítanom výsledku v Nitrianskom kraji. Postavenie Bratislavského a Košického kraja vychádza v prípade organizácií tohto druhu z ich ekonomického postavenia. Košický kraj bol z hľadiska hrubej pridanej hodnoty za rok 2016 na druhom mieste v rámci SR a vďaka koncentrácii prírodných a kultúrnych pamiatok umožňuje aj vznik nových podnikateľských príležitostí. Spolu s rozvinutým priemyslom to vytvára prostredie pre vznik odborových a zamestnávateľských organizácií (Analýza podnikateľského prostredia v regiónoch SR, 2018).

Organizácie s medzinárodným prvkom

Tento typ mimovládnej organizácie je upravený zákonom pochádzajúcim ešte z ČSSR, konkrétne 116/1985 Zb. o podmienkach činnosti organizácií s medzinárodným prvkom v Československej socialistickej republike. Zákon bol však novelizovaný už právnou normou 157/1989 Zb. ako aj nedávnou, vyššie spomínanou novelizáciou 346/2018 Z. z. Aktuálne znenie zákona definuje tieto subjekty ako organizácie cudzích štátnych príslušníkov. Žiadosť o jej zriadenie sa podáva Ministerstvu vnútra, ktoré o nej rozhodne po prerokovaní s Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR a príslušným štátnym orgánom. Stanovy aj účel takejto organizácie musia byť v súlade s právnym poriadkom SR. Príkladom sú organizácie ako Slovensko - ukrajinská spoločnosť, Európske združenie študentov práva Slovensko, Združenie vietnamských podnikateľov v Slovenskej republike, Mensa Slovensko alebo Klub občanov Českej republiky (Ročný prehľad prijímateľov podielu..., 2020).

Tabuľka 6 Počet organizácií s medzinárodným prvkom v SR k 31. augustu 2020

Kraj	Počet organizácií s m. p.
Bratislavský	83
Trnavský	7
Trenčiansky	0
Nitriansky	8
Žilinský	4
Banskobystrický	6
Prešovský	7
Košický	5
Spolu v SR	120

Zdroj: Register mimovládnych neziskových organizácií, 2021

V prípade týchto organizácií nevykonávame prepočet na obyvateľov v danom okrese, keďže je ich počet veľmi nízky a už pri pohľade na

absolútne hodnoty vieme vyjadriť aktuálnu situáciu. Väčšina organizácií s medzinárodným prvkom je sústredená v Bratislavskom kraji, najmenej v Trenčianskom kraji (resp. žiadna). Bratislavský kraj môže byť pre tieto organizácie výhodný z pozície administratívneho centra SR, keďže je sídlom väčšiny cudzineckých orgánov, napr. ambasád a veľvyslanectiev. Tento druh organizácií je teda najmenej využívaným prostriedkom občianskej participácie v rámci občianskej spoločnosti a mimovládnych organizácií na Slovensku.

Občianske združenia

Tieto subjekty sú základnou platformou na združovanie a rozvoj občianskej spoločnosti v SR. Ich existenciu ustanovuje priamo Zákon o združovaní občanov (83/1990 Zb.), ktorý ich definuje ako právnické osoby vznikajúce za účelom dobrovoľného združovania. Ciele ich činnosti nie sú definované, sú vymedzené len negatívne - teda nesmú porušovať Ústavu SR, zákony a iné právne dokumenty záväzné pre SR (Zákon 83/1990 Zb.). Rovnako je vymedzený aj ich názov. Vznikajú návrhom na registráciu podaným Ministerstvu vnútra SR minimálne tromi občanmi. Na základe príjmov z daňovej asignácie môžeme ako najúspešnejšie subjekty tejto kategórie označiť napr. Liga proti rakovine SR, Občianske združenie SVETIELKO NÁDEJE, SLOBODA ZVIERAT, Asociácia športu PSA Trnava „ASPSA“ či Združenie na pomoc detskej onkológie (Ročný prehľad prijímateľov podielu..., 2020).

Tabuľka 7 Počet občianskych združení v SR k 31. augustu 2020

Kraj	Počet o.z.	o.z. na 1000 obyvateľov
Bratislavský	14 094	21,04
Trnavský	5 011	8,87
Trenčiansky	4 436	7,58
Nitriansky	5 562	8,24
Žilinský	5 627	8,13
Banskobystrický	6 420	9,95
Prešovský	5 663	6,85

Košický	6 320	7,89
Spolu v SR	53 133	9,73

Zdroj: Register mimovládnych neziskových organizácií, 2021

Ku dňu 31. augusta 2020 je v SR registrovaných 53 133 občianskych združení. Pri pohľade na ich absolútne počty v jednotlivých krajoch zaznamenávame nerovnomernosť, ktorá je však spôsobená disproporciou krajov ako z pohľadu rozlohy, tak aj z pohľadu počtu obyvateľov. Pri skúmaní občianskych združení je dôležitým faktorom najmä počet obyvateľov v danom kraji, preto počet občianskych združení vyjadríme prostredníctvom ich počtu na tisíc obyvateľov. Po vyjadrení na tisíc obyvateľov sa tabuľkové poradie výrazne zmenilo, miesto si udržali len prvé dva kraje, Bratislavský a Banskobystrický. Najviac občianskych združení teda sídli v Bratislavskom kraji, kde ich na tisíc obyvateľov pripadá približne 21. Najmenej sme zaznamenali v Prešovskom kraji, v ktorom je na tisíc obyvateľov len cca. 7 občianskych združení. Bratislavský kraj má okrem ekonomickej a hospodárskej prevahy aj výrazne vyššiu hustotu obyvateľstva v porovnaní s ostatnými krajinami SR. Pri občianskych združeníach môže byť práve hustota občanov rozhodujúcim faktorom, keďže je frekvencia vzájomnej interakcie vyššia, čo môže v určitej miere zvyšovať motiváciu združovať sa.

Keďže je pozícia krajských miest ako administratívnych centier daného kraja a sídla orgánov VÚC v porovnaní s inými mestami a obcami silnejšia, vyjadríme počet občianskych združení sídliačich priamo v nich.

Tabuľka 8 Počet občianskych združení v krajských mestách SR k 31. augustu 2020

Mesto	Počet o.z.	o.z. na 1000 obyvateľov
Bratislava	11 388	26,01
Trnava	856	13,16
Trenčín	766	13,83
Nitra	1 113	14,54
Žilina	1 167	14,46
Banská Bystrica	1 369	17,53

Prešov	1 119	12,64
Košice	2 824	11,83
Spolu v krajských mestách	20 602	18,38

Zdroj: Register mimovládnych neziskových organizácií, 2021

Počet občianskych združení v krajských mestách, administratívnych centrách jednotlivých krajov, sme rovnako vyjadrili najprv v absolútnom počte. Z celkového počtu občianskych združení je v krajských mestách sústredených 38,53 percent, v číselnom vyjadrení 21 524 združení. Tento výpočet sme taktiež pre vyššiu výpovednú hodnotu vyjadrili v pomere na tisíc obyvateľov, čo nám rovnako ako pri krajoch zmení poradie vybraných miest.

Keď porovnáme počet občianskych združení na tisíc obyvateľov v celých krajoch a v krajských mestách, vo všetkých prípadoch je koncentrácia týchto subjektov v krajských mestách vyššia. Pomer týchto dvoch výpočtov vyjadríme v nasledujúcej tabuľke, vo forme nárastu počtu občianskych združení na tisíc obyvateľov v prípade krajských miest.

Tabuľka 9 Rozdiel v počte občianskych združení v krajských mestách SR v porovnaní s celým krajom

Kraj	Rozdiel v prospech krajského mesta
Banskobystrický	+7,58
Žilinský	+6,33
Nitriansky	+6,30
Trenčiansky	+6,25
Prešovský	+5,79
Bratislavský	+4,97
Trnavský	+4,29
Košický	+3,94
Spolu v krajských mestách	+8,65

Zdroj: Register mimovládnych neziskových organizácií, 2021

Najväčší nepomer vychádza v rámci Banskobystrického kraja, v ktorom pripadá na krajské mesto Banskú Bystricu o viac ako sedem združení na tisíc obyvateľov. Najmenší je rozdiel v prípade Košíc, ktoré majú len o približne štyri občianske združenia na tisíc obyvateľov viac ako Košický kraj. Okrem toho, že sú krajské mestá administratívnymi centrami príslušných krajov, sú aj mestami s najväčším počtom obyvateľov, čo významne prispieva k počtu zakladaných občianskych združení.

2 CIEĽ MONOGRAFIE A METODOLOGIA SKÚMANIA

Hlavným cieľom monografie je zistiť odlišnosti v oblasti zakladania občianskych združení v trnavskom regióne (okresy Piešťany, Hlohovec a Trnava) v porovnaní s Trnavským krajom v rokoch 1990 až 2019, identifikovať prípadné problémy obmedzujúce fungovanie občianskych združení, zistené poznatky vzájomne komparovať a predikovať návrhy na zlepšenie. Čiastkové ciele si stanovíme tak, aby sme prostredníctvom ich splnenia získali potrebné údaje na splnenie hlavného cieľa. Čiastkovými cieľmi sú:

- Preskúmať podmienky a dobové súvislosti vzniku občianskych združení v rokoch 1990 až 2019.
- Zistiť počty založených občianskych združení v mestách a obciach okresov Piešťany, Hlohovec a Trnava v rokoch 1990 až 2019
- Identifikovať problémy v oblasti združovania na základe subjektívnych pohľadov predstaviteľov vybraných občianskych združení z okresov Piešťany, Hlohovec a Trnava s najvyšším príjmom z daňovej asignácie za rok 2019.

V monografii využívame viaceré metodologické postupy vychádzajúce zo základných princípov logiky. Analýza je metóda, ktorú sme využívali pri detailnom skúmaní našej témy, v podobe procesu rozloženia javu na jeho jednotlivé súčasti. Tie sme mohli následne skúmať oddelene (Ochrana, 2019). Analýzu aplikujeme na zdroje informácií, v našom prípade publikácie a texty týkajúce sa problematiky občianskeho združovania uvedené v použitej literatúre. Čerpali sme z vedeckých monografií, zborníkov, časopisov aj učebníc. Okrem slovenskej a českej literatúry sme vychádzali z viacerých zahraničných zdrojov v anglickom jazyku. Použili sme taktiež legislatívne zdroje v podobe zákonov a záväzných

dokumentov týkajúcich sa problematiky občianskeho združovania, ich dôvodových správ a komentárov. V neposlednom rade sme analyzovali dostupné údaje štátnych orgánov a inštitúcií v podobe informačných prehľadov Ministerstva financií SR a Finančnej správy SR, registrov a evidencii Ministerstva vnútra SR a rozličných dát Štatistického úradu SR. Taktiež sme vychádzali zo zdrojových dát evidencie občianskych združení poskytnutých tlačovým odborom Ministerstva vnútra SR na základe žiadosti podľa zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám. V rámci internetových zdrojov sme okrem webových stránok a výročných správ vybraných občianskych združení používali aj ich sociálne siete.

Získané čiastkové poznatky sme spracovali metódou syntézy, pomocou ktorej sme ich spojili do nových logických celkov. Syntéza predstavuje opačný proces ako analýza, skladanie častí do celku, jej výsledkom je však formulácia novej myšlienky (Pružinský, Mihalčová, Jeleňová, 2011). Prostredníctvom syntézy informácií z analyzovaných zdrojov sme získali prehľad o súčasnom stave občianskeho združovania, jeho význame v modernej spoločnosti, ale aj o faktoroch, ktoré jeho doterajší vývoj v rámci SR ovplyvnili.

Metódou abstrakcie sme zo skúmaných prvkov odstránili ich nepodstatné individuálne znaky a sústredili sa na identifikáciu súvislostí a spoločných znakov. Pri tomto procese vznikajú na základe spoločných znakov abstraktné entity, ktoré sú pre účel výskumu vyňaté zo svojho štandardného prostredia (Bednáríková, 2013, Ochrana, 2019). Touto metódou sme zo sledovaných krajov a okresov odstránili tie faktory, ktoré sme nepovažovali v rámci občianskeho združovania za dôležité a primárne sme sa zamerali na ich demografické a ekonomické charakteristiky.

V rámci zovšeobecnenia zistených skutočností sme použili aj induktívnu metódu, ktorá je podľa Bednáríkovej (2013) vytváraním všeobecne platných tvrdení na základe jednotlivých faktov. Metódu dedukcie sme využívali pri tvorbe záverov vyplývajúcich z nášho skúmania. Jej princípom je vyvodenie špecifického tvrdenia na základe všeobecných tvrdení, resp. vytváranie sylogizmov pozostávajúcich z premís a záveru (Ochrana, 2019). Pomocou indukcie a dedukcie sme splnili stanovené čiastkové ciele a formulovali závery týkajúce sa hlavného cieľa.

Komparácia jednotlivých javov v našej práci sa riadila pravidlami komparatívnej metódy podľa Říchovej (2008), prebiehala teda medzi jasne definovanými objektmi, bol určený jej cieľ, stanovené kritériá na základe ktorých prebehla a bol ohraničený jej časový interval. Komparovali sme počet mimovládnych neziskových organizácií v jednotlivých krajoch SR, počet občianskych združení v Trnavskom kraji, v okresoch Hlohovec, Piešťany, Trnava a ich obciach, ale aj príjmy z daňovej asignácie na úrovni celoštátnej aj individuálnej. Komparácia vo všetkých prípadoch prebiehala v synchronnej podobe v rámci rovnakého roku, rozpätia rokov, alebo vývoja danej oblasti v rovnakom období.

Tieto metódy sme v závere kombinovali s kvalitatívnou metódou rozhovoru, podľa Bačíkovej a Janovskej (2018) frekventovanou metódou v sociálnych a behaviorálnych vedách. Naš rozhovor prebiehal s predstaviteľmi občianskych združení z okresov Hlohovec, Piešťany a Trnava, vybranými na základe výšky príjmu z daňovej asignácie za rok 2019. Mal formu štrukturovaného rozhovoru s otvorenými otázkami, ktoré uvádzame v príslušnej kapitole.

Pri získavaní potrebných informácií a poznatkov sme postupovali podľa stanovených vedeckých kritérií. Proces vedeckého výskumu definujú Pružinský, Mihalčová a Jeleňová (2011) ako zber dát v rámci opakovaného pozorovania stanoveného problému a vyvodzovanie záverov na základe ich analýzy. Ako ďalej uvádzajú, výskum sa vyznačuje systematickým vytváraním poznatkov týkajúcich sa podstaty skúmanej veci. Bačíková a Janovská (2018) o výskume uvažujú z etymologického hľadiska, ktoré pri anglickom pojme „research“ naznačuje, že výskum je opätovným vyhľadávaním niečoho, teda aplikáciou nových ideí na existujúce javy a následná interpretácia zistení. Akým spôsobom bude zber dát prebiehať a ako budú nové idey aplikované na existujúce javy je predmetom zvoleného metodologického postupu. Metodológia podľa Ochranu (2019) vytvára základný rámec pre uchopenie výskumu a jeho orientáciu. Samotnému výskumu predchádza nemenej dôležitá prípravná fáza, ktorá je podľa Bačíkovej a Janovskej (2018) jeho neoddeliteľnou súčasťou. Autorky celý proces výskumu popisujú v pätnástich bodoch, kde výskumu predchádza stanovenie výskumnej oblasti, štúdium literatúry a vytvorenie rešerše, spresnenie výskumnej témy, vymedzenie a formulácia problému, zvolenie typu výskumu

a metód, formulácia hypotéz, výber výskumného súboru, prispôsobenie výskumných nástrojov, určenie miesta výskumu a zabezpečenie výskumu po organizačnej stránke. Na dosiahnutie našich čiastkových cieľov sme si stanovili nasledovné výskumné otázky:

- Aký vývoj počtu zakladaných občianskych združení je možné pozorovať v Trnavskom kraji a v sledovaných okresoch v rokoch 1990 až 2019?
- Existujú odlišnosti vo vývoji počtu zakladaných občianskych združení v sledovaných okresoch v rokoch 1990 až 2019 a nakoľko korešpondujú s Trnavským krajom?
- Ako popisujú predstavitelia vybraných občianskych združení zo sledovaných okresov svoje doterajšie fungovanie a súčasný stav problematiky týkajúcej sa združovania?

3 MOŽNOSTI FINANCOVANIA NEZISKOVÝCH ORGANIZÁCIÍ

Napriek svojmu nezávislému postaveniu a fungovaniu na základe dobrovoľnosti potrebujú neziskové organizácie a tretí sektor na svoje aktivity financie. V rámci zachovania svojej nezávislosti, nestrannosti, transparentnej a slobodnej aktivity je nutné, aby boli organizácie podporované z viacerých zdrojov. Ako uvádza Boukal (2009), za financovanie je v prípade menších subjektov zodpovedné vedenie organizácie, u väčších subjektov sa vytvára pozícia tzv. fundraisera. Sekerová (2008) uvádza šesť základných zdrojov financovania neziskových organizácií, kam zaraďuje dotácie zo štátneho rozpočtu a z rozpočtov obcí a VÚC, prostriedky zo štrukturálnych fondov EÚ, príspevky z Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, dary od právnických a fyzických osôb, financie z daňovej asignácie a granty vyplývajúce z medzinárodných zmlúv. Viaczdrojové financovanie má však aj pragmatický charakter v zmysle dlhodobého fungovania neziskovej organizácie na rovnakej úrovni. Tu ako príklad uvádzajú Šedivý a Medlíková (2017) situáciu, keď 70 percent financií jednej organizácie tvoria dotácie z EÚ a v prípade ich ukončenia sa organizácia nemusí finančne spamätať. Legislatíva aj prax v SR v súčasnosti rozoznáva štyri hlavné piliere financovania mimovládnych organizácií:

Tabuľka 10 Piliere financovania MNO v podmienkach SR

Verejné zdroje		Súkromné zdroje	
Priama podpora z verejných zdrojov	Nepriama podpora z verejných zdrojov	Súkromné zdroje na činnosť	Súkromné zdroje z činnosti
zahraničné fondy dotácie daňová asignácia	daňové oslobodenie MNO odpočítateľné položky sponzoring charitatívna reklama	verejné zbierky dary granty členské príspevky sponzoring charitatívna reklama charitatívna lotéria dedičstvo asignácia	hlavná aktivita iná zárobková činnosť ekonomická/ podnikateľská činnosť sociálne podnikanie investovanie

Zdroj: *Ekonomika MNO, 2020*

Priama podpora z verejných zdrojov pochádza v podmienkach SR z „eurofondov“ a „nórskych fondov“, dotácií od štátu, VÚC, miest a obcí a daňovej asignácie. Nepriamu podporu z verejných zdrojov tvoria daňové výnimky a odpočítateľné položky, sponzoring či charitatívna reklama. Súkromné zdroje, v zmysle poskytovania zdrojov na činnosť, Ministerstvo vnútra charakterizuje ako verejné zbierky, dary, granty, členské príspevky, sponzoring, daňovú asignáciu, charitatívnu reklamu a lotériu a dedičstvo. Zdroje z vlastnej činnosti sú potom najmä príjmy vychádzajúce z predmetu svojej činnosti, iných zárobkových aktivít, podnikateľskej činnosti alebo investovania (Ekonomika MNO, 2020).

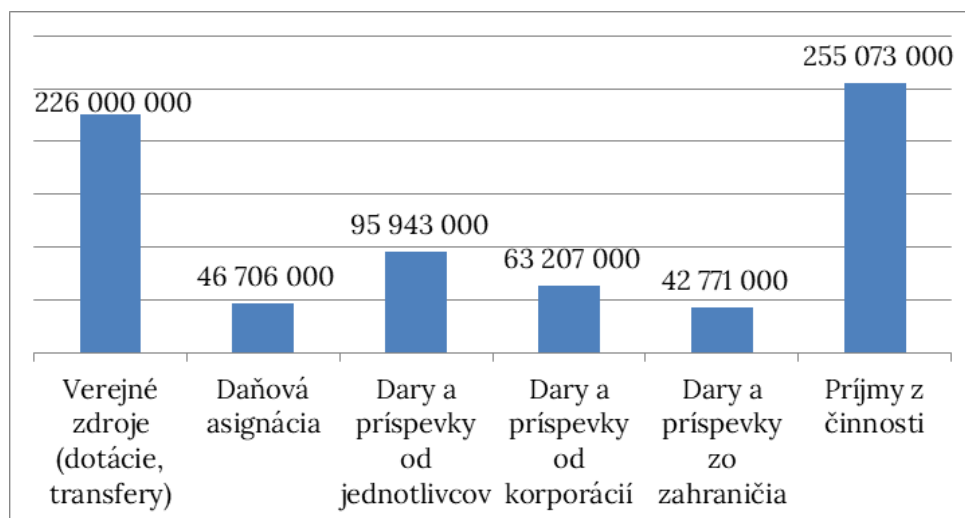
Finančné zdroje z vlastnej činnosti môžu pri charaktere organizácií ako neziskových pôsobiť kontradiktívne, je však potrebné dodať, že táto oblasť má svoje špecifiká. Zákon o združovaní nezakazuje združeniam vykonávať podnikateľskú činnosť, tá však nesmie byť hlavným cieľom združenia. Toto potvrdzuje aj Ministerstvo vnútra SR, ktoré v návode na vypracovanie stanov občianskeho združenia, v rámci zásad hospodárenia uvádza, že v záujme svojej činnosti a vytvárania vlastných zdrojov môže združenie vykonávať v doplnkovom rozsahu podnikateľskú činnosť (Návod na vypracovanie stanov, 2020). Táto situácia nie je špecifikom

slovenskej legislatívy, v rovnakom režime fungujú neziskové organizácie aj v zahraničí.

Túto skutočnosť popisuje aj Sargeant a Shang (2010) v zmysle istej nepresnosti pojmu „nezisková“, keďže aj tieto organizácie vytvárajú finančný zisk. Tento zisk však nazývajú akýmsi prebytkom popri zabezpečovaní fungovania neziskovej organizácie, ktorá podniká za účelom udržania svojej prevádzky a prípravy nových projektov. Zacharová (2015) tieto interné zdroje nazýva aj samofinancovanie a definuje ich ako členské poplatky a príspevky, poplatky za poskytované služby, predaj výrobkov, využívanie svojich materiálnych a nemateriálnych aktív a výnosy z podnikania.

Na vyjadrenie pomeru jednotlivých príjmov neziskových organizácií v rámci SR použijeme nasledovný graf, ktorý napriek staršiemu dátumu obsahuje súhrnné informácie o financiách. Žiaden novší materiál neobsahuje celkovú štruktúru príjmov slovenských MNO zo všetkých zdrojov financovania, pomer z roku 2013 by však mal do určitej miery zodpovedať aj pomeru za rok 2019, nakoľko nedošlo k výrazným legislatívnym zmenám či iným obmedzeniam v žiadnej uvádzanej oblasti.

Graf 1 Štruktúra príjmov neziskových organizácií v SR za rok 2013 (v Eurách)

Zdroj: Strečanský – Murray Svidroňová – Andrejkovič, 2017

Vychádzajúc z teoretického hľadiska financovania MNO, pre zachovanie ich nezávislosti je podstatné financovanie z viacerých zdrojov, bez dominantného postavenia niektorého z pilierov. Pri pohľade na štruktúru ich finančných príjmov konštatujeme, že verejné zdroje, príjmy z vlastnej činnosti aj dary a príspevky (po sčítaní 201 921 000 €) sú na podobnej úrovni, žiaden typ príjmu teda výrazne neprevažuje. Zámerné sme vynechali daňové asignácie, ktoré sú v istom zmysle špecifickým prípadom. Stránka Ministerstva vnútra SR ich uvádza aj ako verejný, aj ako súkromný zdroj, čo je pravdepodobne zámerom. Financie z daňovej asignácie sú vo svojej podstate financiami verejnými, je to určitý podiel zaplatenej dane z príjmu fyzickej alebo právnickej osoby. Daná osoba, daňovník, však rozhoduje o tom, ktorej neziskovej organizácii bude tento podiel dane vyplatený (Asignácia dane, 2020). Ak v daňovom priznaní neuvedie žiadnu neziskovú organizáciu, celá zaplatená suma zostáva štátu.

Financovanie z viacerých zdrojov a jeho dôležitosť zdôrazňuje aj Boukal (2009), ktorý zabezpečovanie prostriedkov pre neziskové organizácie definuje ako dlhodobé strategické rozhodnutia prinášajúce optimálnu kombináciu verejných a neverejných zdrojov. Hľadanie individuálnych darcov je pre každú organizáciu špecifické a záleží od schopností vedenia či prípadného fundraisera, autor však popisuje základné podoby tohto procesu. Prvotné oslovenie darcov prebieha väčšinou plošnou formou, tlačenými letákmi, reklamou v médiách alebo verejnými rozhovormi. Darcovia sa dostanú do zoznamu organizácie, na základe ktorého sú pozývaní na akcie, dostávajú správy o nových projektoch či výročné správy s hospodárením organizácie. Tu zdôrazňuje transparentnosť, ktorá môže byť faktorom pri rozhodovaní darcu o opätovnom darovaní. Úspechom organizácie je získanie pravidelných darcov, ktorí ju podporujú prostredníctvom trvalých bankových príkazov, keďže ako autor uvádza – zrušenie takéhoto príkazu prebehne väčšinou len z veľmi vážnych dôvodov. Sargeant a Shang (2010) kladú vo veci darcovstva dôraz na individuálne darcovstvo, ktoré je aj v rámci SR zdrojom najväčších príjmov v porovnaní s ostatnými typmi darov.

Podobným spôsobom je aj pravidelné darcovstvo prostredníctvom darcovských portálov ponúkajúcich aj pravidelnú podporu, kde Boukal (2009) uvádza portál „Darcovská SMS“ (www.darcovskasms.cz).

V našich podmienkach by sme mohli menovať napríklad portály „Dobry anjel“ (www.dobryanjel.sk), „Ludia ľuďom“ (www.ludialudom.sk), či „Dobrá krajina“ (www.dobrakrajina.sk). Odlišnosťou v prípade SR je však charakter týchto portálov, ktoré sú viac orientované na pomoc jednotlivcom a konkrétnym projektom ako samotným neziskovým organizáciám. Hlavnú príčinu tohto rozdielu vidíme v zavedení mechanizmu daňovej asignácie v rámci SR, ktorá do istej miery nahrádza pravidelné darcovstvo a neziskovým organizáciám prináša v ročnom intervale podiely zo zaplatenej dane z príjmov fyzických aj právnických osôb. Ako ďalšie podoby individuálneho darcovstva autor uvádza veľké jednorazové dary a závet, ktoré sú však veľmi závislé od spomínaných schopností vedúcich členov neziskovej organizácie či fundraiserov.

Na tomto mieste je vhodné spomenúť, že každá činnosť v rámci hľadania individuálnych darcov by mala prebiehať v rámci istých etických zásad, na čo upozorňuje aj Zietlow (2018). Časté oslovovanie, priam obťažovanie darcu môže byť v konečnom dôsledku kontraproduktívne, podobne aj žiadosti o dary počas hospodárskych kríz či výkyvov na burze. Autor ďalej uvádza nutnosť vedieť odmietnuť dar, v prípade že je darca osobou, spájanie s ktorou by mohlo neziskovej organizácii poškodiť reputáciu. Fundraising je potrebný nie len v oblasti financií, rovnakú dôležitosť mu Šedivý a Medlíková (2017) pripisujú aj pri vytváraní zázemia organizácie a jej personálneho obsadenia. Tento proces je teda zameraný na zhromažďovanie kapitálu vo všetkých jeho podobách.

3.1 Špecifické postavenie mechanizmu daňových asignácií

Mechanizmus daňovej asignácie, jeden zo zdrojov financií uvádzaný v predchádzajúcej kapitole, umožňuje fyzickým a právnickým osobám podporiť neziskové organizácie určitým podielom zo svojej dane z príjmu. Prijímajúca organizácia sa musí v dobe daňového priznania nachádzať na zozname príjemcov pre použitie podielu zaplatenej dane na osobitné účely, ktorý v podobe centrálného registra spravuje Notárska komora Slovenskej republiky (Notárske centrálné registre, 2020). Tento mechanizmus je pre fyzické a právnické osoby výhodný z hľadiska charakteru poukazovaných financií, ktoré nemôžeme považovať za ich

vlastné zdroje, nakoľko sa jedná o percentuálny podiel z dane ktorú odvádzajú štátu. Suma, ktorú na dani z príjmu odvedú, je aj v prípade podpory neziskovej organizácie rovnaká. Ako uvádzajú Grásgrüber, Otavová a Solilová (2014), nejedná sa o dobročinnosť v pravom význame, ale skôr o daňovú redistribúciu. Táto forma redistribúcie však prebieha na podnet daňovníka, z jeho vlastnej vôle.

Mechanizmus a jeho fungovanie je zakotvené v zákone o dani z príjmov, ktorý v aktuálnom znení k 31. augustu 2020 umožňuje fyzickým osobám poukázať neziskovej organizácii 2 alebo 3 % zo svojej dane z príjmov. Poukázanie 3 % je však podmienené vykonaním minimálne 40 hodín dobrovoľníckej činnosti v predmetnom zdaňovacom období. Právnické osoby môžu poukázať 1 alebo 2 % zo svojej dane z príjmov, poukázanie 2 % je v tomto prípade podmienené darovaním sumy zodpovedajúcej minimálne 0,5 % dane z príjmov neziskovým organizáciám v predmetnom zdaňovacom období. Ak takýto dar právnická osoba neuskutočnila alebo nedosahuje stanovenú hodnotu, poukázať môže len 1 %. Ďalším rozdielom je počet prijímajúcich organizácií, kedy fyzická osoba poukazuje svoj podiel jednému prijímateľovi a právnická osoba môže svoj podiel rozdeliť medzi viaceré subjekty. Minimálna výška poukazovanej sumy je zákonom stanovená na 3 € pre fyzické osoby, v prípade právnických osôb minimálne 8 €. Ak právnická osoba svoj podiel rozdelí medzi viacerých prijímateľov, minimálna suma 8 € platí zvlášť pre každého (Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov).

Vývoj asignačného mechanizmu

Zavedenie tohto mechanizmu v rámci Slovenskej republiky po parlamentných voľbách v roku 1998 bolo podmienené najmä praxou z obdobia deväťdesiatych rokov. Medzi vtedajšou vládou a neziskovými organizáciami bol evidentný antagonizmus, najmä voči organizáciám, ktoré združovali odborníkov a fungovali ako tzv. think-tanky. Ako uvádza Schneider (2003), počas Mečiarovej vlády sa mnohí opoziční politici a reformne zmysľajúci odborníci združili v rámci tretieho sektora, keďže autoritárska a izolacionistická politika im neposkytovala žiadnu platformu. Táto politika zabránila vstupu Slovenskej republiky do západných a európskych štruktúr, čo spolu so spomínaným

antagonizmom vlády voči neziskovým organizáciám a chýbajúcim mechanizmom ich podpory znamenalo nedostatočné financovanie a závislosť od zahraničných darcov (Richvalský, 2019a). Financovanie zo zahraničných zdrojov výrazne pomohlo rozvoju a činnosti MNO v deväťdesiatych rokoch, zo strany vlády však vyvolávalo ďalšiu kritiku. Chýbala mu totiž spomínaná viaczdrojovosť, ktorá je okrem iného aj zárukou neutrality a nezávislosti danej organizácie. Pri majorite financií od zahraničného donora sa nezávislosť organizácie dokazuje len ťažko.

Po voľbách v roku 1998 došlo k politickej zmene a nová vláda pod vedením Mikuláša Dzurindu bola orientovaná reformne a prozápadne. V novom spoločenskom prostredí sa zmenila aj pozícia neziskových organizácií, ktoré okrem rozvoja občianskej spoločnosti dopomohli aj k vysokej volebnej účasti a samotnej politickej a kultúrnej zmene (Bútor, 2010; Horváth, 2003). Nová vláda začala v rámci zabezpečenia viaczdrojového financovania neziskových organizácií pripravovať legislatívne zmeny, ktoré sa do istej miery inšpirovali Maďarskom. Ako uvádza Blaščák (2016), daňové asignácie boli predmetom odbornej diskusie už od roku 1997, kedy sa na konferencii v Stupave prezentoval maďarský asignačný model. Maďarsko tento mechanizmus zaviedlo už v roku 1996, ako prvá krajina strednej Európy (Sebestény, 2016).

Asignačný mechanizmus pozná slovenská legislatíva od novembra roku 1999, kedy bol prijatý zákon č. 366/1999 Z. z. o daniach z príjmov. V rámci tejto právnej normy bolo ustanovené, že fyzická osoba môže na verejnoprospešný účel poukázať 1 % svojej zaplatenej dane z príjmov fyzickej alebo právnickej osobe, ktorú určí v rámci daňového priznania. V decembri roku 2000 došlo k úprave prostredníctvom prijatia zákona č. 466/2000 Z.z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon o daniach z príjmov. Zmena sa týkala prijímateľov, ktorými mohli byť už len právnické osoby s verejnoprospešnou činnosťou. Rozsiahlejšia novelizácia sa uskutočnila o rok neskôr, v decembri roku 2001, kedy pribudla prijímajúcim právnickým osobám povinnosť registrácie do vyššie spomínaného centrálného registra vedeného Notárskou komorou. Zákon č. 561/2001 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon o daniach z príjmov a ktorým sa mení a dopĺňa zákon o notároch a notárskej činnosti, okrem iného presne zadefinoval prijímajúce organizácie, stanovil pre ne povinnosť byť bez daňových nedoplatkov a tiež minimálnu sumu asignovaného podielu vo výške 20 Sk.

Výrazná úprava fungovania asignačného mechanizmu bola vykonaná v decembri roku 2003, zákonom č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov. Tento zákon nahradil staršiu právnu normu, zákon č. 366/1999 Z. z. spomínaný na začiatku kapitoly, a platí až po súčasnosť (ku dňu 31. augusta 2020).

Nový zákon o dani z príjmov umožnil poukazovať podiel dane z príjmov aj právnickým osobám a jeho výšku stanovil na 2 %. Právnickým osobám tiež umožnil svoj asigovaný podiel rozdeliť medzi viacerých prijímateľov, ak bude jeho minimálna suma pre každého prijímateľa aspoň 250 Sk. Pre prijímajúce organizácie bola určená povinnosť zverejniť hospodárenie so získanými financiami, ak ich suma prekročila 100 tisíc Sk. Za 17 rokov svojej účinnosti bol tento zákon novelizovaný spolu stosedemkrát (Zákon č. 595/2003 Z. z.), čo samozrejme prinieslo zmeny aj do fungovania asignačného mechanizmu. Jeho úprava však nebola predmetom každej jednej novelizácie, od roku 2003 teda môžeme hovoriť o deviatich právnych normách ovplyvňujúcich daňové asignácie (Richvalský, 2019 b). Viaceré novelizácie mali charakter formálnych a upresňujúcich zmien, preto ďalej uvedieme iba tie, ktoré významne ovplyvnili fungovanie asignácií. Zákon č. 504/2009 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov, zmenil podmienky asignácie pre právnické osoby. Plnú výšku podielu svojej dane (2 %) mohli poukázať prijímateľom iba za predpokladu, že v predmetnom zdaňovacom období darovali neziskovým organizáciám prostriedky aspoň v sume zodpovedajúcej 0,5 % svojej dane z príjmov. Pokiaľ v predmetnom období takýto dar neposkytli, poukázať mohli iba 1,5 % z dane.

Ďalšou prínosnou novelizáciou bol zákon č. 406/2011 Z. z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý pridal do asignačného mechanizmu fyzickým osobám možnosť poukázať 3 % zo svojej dane, ak za zdaňovacie obdobie vykonali aspoň 40 hodín dobrovoľníckej činnosti a túto skutočnosť podložia potvrdením. Rovnako významnou môžeme nazvať novelizáciu zákonom č. 253/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon o dani z príjmov. Na jej základe sa síce na 1 % znížil podiel asignácie pre právnické osoby, ktoré v príslušnom období nedarovali prostriedky aspoň vo výške 0,5 % svojej dane z príjmov, zároveň však došlo k zrušeniu plánovaného ročného poklesu maximálneho percenta asignácie. Novelizácia bola vytvorená v súlade

s Memorandom ministerstva financií a mimovládnych organizácií (Slovensko má lepšiu a transparentnejšiu..., 2015), ktoré zabezpečilo stabilnejšiu a transparentnejšiu podobu asignačného mechanizmu.

V zdaňovacom období roka 2019 bolo prostredníctvom daňových asignácií podporených 15 483 subjektov a to celkovou sumou vo výške 73 miliónov eur (Ročný prehľad prijímateľov podielu..., 2020; Asignácia dane, 2020). V nasledujúcej tabuľke uvádzame každoročný vývoj príjmov neziskových organizácií z asignácie, ktorý má trvalo stúpajúci trend a dokazuje tak obľúbenosť tejto formy podpory v rámci Slovenskej republiky.

Tabuľka 11 Súhrnné príjmy slovenských MNO z daňovej asignácie

Rok	Príjem v mil. €
2019	73,07
2018	68,34
2017	63,42
2016	61,63
2015	56,95
2014	52,20
2013	46,70
2012	44,69
2011	41,97
2010	44,14
2009	55,18
2008	49,18
2007	42,12
2006	37,34
2005	30,88
2004	27,87
2003	3,22
2002	3,38

Zdroj: Asignácia dane, 2020; ASFIN, 2015

Každoročný príjem z daňových asignácií vykazuje dlhodobu rastúci charakter. Prvé dva roky sa svojim výnosom v porovnaní s nasledujúcimi diametrálne odlišujú, výrazný je najmä strmý nárast príjmov v roku 2004. Príčinou tohto rozdielu je primárne legislatívna zmena z decembra roku 2003, ktorá umožnila asigovať svoj podiel dane aj právnickým osobám. Zo sledovaných 18 rokov vykazujú len dva roky klesajúci charakter, konkrétne roky 2010 a 2011. Tento prepád môžeme na jednej strane pripísať prebiehajúcej ekonomickej kríze a jej dopadom (Ministerstvo financií SR, 2010), a legislatívnej zmene v rámci zákona č. 504/2009 Z. z. na strane druhej (Právnické osoby mohli poukázať 1,5 % namiesto 2 %, ak nedarovali sumu vo výške aspoň 0,5 %). Od roku 2012 sa trend vrátil k rastúcemu charakteru, ktorý si udržal až do súčasnosti.

Rastúci charakter príjmov z tohto mechanizmu však nie je spôsobený len nárastom príjmu fyzických a právnických osôb, počet asigujúcich osôb sa každoročne zvyšuje. Dáta so súhrnným počtom týchto osôb síce nie sú voľne dostupné, Finančná správa SR (2018) však uvádza porovnanie tohto počtu v rámci troch rokov, 2015, 2016 a 2017.

Tabuľka 12 Počet asigujúcich fyzických a právnických osôb v rokoch 2015, 2016 a 2017

Rok	Počet asigujúcich FO	Počet asigujúcich PO
2015	628 502	51 377
2016	686 157	54 042
2017	743 269	58 449

Zdroj: Darovali ste neuveriteľných..., 2018

Zvyšovanie príjmov z asignácie je teda reálne možné označiť za dôsledok oblúbenosti a rozširovania tohto mechanizmu medzi daňovníkmi na úrovni fyzických aj právnických osôb. V zdaňovacom období za rok 2017 túto možnosť využilo až 801 718 daňovníkov.

3.2 Príjmy neziskových organizácií z daňovej asignácie

Napriek vysokej sume celkových asignovaných prostriedkov nedostane každá prijímajúca organizácia z tohto mechanizmu signifikantnú sumu peňazí, tá závisí od počtu jej podporovateľov a sumy ich zdanených príjmov. V nasledujúcej tabuľke uvidíme názorné rozloženie celkovej asignovanej sumy za rok 2019, teda sumy vo výške 73 miliónov Eur prerozdelené na 15 483 subjektov.

Tabuľka 13 Rozloženie výšky príjmov slovenských organizácií z daňovej asignácie za rok 2019

Rozpätie príjmu	Počet subjektov
1 milión € a viac	8
100 000 až 1 milión €	48
10 000 až 100 000 €	902
3 000 až 10 000 €	3 055
Menej ako 3000 €	11 470

Zdroj: Ročný prehľad prijímateľov podielu..., 2020

Sumy vo výške jedného milióna Eur a viac získalo za minulý rok z asignácie len osem organizácií. Majorita organizácií sa nachádza v kategórii so ziskom do troch tisíc Eur. Pre ilustráciu – organizácia s najväčším príjmom získala 2 661 939 €, tá s príjmom najmenším tesne prekročila minimálnu sumu asignácie so sumou 3,32 € (Ročný prehľad prijímateľov podielu..., 2020). Na základe tejto skutočnosti považujeme daňovú asignáciu okrem iného aj za indikátor úspešnosti neziskovej organizácie.

Tabuľka 14 Subjekty so ziskom z daňovej asignácie za rok 2019 väčším ako 1 milión Eur

Subjekty so ziskom väčším ako 1 milión €	Zisk z asignácie za rok 2019 v €
Nadácia Pontis	2 661 938,90
Nadácia Volkswagen Slovakia	1 597 497,24
Nadácia EPH	1 300 497,45
Nadácia ADELI	1 205 344,09
Nadácia SPP	1 143 912,27
Asociácia pomoci postihnutým - APPA	1 045 574,68
Nadácia VÚB	1 039 911,51
Nadácia Slovenskej sporiteľne	1 007 046,07

Zdroj: Ročný prehľad prijímateľov podielu..., 2020

Najviac financií z asignácie však získavajú každoročne v SR tzv. firemné nadácie. Sú to neziskové organizácie zakladané úspešnými podnikateľskými subjektmi (banky, automobilky, priemysel), ktoré získavajú finančné prostriedky takmer výlučne od svojich zakladajúcich právnických osôb (Smetanková, 2018). Táto skutočnosť však nemusí byť vnímaná negatívne, keďže ako uvádza Nadácia Pontis (Kde naozaj končia 2 % dane..., 2014), nakladanie s financiami neziskových organizácií podlieha kontrole zo strany štátu a nemôžu byť teda použité na iný účel ako verejnoprospešný. Firemné nadácie tieto financie často poskytujú ďalším neziskovým subjektom, napr. prostredníctvom grantových programov. Do tejto kategórie príjmov sa za rok 2019 okrem firemných nadácií zaraďujú aj tri subjekty odlišného charakteru, Nadácia Pontis, Nadácia ADELI a Asociácia pomoci postihnutým – APPA.

Daňové asignácie sú teda oblasťou s vysokým stupňom konkurencie, v ktorej si jednotlivé subjekty musia každoročne zabezpečiť skupiny fyzických a právnických osôb, ktoré ich týmto spôsobom podporia.

4 VZNIK OBČIAŇSKYCH ZDRUŽENÍ V TRNAVSKOM KRAJI PO ROKU 1989

Trnavský kraj je z hľadiska výskumu fungovania neziskového sektora zaujímavou oblasťou z viacerých dôvodov. Z geografického hľadiska je z pohľadu Slovenskej republiky unikátny v tom, že hraničí s tromi krajinami, Českou republikou, Rakúskom a Maďarskom. Podľa Analýzy podnikateľského prostredia v regiónoch SR (2018) je Trnavský kraj druhým ekonomicky najrozvinutejším krajom SR. Analýza kladie dôraz na jeho vysokú atraktivitu pre zahraničné investície, dobrú geografickú polohu z hľadiska hustoty dopravných sietí a diverzifikovaný priemysel. Táto pozícia vyplýva z jeho blízkosti k hlavnému mestu a celkovo ekonomicky najsilnejšiemu Bratislavskému kraju, ktorý z vnútroštátnej strany po celom obvode obopína. Na druhom mieste v rámci Slovenskej republiky je Trnavský kraj aj v priemere nominálnej výšky mesačnej mzdy, čo vyplýva z poslednej správy o hospodárskom vývoji v krajoch SR (Štatistický úrad SR, 2020). Z hľadiska cestovného ruchu je Trnavský kraj zaujímavý aj výskytom liečebných kúpeľov, ktoré sa na území Bratislavského kraja nenachádzajú, zo západnej strany sú teda kúpele v Piešťanoch a Smrdákoch najbližšími slovenskými kúpeľnými mestami (Kúpele na Slovensku, 2020).

Tabuľka 15 Kraje SR a ich základné údaje k 31. decembru 2019

Kraj	Rozloha v km ²	Počet obyvateľov	Hustota obyvateľov na km ²
Bratislavský	2 052,5	669 592	326
Trnavský	4 146,6	564 917	136
Trenčiansky	4 502,0	584 569	130
Nitriansky	6 343,8	674 306	106
Žilinský	6 808,7	691 509	102
Banskobystrický	9 454,4	645 276	68
Prešovský	8 973,9	826 244	92
Košický	6 754,5	801 460	119

Zdroj: Regionálne štatistiky, 2020

Pri porovnaní s ostatnými krajinami v SR má Trnavský kraj napriek druhej najmenej rozlohe druhé miesto z pohľadu hustoty obyvateľov. Ako príčinu tohto stavu môžeme označiť jeho geografickú pozíciu blízku Bratislavskému kraju, ale aj jeho vlastnú ekonomickú rozvinutosť. Hustota obyvateľstva je zároveň dobrým predpokladom pre rozvoj občianskeho združovania.

Trnavský kraj pozostáva zo siedmich okresov, ktoré sa okrem disparít z hľadiska ekonomických aktivít (Analýza podnikateľského prostredia v regiónoch SR, 2018) výrazne odlišujú aj geografickým a demografickým rozložením.

Tabuľka 16 Okresy Trnavského kraja a ich základné údaje k 31. decembru 2019

Okres	Rozloha v km ²	Počet obyvateľov	Hustota obyvateľov na km ²
Dunajská Streda	1074,6	122 825	114
Galanta	641,7	94 147	146
Hlohovec	267,3	44 943	168
Piešťany	381,1	62 726	165
Senica	683,3	60 419	88

Skalica	357,2	47 078	132
Trnava	741,4	120 410	179

Zdroj: Regionálne Štatistiky, 2020

Rozlohou aj počtom obyvateľov je najväčší okres Dunajská Streda, z hľadiska hustoty obyvateľstva je však na predposlednom mieste. Najvyššiu hustotu obyvateľstva vykazuje okres Trnava, čo vyplýva z jeho pozície ekonomického centra Trnavského kraja, ktorý je podľa vyššie uvádzaných analýz druhým ekonomicky a hospodársky najrozvinutejším regiónom SR.

V teoretickej časti našej práce sme zistili, že najpočetnejšími subjektmi združovania v SR sú občianske združenia, analyzujeme teda ich počet v skúmaných okresoch Trnavského kraja.

Tabuľka 17 Počet občianskych združení v sledovaných okresoch Trnavského kraja k 31. augustu 2020

Okres	Počet OZ	OZ na 1000 obyvateľov
Hlohovec	360	8,01
Piešťany	650	10,36
Trnava	1 335	11,08

Zdroj: Register mimovládnych neziskových organizácií, 2021

Tieto tri okresy sme do výskumu nevybrali náhodne, z historického hľadiska tvorili od roku 1960 až do roku 1996 samostatný celok územného členenia štátu – okres Trnava (Volko, Kiš, 2007). Predpokladáme preto, že vychádzajúc z 36 ročnej spoločnej histórie bude občianske združovanie vykazovať podobnú charakteristiku, resp. do činnosti a zamerania občianskych združení nebudú natoľko zasahovať kultúrne a národnostné rozdiely medzi jednotlivými okresmi. V rámci súčasného Trnavského kraja majú tieto tri okresy najvyššiu hustotu obyvateľstva, čo vytvára dobré predpoklady pre občianske združovanie.

Okresom s najväčším počtom občianskych združení je okres Trnava, čo je predpokladaným stavom, keďže sa jedná o sídlo krajského mesta, v ktorom sa nachádza 1 335 občianskych združení. V absolútnom aj prepočítanom vyjadrení vychádza okres Hlohovec ako oblasť s najmenším

počtom občianskych združení. Okresom s druhým najväčším počtom občianskych združení je okres Piešťany. V nasledujúcej tabuľke počet aktívnych občianskych združení v sledovaných okresoch uvedieme v závislosti od roku ich založenia, resp. podľa rokov v ktorých boli zaregistrované Ministerstvom vnútra SR.

V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že v roku 1990 vzniklo veľa občianskych združení ako dôsledok zmeny politického režimu a z toho vyplývajúcej transformácie masových centralizovaných spoločenských organizácií na samostatné subjekty (Dudeková, 1998). Okrem tejto transformácie priniesla politická zmena aj možnosť oficiálneho vzniku združeniam ktoré dovtedy fungovali v ilegálite, vo forme disidentských zoskupení (Horváth, Machyniak, 2018; Mannová, 1991).

Tabuľka 18 História vzniku občianskych združení aktívnych k 31. augustu 2020 v sledovaných okresoch Trnavského kraja

Rok	Okres			Spolu
	HC	PN	TT	
1990	25	43	68	136
1991	8	7	18	33
1992	3	9	19	31
1993	7	11	30	48
1994	4	12	28	44
1995	8	18	22	48
1996	3	4	32	39
1997	6	16	28	50
1998	11	10	26	47
1999	12	9	30	51
2000	6	14	40	60
2001	5	16	36	57
2002	17	18	45	80
2003	13	25	49	87
2004	8	31	40	79
2005	11	15	46	72

2006	16	16	31	63
2007	6	29	39	74
2008	6	27	37	70
2009	12	18	37	67
2010	16	27	57	100
2011	10	24	53	87
2012	12	24	46	82
2013	12	28	55	95
2014	18	35	69	122
2015	12	22	57	91
2016	18	37	63	118
2017	17	43	65	125
2018	30	19	63	112
2019	23	29	73	125
2020*	5	14	33	52

Zdroj: Register mimovládnych neziskových organizácií, 2021

V tabuľke môžeme pozorovať, že rok 1990 znamenal vo všetkých sledovaných okresoch vznik veľkého počtu občianskych združení, ktoré sa v nasledujúcich rokoch v podobnom počte už nezopakovalo. Po sčítaní občianskych združení zo všetkých okresov v danom roku sa potvrdzuje náš predpoklad, že rok 1990 je rokom s najväčším počtom novovzniknutých občianskych združení, a to počtom 136. V nasledujúcom roku vzniklo iba 33 občianskych združení, v roku 1992 len 31, čo je zároveň najnižší počet. Zvýraznené sú počty občianskych združení v tom roku, v ktorom dosiahli alebo prekonal počet založených v roku 1990. V jednotlivých okresoch sa teda počet vzniknutých občianskych združení v tomto roku podarilo počas sledovaného obdobia prekročiť, v okrese Trnava aj viackrát.

4.1 Vznik občianskych združení v okrese Piešťany

Z predchádzajúceho vyjadrenia počtu občianskych združení v okresoch Trnavského kraja na 1000 obyvateľov bol okres Piešťany

druhým najpočetnejším, hneď za okresom Trnava. Okresné mesto Piešťany je sídlom kúpeľov, čo v rámci okresu pozitívne vplýva na cestovný ruch. Mesto Piešťany je zároveň centrom viacerých športov, kam patria okrem hokeja, futbalu, basketbalu, tenisu či plávania aj vodné pólo, kajak, vodné lyžovanie a golf (Športové kluby a združenia, 2020)

V okrese Piešťany je ku dňu 31.8.2020 registrovaných 650 občianskych združení. Združenia sme rozdelili na štyri kategórie podľa hlavného zamerania ich činnosti. Občianske združenia so zameraním na šport, či už v rámci športových klubov a zapájania sa do súťaží alebo na úrovni rekreačnej, sme zaradili do kategórie „Športové kluby a teamy“. Občianske združenia poskytujúce pomoc ľuďom v núdzi, zdravotné a opatrovateľské služby, rehabilitáciu a charitatívne služby sme zahrnuli v kategórii „Zdravotná a sociálna starostlivosť, charita, pomoc“.

Združenia zamerané na záľuby, rozvíjanie nových zručností, voľnočasové aktivity sme spolu s detskými a seniorskými združeniami zaradili do kategórie „Zájmy, voľný čas, detské a seniorské združenia“. Subjekty poskytujúce vzdelávacie a osvetové služby, ochranu zvierat, prírody, pamiatok ale aj právnu pomoc sme uviedli pod spoločnou skupinou „Rozvoj spoločnosti, profesijné záujmy, ochrana prírody a zvierat“. Koľko združení a v ktorej kategórii je aktuálne v okrese Piešťany aktívnych uvádzame v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 19 Obce okresu Piešťany, ich základné údaje k 31. decembru 2019 a počet občianskych združení aktívnych k 31. augustu 2020 v štyroch stanovených kategóriách

Obec	Rozloha v km ²	Počet obyvateľov	Hustota obyvateľov na km ²	Počet OZ A*	Počet OZ B*	Počet OZ C*	Počet OZ D*
Banka	8,58	2 060	241,59	6	0	7	4
Bašovce	4,04	342	84,56	1	0	0	0
Borovce	10,87	1 062	97,02	3	1	2	0
Dolný Lopašov	22,93	964	42,25	2	0	2	3
Drahovce	24,04	2 575	107,32	2	1	7	3

Dubovany	11,33	1 045	91,95	2	0	1	0
Ducové	2,63	459	174,40	0	0	0	0
Hubina	26,84	515	18,87	1	0	2	1
Chtelnica	32,96	2 551	77,34	3	0	4	2
Kočín- Lančár	13,11	519	39,56	1	0	2	1
Krakovany	9,82	1 462	148,69	3	0	8	3
Moravany nad Váhom	10,78	2 461	228,04	7	1	8	1
Nižná	8,04	550	68,22	3	0	1	0
Ostrov	9,35	1 224	130,31	4	0	5	0
Pečeňady	8,57	558	65,32	3	1	1	1
Piešťany	44,20	27 336	620,69	140	32	161	100
Prašník	27,88	833	29,93	3	0	3	0
Rakovice	6,95	609	87,04	1	0	2	1
Ratnovce	8,43	1 088	127,79	2	0	3	2
Sokolovce	6,57	1 367	205,73	3	0	3	0
Šípkové	8,30	297	36,02	1	0	0	0
Šterusy	11,08	503	45,17	1	0	1	1
Třebatice	7,66	1 359	177,07	4	1	7	1
Velké Kostolany	24,38	2 778	113,79	3	0	3	8
Velké Orvište	3,83	1 068	277,00	3	1	4	3
Veselé	13,86	1 234	88,68	1	0	3	1
Vrbové	13,96	5 907	424,37	8	3	17	5
Celkový počet daného typu OZ				211	41	257	141

Zdroj: Register mimovládnych neziskových organizácií, 2021; Databáza DATAcube, 2020

*** Legenda**

A - Športové kluby a teamy

B - Zdravotná a sociálna starostlivosť, charita, pomoc

C - Záujmy, voľný čas, detské a seniorské združenia

D - Rozvoj spoločnosti, profesijné záujmy, ochrana prírody a zvierat

Po sčítaní všetkých miest a obcí konštatujeme, že najviac občianskych združení je aktívnych v kategórii „Záujmy, voľný čas, detské a seniorské združenia“ a naopak najmenej pôsobí v oblasti „Zdravotná a sociálna

starostlivosť, charita, pomoc“. Zaujímavá situácia je v súčasnosti v obci Ducové, v ktorej nepôsobí žiadne občianske združenie napriek tomu, že s počtom obyvateľov 459 nie je v okrese Piešťany najmenšou obcou – tou je obec Šípkové s 297 obyvateľmi, ktorá má jedno občianske združenie.

Rozdiely vo vývoji v mestách a obciach

V okrese Piešťany sa nachádzajú dve mestá, resp. dve obce so štatútom mesta, Piešťany a Vrbové. Aby sme mohli komparovať vývojové trendy v mestách a v obciach, oddelíme tieto dve kategórie a sledované obdobie najprv chronologicky zanalyzujeme z pohľadu dvoch spomínaných miest a dvadsiatich piatich obcí.

Tabuľka 20 História vzniku občianskych združení aktívnych k 31. augustu 2020 v mestách a obciach okresu Piešťany v štyroch stanovených kategóriách

Rok vzniku OZ	A* mestá	B* mestá	C* mestá	D* mestá	Spolu mestá	A* obce	B* obce	C* obce	D* obce	Spolu obce
1990	17	1	1	0	19	24	0	0	0	24
1991	2	0	5	0	7	0	0	0	0	0
1992	6	0	2	1	9	0	0	0	0	0
1993	1	1	2	5	9	1	0	1	0	2
1994	4	0	2	4	10	0	0	2	0	2
1995	8	2	3	3	16	1	0	0	1	2
1996	1	0	1	0	2	2	0	0	0	2
1997	6	1	4	2	13	0	0	3	0	3
1998	7	1	2	0	10	0	0	0	0	0
1999	4	0	1	3	8	1	0	0	0	1
2000	3	2	5	1	11	2	0	1	0	3
2001	3	2	4	4	13	0	1	1	1	3
2002	4	0	9	2	15	1	1	0	1	3
2003	4	0	7	6	17	5	0	2	1	8

2004	7	0	12	6	25	2	1	3	0	6
2005	4	0	8	1	13	0	0	2	0	2
2006	4	0	7	1	12	0	0	2	2	4
2007	5	3	7	8	23	0	0	4	2	6
2008	4	4	8	0	16	4	0	7	0	11
2009	2	0	3	5	10	1	0	5	2	8
2010	5	1	7	4	17	4	0	4	2	10
2011	2	1	10	4	17	1	0	2	4	7
2012	4	4	2	2	12	3	0	6	3	12
2013	5	1	7	7	20	2	1	2	3	8
2014	6	0	9	6	21	1	0	10	3	14
2015	5	0	9	1	15	1	0	4	2	7
2016	6	4	10	4	24	2	0	8	3	13
2017	6	2	12	19	39	0	1	2	1	4
2018	5	2	5	2	14	1	0	1	3	5
2019	5	3	12	2	22	1	1	4	1	7
2020*	3	0	2	2	7	3	0	3	1	7

Zdroj: Register mimovládnych neziskových organizácií, 2021

*** Legenda**

A - Športové kluby a teamy

B - Zdravotná a sociálna starostlivosť, charita, pomoc

C - Záujmy, voľný čas, detské a seniorské združenia

D - Rozvoj spoločnosti, profesijné záujmy, ochrana prírody a zvierat

Keď na vznik občianskych združení v týchto mestách nahliadneme na úrovni rokov, môžeme označiť rok 2017 ako najbohatší na vznik občianskych združení. Najväčší nárast bol zaznamenaný v kategórii D, „Rozvoj spoločnosti, profesijné záujmy, ochrana prírody a zvierat“, v ktorej vzniklo až 25 nových subjektov. Ako najslabší rok v našej komparácii vyšiel rok 1996, kedy boli v týchto mestách založené len dve občianske združenia, obidve v kategórii C, „Záujmy, voľný čas, detské a seniorské združenia“.

V okrese Piešťany sa okrem týchto dvoch miest nachádza 25 obcí: Banka, Bašovce, Borovce, Dolný Lopašov, Drahovce, Dubovany, Ducové, Hubina, Chtelnica, Kočín-Lančár, Krakovany, Moravany

nad Váhom, Nižná, Ostrov, Pečeňady, Prašník, Rakovice, Ratnovce, Sokolovce, Šípkové, Šterusy, Trebatice, Velké Kostolany, Velké Orvište, a Veselé. Rovnako ako v prípade miest analyzujeme počet založených občianskych združení v sledovanom období v každej zo stanovených kategórií. Pri analýze vzniku občianskych združení z chronologického hľadiska v obciach je rok 1990 jednoznačne najbohatší s počtom 24 novo vzniknutých O.Z., z toho všetky v kategórii „Športové kluby a teamy“. V prípade obcí máme na rozdiel od miest aj roky, počas ktorých neboli zaregistrované žiadne nové občianske združenia, konkrétne sú to roky 1991, 1992 a 1998.

4.2 Vznik občianskych združení v okrese Hlohovec

Z troch sledovaných okresov má okres Hlohovec najmenej občianskych združení, čo je však na základe jeho najmensej rozlohy a najnižšieho počtu obyvateľov očakávaný výsledok. V porovnaní s najpočetnejším okresom Trnava, kde hovoríme o 11 občianskych združeniach na 1000 obyvateľov, je však rozdiel len na úrovni troch občianskych združení, teda 8 na 1000 obyvateľov.

V okrese Hlohovec je teda ku dňu 31.8.2020 registrovaných 360 občianskych združení. Koľko združení a v ktorej kategórii je v okrese Hlohovec aktívnych uvádzame v nasledujúcej tabuľke. Po sčítaní všetkých miest a obcí sme zistili, že najviac občianskych združení je aktívnych v kategórii „Športové kluby a teamy“ a naopak najmenej pôsobí v oblasti „Zdravotná a sociálna starostlivosť, charita, pomoc“. V obciach Ratkovce a Tekoľdany aktuálne nie je aktívne žiadne občianske združenie. V obci Tepličky, ktorá je z pohľadu počtu obyvateľov aj ich hustoty menšia ako Ratkovce, je paradoxne aktívnych až 5 občianskych združení.

Tabuľka 21 Obce okresu Hlohovec, ich základné údaje k 31. decembru 2019 a počet občianskych združení aktívnych k 31. augustu 2020 v štyroch stanovených kategóriách

Obec	Rozloha v km ²	Počet obyvateľov	Hustota obyvateľov na km ²	Počet OZ A*	Počet OZ B*	Počet OZ C*	Počet OZ D*
Bojničky	9,27	1419	153,07	3	1	2	2
Červeník	9,94	1709	171,93	3	2	9	3
Dolné Otrokovce	9,31	390	41,89	1	0	0	2
Dolné Trhovište	10,06	651	64,71	1	0	1	0
Dvorníky	25,54	2063	80,78	3	1	2	1
Hlohovec	64,12	21301	332,21	79	27	57	38
Horné Otrokovce	9,06	855	94,37	2	0	0	1
Jalšové	9,33	487	52,2	2	0	2	0
Klačany	10,11	1121	110,88	3	0	4	2
Koplotovce	5,8	769	132,59	2	0	2	2
Leopoldov	5,65	4097	725,13	9	4	8	10
Madunice	12,00	2271	189,25	2	1	5	2
Merašice	4,94	441	89,27	2	0	1	0
Pas-tuchov	15,23	965	63,36	2	2	2	4
Sasinkovo	12,41	854	68,82	1	0	2	1
Siladice	7,6	650	85,53	3	0	3	1
Trakovice	11,63	1565	134,57	6	0	6	3
Žlkovce	7,94	660	83,12	1	0	2	2
Ratkovce	4,45	345	77,53	0	0	0	0
Dolné Zelenice	2,72	590	216,91	1	0	2	1
Horné Zelenice	4,25	704	165,65	0	0	2	0
Horné Trhovište	7,54	605	80,24	1	0	2	1
Tekoldany	2,6	134	51,54	0	0	0	0
Tepličky	5,67	297	52,38	1	0	0	4

Celkový počet daného typu OZ	128	38	114	80
-------------------------------------	------------	-----------	------------	-----------

Zdroj: Register mimovládnych neziskových organizácií, 2021; Databáza DATAcube, 2020

*** Legenda**

A - Športové kluby a teamy

B - Zdravotná a sociálna starostlivosť, charita, pomoc

C - Zájmy, voľný čas, detské a seniorské združenia

D - Rozvoj spoločnosti, profesijné záujmy, ochrana prírody a zvierat

Rozdiely vo vývoji v mestách a obciach

V okrese Hlohovec sa nachádzajú dve mestá, resp. dve obce so štatútom mesta, Hlohovec a Leopoldov. Aby sme mohli komparovať vývojové trendy v mestách a v obciach, oddelíme tieto dve kategórie a sledované obdobie najprv chronologicky analyzujeme z pohľadu dvoch spomínaných miest a dvadsiatich dvoch obcí.

Tabuľka 22 História vzniku občianskych združení aktívnych k 31. augustu 2020 v mestách a obciach okresu Hlohovec v štyroch stanovených kategóriách

Rok vzniku OZ	A* mestá	B* mestá	C* mestá	D* mestá	Spolu mestá	A* obce	B* obce	C* obce	D* obce	Spolu obce
1990	7	0	0	1	8	17	0	0	0	17
1991	5	0	0	2	7	0	0	0	1	1
1992	2	0	1	0	3	0	0	0	0	0
1993	4	1	0	1	6	0	0	1	0	1
1994	2	0	1	0	3	1	0	0	0	1
1995	5	0	0	0	5	2	0	1	0	3
1996	2	0	1	0	3	0	0	0	0	0
1997	4	1	1	0	6	0	0	0	0	0
1998	8	0	0	1	9	0	0	0	2	2
1999	3	1	1	4	9	0	0	1	2	3
2000	1	0	2	0	3	0	0	0	3	3

2001	0	0	0	2	2	2	0	0	1	3
2002	2	1	8	2	13	2	0	1	1	4
2003	0	1	2	4	7	2	0	3	1	6
2004	3	1	3	1	8	0	0	0	0	0
2005	3	1	4	0	8	0	0	3	0	3
2006	6	1	2	3	12	1	0	1	2	4
2007	0	0	0	4	4	0	0	1	1	2
2008	0	0	2	0	2	0	1	3	0	4
2009	3	1	1	1	6	1	1	2	2	6
2010	2	2	2	2	8	1	0	5	2	8
2011	0	4	1	2	7	1	0	1	1	3
2012	3	1	3	1	8	0	0	3	1	4
2013	1	2	3	1	7	1	0	3	1	5
2014	2	0	4	3	9	3	0	5	1	9
2015	3	2	2	1	8	2	0	0	2	4
2016	5	3	5	2	15	0	0	2	1	3
2017	3	2	4	1	10	2	1	3	1	7
2018	7	4	6	3	20	0	3	5	2	10
2019	2	2	5	3	12	2	1	4	4	11
2020*	0	0	1	3	4	0	0	1	0	1

Zdroj: Register mimovládnych neziskových organizácií, 2021

*** Legenda**

A - Športové kluby a teamy

B - Zdravotná a sociálna starostlivosť, charita, pomoc

C - Záujmy, voľný čas, detské a seniorské združenia

D - Rozvoj spoločnosti, profesijné záujmy, ochrana prírody a zvierat

Keď na vznik občianskych združení v týchto mestách nahliadneme na úrovni rokov, najbohatším na vznik občianskych združení bol rok 2018. Najväčší nárast bol zaznamenaný v kategórii A, „Športové kluby a teamy“, v ktorej vzniklo 7 nových subjektov. Ako najslabšie v našej komparácii vyšli roky 2001 a 2008, kedy boli v týchto mestách založené len dve občianske združenia. V roku 2001 obidve v kategórii D, „Rozvoj spoločnosti, profesijné záujmy, ochrana prírody a zvierat“ a v roku 2008 obidve v kategórii C, „Záujmy, voľný čas, detské a seniorské združenia“.

V okrese Hlohovec sa okrem týchto dvoch miest nachádza 22 obcí: Bojničky, Červeník, Dolné Otrokovce, Dolné Trhovište, Dolné Zelenice, Dvorníky, Horné Otrokovce, Horné Trhovište, Horné Zelenice, Jalšové, Kľačany, Kopltovec, Madunice, Merašice, Pastuchov, Ratkovce, Sasinkovo, Siladice, Tekoľdany, Tepličky, Trakovice a Žlkovce. Rovnako ako v prípade miest analyzujeme počet založených občianskych združení v sledovanom období v každej zo stanovených kategórií. Pri analýze vzniku občianskych združení z chronologického hľadiska v obciach je rok 1990 jednoznačne najbohatší s počtom 17 novo vzniknutých O.Z., z toho všetky v kategórii „Športové kluby a teamy“ V prípade obcí máme na rozdiel od miest aj roky, počas ktorých neboli zaregistrované žiadne nové občianske združenia, konkrétne sú to roky 1992, 1996, 1997 a 2004.

4.3 Vznik občianskych združení v okrese Trnava

Okres Trnava je zo sledovanej trojice najväčším vo všetkých uvádzaných parametroch, teda aj v rozlohe, v počte obyvateľov, v ich hustote, v hrubom počte občianskych združení aj v ich počte na 1000 obyvateľov. Ako ekonomické a hospodárske centrum celého Trnavského kraja a sídlo orgánov VÚC je táto pozícia očakávaná. Pozícia samotného mesta Trnava je pre skúmané okresy významná aj z historického hľadiska, keďže aj v spomínanom historickom okrese Trnava malo centrálné postavenie.

V okrese Trnava je ku dňu 31.8.2020 registrovaných 1 335 občianskych združení. Koľko združení a v ktorej kategórii je v okrese Trnava aktívnych uvádzame v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 23 Obce okresu Trnava, ich základné údaje k 31. decembru 2019 a počet občianskych združení aktívnych k 31. augustu 2020 v štyroch stanovených kategóriách

Obec	Rozloha v km ²	Počet obyvateľov	Hustota obyvateľov na km ²	Počet OZ A*	Počet OZ B*	Počet OZ C*	Počet OZ D*
Trnava	71,54	65033	909,04	252	45	391	166

Bíňovce	7,79	677	86,91	1	0	0	1
Bohdanovce nad Trnavou	11,48	1487	129,53	2	1	7	4
Boleráz	25,46	2385	93,68	3	0	15	2
Borová	5,91	457	77,33	1	0	1	0
Brestovany	16,37	2655	162,19	1	2	4	3
Bučany	16,58	2362	142,46	5	0	4	2
Buková	24,29	655	26,97	4	0	6	10
Cífer	29,88	4370	146,25	8	2	15	9
Dechtice	19,46	1837	94,4	2	0	6	2
Dobrá Voda	32,98	790	23,95	1	0	3	2
Dolná Krupá	24,63	2383	96,75	3	1	12	1
Dolné Dubové	10,04	737	73,41	1	0	3	4
Dolné Orešany	17,9	1345	75,14	3	0	6	1
Horná Krupá	8,65	513	59,31	1	0	1	1
Horné Dubové	7,28	385	52,88	1	0	0	1
Horné Orešany	21,57	1939	89,89	4	0	5	3
Jaslovské Bohu- nice	20,08	2354	117,23	7	2	6	2
Kátlovce	11,7	1129	96,5	1	1	3	2
Košolná	9,59	815	84,98	3	0	1	1
Majcichov	18,2	2158	118,57	5	1	3	2
Malženice	14,85	1540	103,7	8	1	7	1
Naháč	19,67	405	20,59	1	0	1	1
Ružindol	14,71	1667	113,32	2	2	8	0
Smolenice	28,97	3354	115,77	10	1	15	11
Suchá nad Parnou	14,38	2203	153,2	5	1	7	2
Špačince	22,1	3010	136,2	5	0	11	3
Šúrovce	19,91	2315	116,27	3	1	5	2
Trstín	26,19	1439	54,94	1	0	7	2
Voderady	14,15	1588	112,23	6	2	8	4
Zavar	13,95	2230	159,86	2	2	6	1
Zeleneč	11,75	2576	219,23	7	2	8	4

Križovany nad Dudváhom	10,26	1806	176,02	1	0	5	2
Opoj	4,62	1269	274,68	1	0	4	1
Vlčkovce	12,86	1385	107,7	3	0	3	1
Pavlice	7,63	554	72,61	1	0	4	0
Slovenská Nová Ves	8,31	543	65,34	1	0	2	2
Dlhá	11,81	444	37,6	1	0	0	0
Radošovce	7,28	414	56,87	1	0	0	1
Dolné Lovčice	5,74	752	131,01	1	0	2	1
Šelpice	10,17	885	87,02	1	0	0	1
Lošonec	23,71	563	23,75	3	0	1	0
Biely Kostol	2,41	2254	935,27	5	1	4	2
Hrnčiarovce nad Parnou	16,28	2253	138,39	9	2	8	3
Zvončín	8,24	864	104,85	2	0	2	2
Celkový počet daného typu OZ				389	70	610	266

Zdroj: Register mimovládnych neziskových organizácií, 2021; Databáza DATAcube, 2020

* Legenda

A - Športové kluby a teamy

B - Zdravotná a sociálna starostlivosť, charita, pomoc

C - Zájmy, voľný čas, detské a seniorské združenia

D - Rozvoj spoločnosti, profesijné záujmy, ochrana prírody a zvierat

Po sčítaní všetkých miest a obcí konštatujeme, že najviac občianskych združení je aktívnych v kategórii C, „Zájmy, voľný čas, detské a seniorské združenia“ a naopak najmenej pôsobí v oblasti „Zdravotná a sociálna starostlivosť, charita, pomoc“. Na rozdiel od okresov Hlohovec a Piešťany sa v okrese Trnava nenachádza žiadna obec v ktorej by nebolo aktívne žiadne občianske združenie. Najnižší počet je v súčasnosti v obci Dlhá, kde sa nachádza jedno aktívne občianske združenie.

Rozdiely vo vývoji v mestách a obciach

V okrese Trnava sa nachádza iba jedno mesto, resp. jedna obec so štatútom mesta, Trnava. Aby sme mohli komparovať vývojové trendy

v mestách a v obciach, oddelíme tieto dve kategórie a sledované obdobie najprv chronologicky zanalyzujeme z pohľadu mesta Trnava a štyridsiatich štyroch obcí z rovnomenného okresu.

Tabuľka 24 História vzniku občianskych združení aktívnych k 31. augustu 2020 v meste Trnava a obciach okresu Trnava v štyroch stanovených kategóriách

Rok vzniku OZ	A* mesto	B* mesto	C* mesto	D* mesto	Spolu mesto	A* obce	B* obce	C* obce	D* obce	Spolu obce
1990	12	0	8	4	24	42	0	1	1	44
1991	4	0	6	5	15	2	0	1	0	3
1992	10	0	4	2	16	0	0	3	0	3
1993	9	1	6	5	21	4	1	1	3	9
1994	14	0	8	2	24	2	0	1	1	4
1995	8	0	3	6	17	5	0	0	0	5
1996	17	0	7	3	27	3	0	1	1	5
1997	6	0	10	5	21	1	0	1	5	7
1998	10	1	8	1	20	3	0	2	1	6
1999	7	0	10	3	20	4	0	2	4	10
2000	5	0	17	6	28	4	0	3	5	12
2001	6	1	18	5	30	1	1	2	2	6
2002	6	1	16	9	32	3	1	7	2	13
2003	9	1	21	7	38	6	1	2	2	11
2004	8	3	12	2	25	2	0	10	3	15
2005	9	0	17	7	33	2	0	10	1	13
2006	3	2	8	5	18	2	1	7	3	13
2007	13	2	7	6	28	2	0	5	4	11
2008	6	1	9	7	23	3	0	9	2	14
2009	6	5	16	3	30	2	0	3	2	7
2010	10	1	18	9	38	4	1	11	3	19

2011	7	3	19	6	35	6	1	7	4	18
2012	11	0	10	4	25	4	2	12	3	21
2013	8	5	12	13	38	2	0	8	7	17
2014	8	0	19	10	37	5	2	22	3	32
2015	10	2	17	8	37	1	2	12	5	20
2016	14	1	20	4	39	6	3	12	3	24
2017	5	4	17	5	31	4	2	20	8	34
2018	7	4	20	4	35	4	1	20	3	28
2019	3	7	22	9	41	4	5	15	8	32
2020*	1	0	6	1	8	4	1	9	11	25

Zdroj: Register mimovládnych neziskových organizácií, 2021

*** Legenda**

A - Športové kluby a teamy

B - Zdravotná a sociálna starostlivosť, charita, pomoc

C - Záujmy, voľný čas, detské a seniorské združenia

D - Rozvoj spoločnosti, profesijné záujmy, ochrana prírody a zvierat

Keď na vznik občianskych združení v týchto mestách nahliadneme na úrovni rokov, môžeme označiť rok 2019 ako najbohatší na vznik občianskych združení. Najväčší nárast bol zaznamenaný v kategórii C, „Záujmy, voľný čas, detské a seniorské združenia“, v ktorej vzniklo až 22 nových subjektov. Ako najslabší rok v našej komparácii vyšiel rok 1991, kedy bolo v meste Trnava založené 15 občianskych združení.

V okrese Trnava sa okrem rovnomenného mesta nachádza 44 obcí: Biely Kostol, Bíňovce, Bohdanovce nad Trnavou, Boleráz, Borová, Brestovany, Bučany, Buková, Cífer, Dechtice, Dlhá, Dobrá Voda, Dolná Krupá, Dolné Dubové, Dolné Lovčice, Dolné Orešany, Horná Krupá, Horné Dubové, Horné Orešany, Hrnčiarovce nad Parnou, Jaslovské Bohunice, Kátlovce, Košolná, Križovany nad Dudváhom, Lošonec, Majcichov, Malženice, Naháč, Opoj, Pavlice, Radošovce, Ružindol, Slovenská Nová Ves, Smolenice, Suchá nad Parnou, Šelpice, Špačince, Šúrovce, Trstín, Vlčkovce, Voderady, Zavar, Zeleneč a Zvončín. Rovnako ako v prípade mesta Trnava a predchádzajúcich okresov, analyzujeme počet založených občianskych združení v sledovanom období. Pri analýze vzniku občianskych združení z chronologického hľadiska v obciach je rok 1990 jednoznačne najbohatší s počtom 44 novo

vzniknutých O.Z., z toho 42 v kategórii „Športové kluby a teamy“ a po jednom v kategóriách „Záujmy, voľný čas, detské a seniorské združenia“ a „Rozvoj spoločnosti, profesijné záujmy, ochrana prírody a zvierat“. V prípade obcí z okresu Trnava nemáme žiadne roky v ktorých by nedošlo ku vzniku občianskeho združenia, ako sme pozorovali v prípade okresov Hlohovec a Piešťany. Z tohto hľadiska môžeme označiť len roky s najnižším počtom založených občianskych združení, ktorými boli roky 1991 a 1992, s počtom 3.

5 OBČIANSKE ZDRUŽENIA VYBRANÝCH OKRESOV S NAJVIŠŠÍM PRÍJMOM Z DAŇOVEJ ASIGNÁCIE

Z každej stanovenej kategórie občianskych združení v okresoch Hlohovec, Piešťany a Trnava sme vybrali združenie s najvyšším príjmom z daňovej asignácie za rok 2019, ktoré sme následne bližšie analyzovali. Ako kritérium výberu sme stanovili výšku príjmu z daňovej asignácie za posledný rok, teda za zdaňovacie obdobie 2019. S predstaviteľmi týchto vybraných občianskych združení sme viedli výskumný rozhovor, v ktorom sme sa sústredili na päť hlavných tém:

- Vznik a fungovanie občianskeho združenia
- Financovanie občianskeho združenia
- Legislatíva týkajúca sa občianskych združení
- Spolupráca s občanmi, mestom, VÚC, inými občianskymi združeniami
- Návrhy na zlepšenie

Do akej miery boli v roku 2019 ich výnosy z daňovej asignácie odlišné v porovnaní s občianskymi združeniami danej kategórie v rámci sledovaných okresov uvádzame v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka 25 Občianske združenia v sledovaných okresoch s najvyšším príjmom z daňovej asignácie za rok 2019 v štyroch stanovených kategóriách

Kategória OZ	Názov OZ		Zisk z asignácie v roku 2019 v €
Športové kluby a teamy	HC	Atletický klub Bojničky	12 537,85
	PN	HK HAVRANI Piešťany	16 934,37
	TT	Asociácia športu PSA Trnava "ASPSA"	142 977,51
Zdravotná a sociálna starostlivosť, charita, pomoc	HC	Občianske združenie „JA SÁM"	288 186,40
	PN	Possibilitas	46 876,61
	TT	Slovenská spoločnosť pre spina bifida a/ alebo hydrocefalus	81 214,89
Záujmy, voľný čas, detské a seniorské združenia	HC	Zelený trojlístok	5 199,12
	PN	Materské centrum ÚSMEV	8 657,18
	TT	Občianske združenie „MACKO-ÚSKO"	34 781,50
Rozvoj spoločnosti, profesijné záujmy, ochrana prírody a zvierat	HC	Združenie pre výrobu a využitie biopalív	15 812,95
	PN	Regionálne centrum SLOBODA ZVIERAT Piešťany	27 380,22
	TT	Trnavský strom	41 428,96

Zdroj: Ročný prehľad prijímateľov podielu..., 2020

5.1 Občianske združenia okresu Piešťany

V prvej kategórii, Športové kluby a teamy, je podľa našich kritérií najúspešnejším HK HAVRANI Piešťany. V kategórii Zdravotná a sociálna starostlivosť, charita, pomoc sme bližšie analyzovali občianske združenie Possibilitas. Kategória Záujmy, voľný čas, detské a seniorské združenia je zastúpená Materským centrom ÚSMEV. V poslednej kategórii, Rozvoj spoločnosti, profesijné záujmy, ochrana prírody a zvierat, je najúspešnejším Regionálne centrum SLOBODA ZVIERAT Piešťany.

Športové kluby a teamy - HK HAVRANI Piešťany

Hokejový klub funguje v Piešťanoch v rôznych podobách od roku 1937, má teda v rámci okresu dlhoročnú tradíciu. Občianske združenie HK HAVRANI Piešťany vzniklo 23. decembra 2014 odčlenením od Športového hokejového klubu 37 Piešťany s.r.o., ako platforma zjednodušujúca čerpanie finančných prostriedkov na mládež. Táto zmena bola aj v súlade s pripravovaným zákonom o športe, ktorý bol prijatý v novembri 2015 (Zákon č. 440/2015 Z. z.). V roku 2017 došlo k výmene vedenia o.z., dôsledkom nespokojnosti rodičov s vtedajším vedením klubu. Výskumný rozhovor sme viedli s viceprezidentom klubu, ktorým je od roku 2017 Ing. Peter Bohuš. Rozhovor pozostával z piatich okruhov, v rámci ktorých sme získali nasledovné informácie.

Vznik a fungovanie občianskeho združenia

HK Havrani sa primárne zameriava na hokejové tréningy a súťaže vo vekovej kategórii do 18 rokov. Po výmene vedenia o. z. v roku 2017 sa podľa slov viceprezidenta situácia v klube zlepšila, čoho dôkazom je najmä spokojnosť rodičov, ale aj samotných hráčov. Juniorskú kategóriu (18 – 21) má v kompetencii ŠHK 37 s.r.o., ktorá je zároveň aj prevádzkovateľom piešťanského zimného štadiónu. Okrem samotných tréningov, sústreďení a hokejových zápasov organizuje o. z. aj ďalšie aktivity, ako napr. prezentácia klubu na otvorení kúpeľnej sezóny v Piešťanoch, na Prechádzke rozprávkovým parkom organizovanej Materským centrom Úsmev alebo na akcii Ruka v ruke, organizovanej nadáciou ADELI a Piešťanským futbalovým klubom. Pre najmenšie deti organizuje pravidelnú Škôlku korčuľovania HAVRÁNOK a akciu HAVRANI rozhybu aj škôlkarov, do ktorej sa zapájajú všetky materské školy z Piešťan. Klub každoročne organizuje Memoriál Michala Augustína, zúčastňuje sa na plese športovcov a mestských športových hrách. Samozrejmosťou sú aj náborové aktivity na školách v Piešťanoch a okolí, náborová a prezentačná akcia Slovenského zväzu ľadového hokeja Deti na hokej, ale aj pravidelné upratovanie okolia zimného štadiónu. V roku 2019 v spolupráci s Asociáciou športových klubov Piešťany zorganizovalo o. z. aj verejnú diskusiu Zlatí chlapci s najúspešnejšími

slovenskými hokejistami (Výročná správa HK HAVRANI Piešťany o.z. Sezóna 2017/2018; 2018/2019).

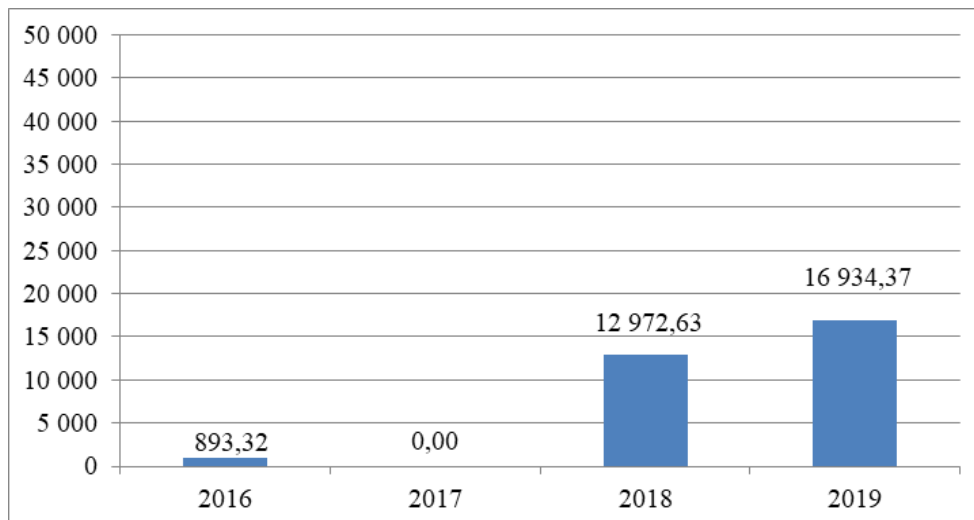
Počas praxe s náborovou aktivitou na školách sa upravil spôsob jej vykonávania, ktorý sa presunul z teoretickej roviny na praktickú – podľa možnosti klub privezie žiakov aj učiteľky priamo na štadión, kde si korčuľovanie a hokej skúsia naživo.

Financovanie občianskeho združenia

Financovanie v súčasnosti pozostáva z viacerých zdrojov, kam patria dotácie od Slovenského zväzu ľadového hokeja, pravidelné rodičovské poplatky, dotácie od mesta a VÚC, výchovné (podľa zákona o športe), sponzoring a daňové asignácie. Podľa slov viceprezidenta je situácia vo financovaní hokeja v SR na relatívne dobrej úrovni, čo sa však nedá povedať o menej populárnych športoch. Najväčším príjmom pre združenie sú práve rodičovské poplatky za členstvo ich detí v klube. Pravidelným a najvýznamnejším sponzorom je MAGNA Energia a.s., dôležitými sponzormi sú však aj Energie 2, Respect Slovakia s.r.o. a SEPS. Mesto Piešťany každoročne prispieva zo svojho rozpočtu všetkým športovým klubom, v minulosti to boli skôr nižšie sumy, v tejto oblasti však došlo aj vďaka klubovej aktivite a Asociácie športových klubov Piešťany k zlepšeniu a navýšeniu sumy dotácií. Mesto aj VÚC poskytuje na podporu aktivít klubu taktiež jednorazové granty a príspevky (Výročná správa HK HAVRANI Piešťany o.z. Sezóna 2017/2018, 2018/2019)

Daňová asignácia je pre klub rovnako užitočným zdrojom príjmov, v poslednom roku (2019) sa im podarilo dosiahnuť najvyšší zisk. Prijímateľmi sú od roku 2016, v roku 2017 mali výpadok týchto zdrojov z dôvodu zmeškania termínu registrácie do zoznamu prijímateľov.

Graf 2 Prostriedky získané občianskym združením HK HAVRANI Piešťany z daňovej asignácie za rok 2019

Zdroj: Ročný prehľad prijímateľov podielu..., 2020

Legislatíva týkajúca sa občianskych združení

V rámci legislatívy sa podľa slov viceprezidenta klubu väčšina záležitostí vyjasnila prijatím zákona o športe. Nevýhodu pozoruje na úrovni personálneho zabezpečenia, keďže na každom zápase musí byť obsadených viacero pozícií – napr. dvaja rozhodcovia, lekár, či päť ľudí pri časomiere a všetci musia mať zmluvu na dohodu alebo živnosť na danú aktivitu. V tejto oblasti by mohol štát ponúknuť zjednodušenie, ktoré by proces personálneho zabezpečenia zefektívnilo.

Spolupráca s občanmi, mestom, VÚC, inými občianskymi združeniami

HK Havrani je otvorený spolupráci na všetkých úrovniach. Participácia občanov je na všetkých akciách príkladná, rovnako aj záujem detí a mládeže o členstvo v klube. V súčasnosti sa napr. počet detí v prípravke pohybuje na úrovni 70 – 80 členov. Spolupráca s mestom je bez výrazných problémov, prebieha najmä na úrovni otvárania športových tried na školách pod kompetenciou samosprávy. Spolupráca s VÚC prebieha vo forme pravidelného súťažného podujatia o Putovný pohár župana TTSK.

Klub však spolupracuje aj s inými občianskymi združeniami a subjektmi, napríklad aj s nami skúmaným materským centrom ÚSMEV, v rámci niektorých ich podujatí. Viceprezident ďalej uvádza Učenu právnickú spoločnosť, ktorá významne pomohla pri výklade legislatívy a zákona o športe, ako aj spoluprácu športových klubov prostredníctvom Asociácie športových klubov Piešťany, ktorej založenie sám inicioval (Peter Bohuš z AŠK Piešťany..., 2020).

Návrhy na zlepšenie

Oblasť financovania združenia by sa podľa viceprezidenta mohla zlepšiť zavedením športových poukazov pre deti, resp. novelizáciou a úpravou súčasnej podoby príspevku na šport dieťaťa, ktorá má viacero praktických nedostatkov. Šport však momentálne v rámci politiky nie je prioritou, čo sa dalo všimnúť aj na predvolebných kampaniach politických subjektov a kandidátov v parlamentných voľbách 2020 – žiaden nemal v programe podporu športu. Priestor na zlepšenie je taktiež v rámci registra športovcov, fyzických a právnických osôb v športe. Podľa slov viceprezidenta klubu nie je v súčasnosti pre potreby športových klubov dostatočný.

Zdravotná a sociálna starostlivosť, charita, pomoc - Possibilitas

Občianske združenie Possibilitas vzniklo 29. apríla 2016 ako dcérska platforma organizácie Centrum zdravia Possibilitas, ktoré sa zameriava na terapeutickú pomoc deťom a dospelým. Klientom ponúkajú viacero druhov terapií, medzi ktoré patria: therasuit, elektroliečba, biofeedback, magnetoterapia, biolampa, stimulačná masáž, kinesiotaping, pozitívna termoterapia či oxygenoterapia (Terapie, 2020). Keďže tieto terapie sú poskytované odborným personálom a vyžadujú nákup a údržbu špecializovaných prístrojov, Possibilitas vzniklo primárne kvôli klientom, ktorí ho využívajú ako adresáta daňovej asignácie na účely svojej rehabilitácie alebo nákupu potrebných pomôcok. V rámci nášho výskumu sme komunikovali s riaditeľom o.z., Jozefom Vojtom a podobne ako pri ostatných skúmaných združeniach sa aj pri občianskom združení Possibilitas zameriame na päť hlavných okruhov.

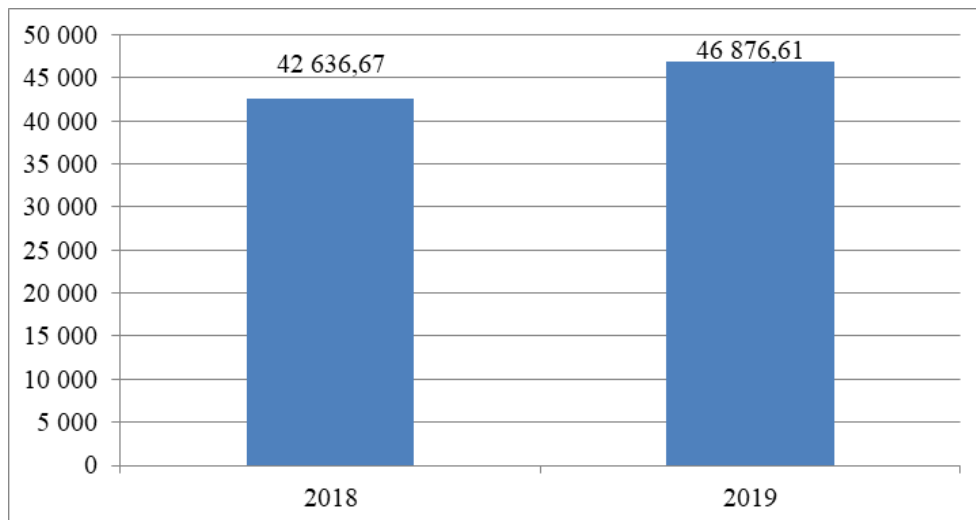
Vznik a fungovanie občianskeho združenia

Hlavnou aktivitou občianskeho združenia je zjednodušenie financovania rehabilitačných procedúr pre klientov materskej organizácie, Centra zdravia Possibilitas. Okrem zaradenia do zoznamu prijímateľov daňovej asignácie sa o.z. angažuje aj v grantových výzvach. Klienti môžu teda prostredníctvom o.z. využiť mechanizmus daňovej asignácie, ale zároveň aj získať ďalšie financie z aktuálnych grantov, ktoré im o.z. v spolupráci s partnerskými nadáciami pomáha sprostredkovať. V súčasnosti (ku dňu 19. apríla 2019) prebieha prihlasovanie do grantu nadácie VOLKSWAGEN Slovakia, na rok 2020 sú ďalej pripravované grant Buď lepší, grant Nadácie Jána Korca a grant v spolupráci s Asociáciou pomoci postihnutým APPA (GRANTY, 2020).

Financovanie občianskeho združenia

Ako už bolo spomenuté, hlavným cieľom Possibilitas je pomoc s financovaním terapií a pomôcok pre klientov, ktorí si konkrétnych partnerov a sponzorov hľadajú individuálne. Rovnako aj financie z grantov sú určené pre konkrétneho žiadateľa, resp. klienta. Z tohto dôvodu je financovanie o.z. citlivou záležitosťou a bližšie detaily nám riaditeľ v rámci zachovania súkromia klientov nemohol poskytnúť. Keď sa však pozrieme na údaje z daňovej asignácie, príjmy Possibilitas sú najvyššie nielen vo svojej kategórii, ale aj zo štyroch nami skúmaných združení. Počas krátkej existencie sa teda o.z. podarilo v rámci asignácie výrazne uplatniť, čo však musíme pripísať aj skutočnosti, že tieto príjmy sú určené pre viacero klientov, ktorí poukazujúce subjekty oslovovali individuálne a rôznymi formami. Výška assignovaných financií je teda nielen dôkazom popularity využívania daňovej asignácie na účely filantropie, ale aj odrazom individuálnej snahy klientov.

Graf 3 Prostriedky získané občianskym združením Possibilitas z daňovej asignácie za rok 2019

Zdroj: Ročný prehľad prijímateľov podielu..., 2020

Legislatíva týkajúca sa občianskych združení

V oblasti legislatívy nemá riaditeľ o.z. žiadne pripomienky, funguje podľa jeho slov bez problémov, samozrejme s určitými pravidlami a podmienkami, ktoré je potrebné rešpektovať a dodržiavať. Počas pôsobenia združenia nedošlo k žiadnej relevantnej legislatívnej zmene a taktiež v súčasnosti nevidí žiadne zákonné nedostatky.

Spolupráca s občanmi, mestom, VÚC, inými občianskymi združeniami

Spolupráca prebieha výhradne s klientmi, o.z. nemá žiadne aktivity pre verejnosť, nevyužíva teda ani spoluprácu s mestom napr. v rámci prenájmania verejných plôch alebo budov. Rovnaká situácia je aj v prípade spolupráce s VÚC. Spolupráca s inými organizáciami je prítomná na úrovni nadácií a ich grantových programov, ktoré sú potom poskytované klientom podľa konkrétnych podmienok grantu. Aktuálne teda spolupráca prebieha s nadáciou VOLKSWAGEN Slovakia, Nadáciou Jána Korca a Asociáciou pomoci postihnutým APPA.

Návrhy na zlepšenie

Konkrétne zmeny, ktoré by priniesli v skúmaných oblastiach zlepšenie nám riaditeľ o.z. nenavrhol. Oblasť financovania je v prípade tohto o.z. v kompetencii samotných klientov a v iných združeniach závisí podľa jeho slov primárne od schopností konkrétneho subjektu. Legislatíva do fungovania o.z. negatívne nezasahuje, prácu im nekomplikuje žiaden zákon. V rámci spolupráce je situácia taktiež špecifická, keďže združenie nemá aktivity vyžadujúce spoluprácu s mestom a VÚC, ani participáciu verejnosti.

Zájmy, voľný čas, detské a seniorské združenia - Materské centrum Úsmev

Materské centrum Úsmev vzniklo 6. júna 2002, pod súčasným vedením je od roku 2012. Toto o.z. ponúka najmä socializačný priestor rodičom na materskej dovolenke a program a aktivity pre ich deti. Špecifikom tohto druhu o.z. je stála fluktuácia participujúcich rodičov a detí, keďže po dovŕšení určitého veku sa deti zamerajú na iné voľnočasové aktivity. Preto okrem voľnočasových a zábavných aktivít ponúka združenie aj burzy s hračkami a oblečením, či náučné kurzy pre deti aj rodičov (MC Úsmev, 2020). Výskumný rozhovor sme viedli so štatutárkou o.z., ktorou je od roku 2012 PhDr. Marcela Vrbová, PhD. Náš štrukturovaný rozhovor pozostával z piatich okruhov, v rámci ktorých sme zozbierali nasledovné informácie.

Vznik a fungovanie občianskeho združenia

Hlavnou motiváciou ku vzniku Materského centra Úsmev bolo poskytnutie priestoru matkám na materskej dovolenke. Pred jeho vytvorením sa tieto matky nemali kde organizovane stretávať, cítili sociálnu izoláciu a deficit spoločenského kontaktu. Matky aj deti získavajú touto formou viac zážitkov a majú bohatší denný program. Centrum ponúka pre rodičov každý pracovný deň svoju vnútornú aj vonkajšiu herňu a pravidelne organizuje širokú paletu podujatí. Medzi najúspešnejšie patria - každoročná Prechádzka rozprávkovým parkom,

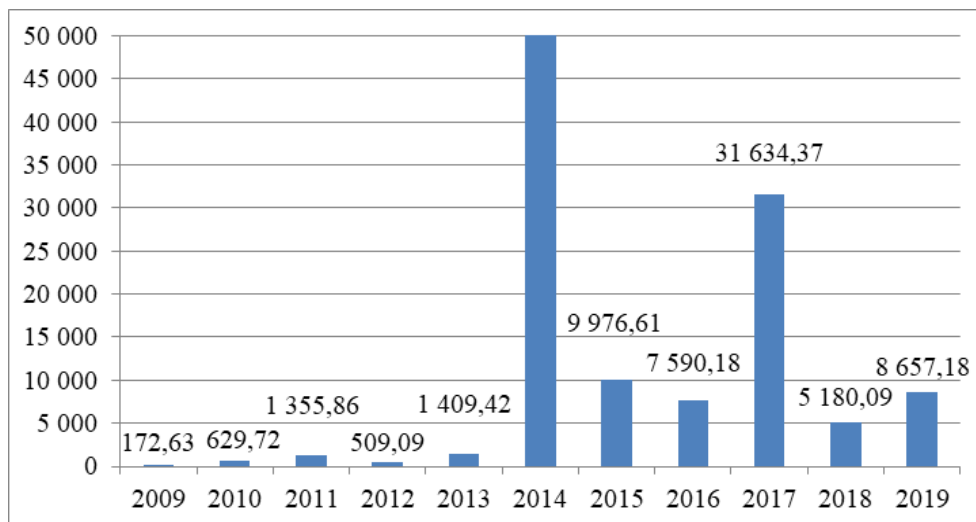
prezentácia profesií Čím budeš keď vyrastieš, decembrové Mikulášske podujatie, karnevaly a tematické párty, detská hudobná škola Yamaha či stretnutia inak obdarených detí (Hodnotiaca správa o činnosti Materského centra..., 2020). Okrem týchto aktivít zameraných primárne na deti, ponúka o.z. aj burzy detského oblečenia organizované viackrát počas roka, kurzy a prednášky pre rodičov, ale aj jazykové kurzy pre deti a rodičov. Tieto jazykové kurzy sú však podľa riaditeľky problémové, keďže o.z. musí zarezervovať a zaplatiť lektora a matky alebo deti sa často kvôli chorobe nemohli zúčastniť (dieťa samé nemôže prísť a matka nenechá choré dieťa samé doma). Preto sa od týchto individuálnych kurzov upustilo. Za projekt Prechádzka rozprávkovým parkom získalo MC Úsmev ocenenie „sTOPa 2019“ udeľované Asociáciou krajských rád mládeže v kategórii TOP projekt. (Top projekt 2019, 2020).

Financovanie občianskeho združenia

Pre zabezpečenie a financovanie svojich aktivít ako aj samotnej prevádzky využíva združenie viacero zdrojov. Patria sem finančné príspevky od mesta Piešťany a VÚC, sponzorské dary a materiálna pomoc od firiem v okolí a daňové asignácie. Pravidelnými sponzormi sú napr. Vacuumschmelze s.r.o., ON Semiconductor Slovakia, a.s., RESPECT-Slovakia s.r.o., PLANTEX s.r.o., Víno Fiala alebo Slovenská chránená dielňa s.r.o. Významná podpora je zo strany VÚC, ktorý v rámci podpory rodín poskytuje pravidelné dotácie. Daňová asignácia bola podľa slov riaditeľky využívaná od založenia o.z. Fyzické aj právnické osoby sú so žiadosťou o poukávanie podielu svojej dane oslovované samotným združením, ale aj návštevníkmi, resp. rodičmi. Forma oslovovania je primárne elektronická, prostredníctvom e-mailov a sociálnych sietí. Ako môžeme vidieť v tabuľke, za posledných 10 rokov mala suma asignovaných financií kolísavý charakter. Za najúspešnejšie jednoznačne označujeme roky 2014 a 2017, kedy dosiahli príjmy z asignácie maximálne hodnoty. Tieto rozdiely môžeme do určitej miery pripísať aj spomínanej fluktuácii návštevníkov materského centra a z pohľadu pracovného zaradenia a schopnosti rodičov a rodinných príslušníkov – nie všetci majú možnosť spropagovať MC Úsmev ako prijímateľa asignácie vo veľkých kolektívoch a firmách. Ako sme uviedli na príklade najmenej ziskových

subjektov za rok 2019 v časti práce týkajúcej sa daňovej asignácie, príjmy z tohto mechanizmu sa medziročne môžu výrazne líšiť dôsledkom jeho konkurenčného charakteru.

Graf 4 Prostriedky získané občianskym združením Materské centrum Úsmev z daňovej asignácie za rok 2019

Zdroj: Ročný prehľad prijímateľov podielu..., 2020

Legislatíva týkajúca sa občianskych združení

Legislatíva na úrovni štátu nespôsobuje združeniu žiadne problémy, obmedzením je legislatívny výklad dotačných mechanizmov v meste Piešťany. Mesto je proti používaniu dotácií na účely mzdy alebo jednorazovej odmeny (napr. pre prednášajúcich na organizovaných kurzoch alebo pre jazykových lektorov) a tieto aktivity by mali podľa jeho výkladu byť na báze dobrovoľnosti. Tieto pravidlá samospráva uviedla do účinnosti aj všeobecne záväzným nariadením 4/2020 (Všeobecne záväzné nariadenie mesta Piešťany č. 4/2020).

Spolupráca s občanmi, mestom, VÚC, inými občianskymi združeniami

Spolupráca MC Úsmev s občanmi a inými subjektmi prebieha na všetkých úrovniach. V rámci organizovaných aktivít spolupracujú so

združením dobrovoľníci, na spomínanú Prechádzku rozprávkovým parkom je to každoročne 50 až 70 ľudí. Dobrovoľníci spolu s rodičmi pripravujú aj kulisy, kostýmy a iné rekvizity. Spolupráca s mestom je napriek problému s vyššie uvedeným VZN na výbornej úrovni, vnútorné aj vonkajšie priestory poskytli za symbolické 1 €, dotácie poskytujú pravidelne, prenájom mestských priestorov a zabezpečenie ozvučenia vo väčšine prípadov zadarmo. Rovnako funguje aj spolupráca s VÚC, dotácie navyše poskytujú aj na mzdy a jednorazové odmeny. Združenie spolupracuje s miestnym Úradom práce, ktorý mu umožňuje zamestnávať aktívnych pracovníkov, ktorí vykonávajú najmä funkciu vrátnika a dozoru vo vnútorných aj vonkajších priestoroch. Spolupráca funguje aj na úrovni ostatných o.z., najčastejšie napr. so susediacou charitou Centrum pomoci človeku Piešťany.

Návrhy na zlepšenie

V rámci participácie rodičov, detí a dobrovoľníkov je podľa slov riaditeľky situácia na dobrej úrovni, návrh na zlepšenie v tejto oblasti nemá. Na úrovni spolupráce s mestom je priestor na zlepšenie v spomínanom prístupe k používaniu dotácií aj na mzdy a odmenu pre pracovníkov. Uľahčením v rámci daňovej asignácie by bolo podľa jej slov zmiernenie nárokov na dokladovanie dobrovoľníckej činnosti v prípade poukazovania 3%. Občianske združenie musí totiž viesť pre dobrovoľníkov záznam o dochádzke a počte odpracovaných hodín a následne im vydávať potvrdenie o odpracovaní tohto počtu hodín, čo je pre združenie ďalšou administratívnou záťažou.

Rozvoj spoločnosti, profesijné záujmy, ochrana prírody a zvierat - Regionálne centrum SLOBODA ZVIERAT Piešťany

Piešťanský útulok vznikol v roku 1996, je teda najdlhšie fungujúcim OZ v našom výskume. Posledná aktualizácia v Evidencii občianskych združení nastala 18. decembra 2007, kedy došlo k výmene štatutárky o.z. na súčasnú predsedníčku, Ľubomíru Bálekovú. Útulok vznikol ako prvá organizácia tohto druhu v meste Piešťany, kde boli dovtedy túlavé zvieratá v kompetencii mestskej polície. Od roku 1994 začala aktivity

v tejto veci vyvíjať Ing. Erika Antalová, ktorá je zároveň zakladateľkou tohto občianskeho združenia. So zakladateľkou a prvou štatutárkou piešťanského útulku, Ing. Erikou Antalovou, sme viedli aj výskumný rozhovor ohľadom problematiky občianskych združení, zhrnutej v piatich okruhoch.

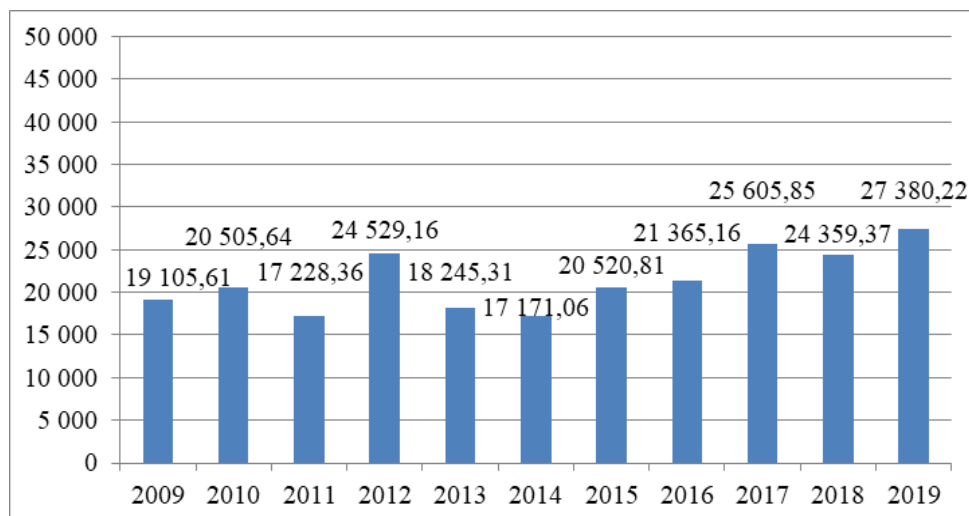
Vznik a fungovanie občianskeho združenia

Idea založenia organizácie tohto druhu vznikla pri komunikácii so zahraničnými hosťami v piešťanských kúpeľoch, kde v tej dobe pani zakladateľka pracovala. Hostia v tej dobe často poukazovali na výskyt túlavých zvierat v areáli kúpeľov. Začiatkom deväťdesiatych rokov mala odchyt a riešenie túlavých zvierat na starosti mestská polícia, ktorá však na túto činnosť nemala dostatočné kapacity ani vybavenie, a preto ideu založenia špecializovaného o.z. taktiež uvítala a podporila. Iniciatívu pani zakladateľky a ďalších približne desiatich dobrovoľníkov podporila aj Sloboda zvierat a v roku 1996 vzniklo o.z. ako Regionálne centrum Slobody zvierat. Činnosť bola zo začiatku obmedzená finančnými zdrojmi, keďže väčšina aktivít bola financovaná z vlastných súkromných prostriedkov, ale obmedzením bol aj chýbajúci personál a odborné zázemie. Špecifikom činnosti organizácie tohto typu je totiž skutočnosť, že zvieratá potrebujú každodennú opateru a pravidelnú veterinárnu starostlivosť, ktorá musí spĺňať určité kritériá. Plnohodnotné fungovanie sa teda podľa slov zakladateľky datuje približne od roku 2000. Okrem dobrovoľníkov a súkromných darcov však rozbehu činnosti pomohla aj Sloboda zvierat a mesto Piešťany, ktoré združeniu poskytlo vhodný pozemok za symbolický prenájom. Aktivity útulku sú primárne odchyt túlavých zvierat, poskytnutie veterinárnej starostlivosti, sterilizácia a následné umiestnenie k novému majiteľovi (Naša činnosť, 2020). Okrem toho zamedzujú premnoženiu mačiek a hľadavcov - odchytom túlavých mačiek, sterilizáciou a vrátením na pôvodné miesto a poskytujú aj ochranu a starostlivosť zvieratám z osady v obci Prašník. Adopcie zvierat boli v tomto o.z. pôvodne bez poplatku, čo však viedlo k adopciám do nevhodných podmienok ako aj k využívaniu útulku ako zdroja zvierat na následný predaj, preto došlo k zmene a zaviedol sa systém kontrolných opatrení.

Financovanie občianskeho združenia

Na začiatku činnosti útulku boli dôležitým zdrojom financovania dary od zahraničných fyzických a právnických osôb, ktoré dokázala zakladateľka osloviť vďaka svojej pracovnej pozícii. Vtedajší riaditeľ piešťanských kúpeľov zafinancoval výstavbu kotercovej a postupne sa začali filantropicky angažovať aj miestne fyzické a právnické osoby. Financovanie je v prípade tohto o.z. doplnené aj o pravidelnú materiálnu pomoc - najmä v podobe krmiva pre zvieratá, ktoré sa vyberá priebežne, ale aj v organizovaných zbierkach. V súčasnosti sú najväčšími zdrojmi práve dary a príspevky občanov a organizácií, príjmy z asignačnej dane a financie za poskytovanie služieb na základe zmlúv s mestom a okolitými obcami. Ďalšie príjmy tvoria dotácie z rozpočtu mesta Piešťany a príspevky z organizovaných zbierok (Výročná správa za rok 2018; 2019). Daňové asignácie využíva útulok aktívne, pri pohľade na zisky za posledných 10 rokov konštatujeme stabilný trend s miernymi medziročnými rozdielmi. Historicky najvyšší príjem z asignácie malo o.z. za rok 2019. Propagácia útulku ako prijímateľa asignácie prebieha on-line formou, na web-stránke a sociálnych sieťach.

Graf 5 Prostriedky získané občianskym združením Regionálne centrum SLOBODA ZVIERAT Piešťany z daňovej asignácie za rok 2019

Zdroj: Ročný prehľad prijímateľov podielu..., 2020

Legislatíva týkajúca sa občianskych združení

Vítanou zmenou v rámci legislatívy bolo prijatie zákona 184/2018 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti. V predchádzajúcich legislatívnych úpravách nebola totiž pre samosprávy stanovená povinnosť zabezpečenia odchyty a starostlivosti o túlavé zvieratá. Obce, ktoré tieto služby nemali zabezpečené, museli teda po prijatí tohto zákona podobné zariadenia vybudovať, alebo podpísať zmluvy o spolupráci s najbližšími existujúcimi útulkami (alebo inými vhodnými organizáciami) (Zákon č. 184/2018 Z. z.). Ďalšími vítanými zmenami bolo aj zavedenie spomínaného mechanizmu daňových asignácií a možnosť zamestnávať aktivačných pracovníkov. Naopak zmenou, ktorá fungovanie komplikuje, je aktuálna úprava vo veci hlásenia odchytených zvierat (Register odchytených túlavých zvierat..., 2020). Podľa nových pravidiel Štátnej veterinárnej a potravinovej správy SR platných od 1. septembra 2019 s chystanými zmenami 1. júna 2020 sa každé nájdené zviera hlási cez internet elektronickými formulármi, čo pridáva pracovníkom administratívnu záťaž.

Spolupráca s občanmi, mestom, VÚC, inými občianskymi združeniami

Spolupráca s občanmi je na dobrej úrovni. Verejnosť má okrem adopcie možnosť zvieratá navštíviť, zobrať na prechádzky, tzv. vyvenčiť, ale aj zobrať si pod patronát – poskytovať pravidelnú finančnú podporu. Všetky ponúkané možnosti sú pravidelne využívané a návštevy sú často spájané aj s materiálnou pomocou, darovaním krmiva apod. Spolupráca s mestom Piešťany prebieha od samotného založenia útulku, mesto finančne prispieva a poskytuje priestory za symbolický prenájom. O.z. recipročne zabezpečuje odchyt a starostlivosť o túlavé zvieratá, čo je od roku 2018 aj zákonnou povinnosťou každej obce. Tieto služby teda poskytuje útulok aj okolitým obciam a mestám. Spolupráca prebieha aj na úrovni iných útulkov a karanténnych staníc, napr. v podobe vzájomnej pomoci pri prevoze a adopcii do iných krajov SR.

Návrhy na zlepšenie

V oblasti spolupráce a financovania vidí zakladateľka priestor na zlepšenie vo forme potenciálnej kooperácie s VÚC, ktorú doposiaľ nevyužívali. Spoločné projekty ale aj dotačné a grantové mechanizmy na úrovni kraja by mohli fungovanie o.z. ďalej rozvinúť. Z legislatívneho hľadiska by zlepšenie nastalo zjednodušením alebo obmenou mechanizmu nahlasovania odchytených zvierat on-line formulármí. Na celoštátnej úrovni by bolo vítanou zmenou zefektívnenie kontroly chovateľov zvierat, keďže nelegálne chovy a tzv. množitelia sú stále aktuálnym problémom.

5.2 Občianske združenia okresu Hlohovec

V prvej kategórii, Športové kluby a teamy, je podľa našich kritérií najúspešnejším Atletický klub Bojničky. V kategórii Zdravotná a sociálna starostlivosť, charita, pomoc sme bližšie analyzovali občianske združenie „JA SÁM“. Kategória Záujmy, voľný čas, detské a seniorské združenia je zastúpená občianskym združením Zelený trojlístok. V poslednej kategórii, Rozvoj spoločnosti, profesijné záujmy, ochrana prírody a zvierat, je najúspešnejším Združenie pre výrobu a využitie biopalív.

Športové kluby a teamy - Atletický klub Bojničky

Občianske združenie vzniklo ako reakcia na chýbajúce športové zoskupenia venujúce sa deťom a mládeži v obci Bojničky a okolitých obciach. Občianske združenie založil v roku 1994 Ján Šiška, ktorý je až po súčasnosť jeho predsedom. S predsedom klubu sme viedli aj náš výskumný rozhovor, pozostávajúci z piatich okruhov, v rámci ktorých sme získali nasledovné informácie.

Vznik a fungovanie občianskeho združenia

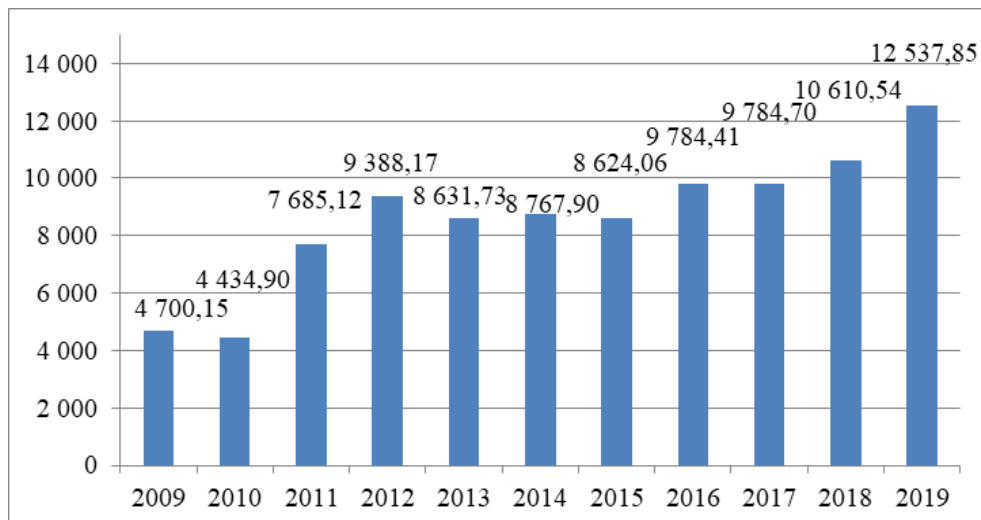
Občianske združenie vzniklo 28. 10. 1994, kedy sa súčasný predseda Ján Šiška rozhodol svoju aktivitu vo voľnom čase upriamiť na tréningovanie detí a mládeže v atletických disciplínach. Sám sa venoval atletike aj

súťažne a okrem budovania fyzickej kondície a tela v nej vidí aj priestor na duševný a osobnostný rast. V atletickom klube sa v súčasnosti organizuje 154 detí z obce a širšieho okolia, ktoré sa viac krát týždenne stretávajú na tréningoch. Trvalo v rámci klubu pôsobí 8 družstiev, najmladší, mladí, starší a dorastenci – v každej kategórii chlapčenský a dievčenský oddiel. Najviac populárne sú bežecké disciplíny, avšak trénujú sa aj technicky náročné disciplíny ako skok do výšky, vrh guľou či hod diskom. Počas 26 rokov pôsobenia získali členovia klubu 131 medailových umiestnení a 37 titulov majstra Slovenska v rozličných atletických disciplínach. Keďže je klub orientovaný na deti a dorast, prejavuje sa tu pravidelná fluktuácia členov – po dovŕšení určitého veku sa presunú na športové školy, do profesionálnych tímov, alebo sa preorientujú na iné voľnočasové aktivity.

Financovanie občianskeho združenia

V oblasti financovania je najvýznamnejším zdrojom asignačný mechanizmus, ktorý podľa slov predsedu klubu tvorí najväčšiu časť príjmov občianskeho združenia. Propagácia možnosti daňovej asignácie pre klub prebieha najmä prostredníctvom členov a ich rodičov, ktorí oslovujú svojich známych, poprípade právnické osoby z okolia. Finančná podpora je poskytovaná aj obcou Bojničky, ktorá prepláca časť nákladov na dopravu na súťažné podujatia a sústredenia. Podľa Zákona o športe č. 440/2015 Z. z. ich finančne podporuje aj Slovenský atletický zväz, ktorý každoročne prerozdeľuje 15% z prideleného príspevku na šport na základe počtu aktívnych športovcov. Počas svojho dlhoročného fungovania boli viackrát podporení aj dotáciami nadácií a VÚC, naposledy nadáciou Pontis. Dostatočné financovanie klubu je dôležitým faktorom z hľadiska členských a cestovných poplatkov, ktoré členovia (resp. ich rodičia) neplatia. Klub zabezpečuje všetky náklady, teda aj športové oblečenie a obuv pre členov. Podľa predsedu klubu je to dôležité z hľadiska prístupnosti športu pre všetky deti, teda aj pre tie z horších sociálnych pomerov, ktoré by si inak výbavu a tréningy nemohli dovoliť.

Graf 6 Prostriedky získané občianskym združením Atletický klub Bojničky z daňovej asignácie za rok 2019

Zdroj: Ročný prehľad prijímateľov podielu..., 2020

Legislatíva týkajúca sa občianskych združení

Legislatívna oblasť na fungovanie AK Bojničky podľa slov predsedu nemá žiaden negatívny vplyv, na legislatívnu prekážku počas svojho fungovania nenarazili. Prínosom v tejto oblasti bol spomínaný zákon o športe, ktorý stanovil športovým zväzom povinnosť prerozdeliť 15% z prideleného príspevku na šport aktívnym športovcom, čo využíva aj toto občianske združenie.

Spolupráca s občanmi, mestom, VÚC, inými občianskymi združeniami

Spolupráca s občanmi na úrovni záujmu o poskytované služby je na vysokej úrovni, v rámci klubu trénujú a súťažia deti zo širokého okolia. S obcou Bojničky prebieha vzájomná pomoc, kedy obec poskytuje finančné príspevky a členovia občianskeho združenia zveľaďujú obec príležitostnými brigádami, naposledy napríklad natieranie mostov cez miestny potok. Centrum voľného času pri miestnej základnej a materskej škole poskytuje klubu telocvičňu, ako aj personálne obsadenie a trénerov. Spolupráca na úrovni VÚC prebieha vždy v rámci aktuálnych možností,

v minulosti bol klub finančne podporený v rámci krajských výziev, predseda trnavského VÚC je akejkol'vek spolupráci naklonený a zúčastnil sa aj oslavy 25. výročia klubu. Príležitostná spolupráca a pomoc prebieha aj s občianskymi združeniami z obce a okolitých obcí, spoločné podujatia a projekty zatiaľ neorganizovali.

Návrhy na zlepšenie

Výrazné zlepšenie tréningových podmienok by prinieslo vybudovanie športovísk, konkrétne atletickej dráhy, multifunkčného ihriska a tartanovej dráhy. Vyžadovalo by to však vysokú investíciu, na ktorú sa zatiaľ nepodarilo nájsť sponzora. Perspektívne by sa dali využiť európske fondy, tie však vyžadujú vypracovanie rozsiahleho projektu a sprievodnej dokumentácie, na čo atletický klub nemá personálne kapacity. Zlepšením by teda bolo zjednodušenie v administratívnej stránke a celom procese žiadania o podporu z týchto zdrojov.

Zdravotná a sociálna starostlivosť, charita, pomoc - Občianske združenie „JA SÁM”

Motiváciou k vytvoreniu občianskeho združenia JA SÁM je vlastná skúsenosť predsedníčky Kataríny Brešťanskej so životom s dieťaťom so zdravotným znevýhodnením. Poslaním tohto združenia je poskytovať vhodné terapie a starostlivosť, ako aj odovzdávať vlastné skúsenosti a poznatky nadobudnuté praxou ďalším rodičom. Občianske združenie vzniklo 4.12.2015 a so zakladajúcou pani predsedníčkou sme viedli aj náš výskumný rozhovor.

Vznik a fungovanie občianskeho združenia

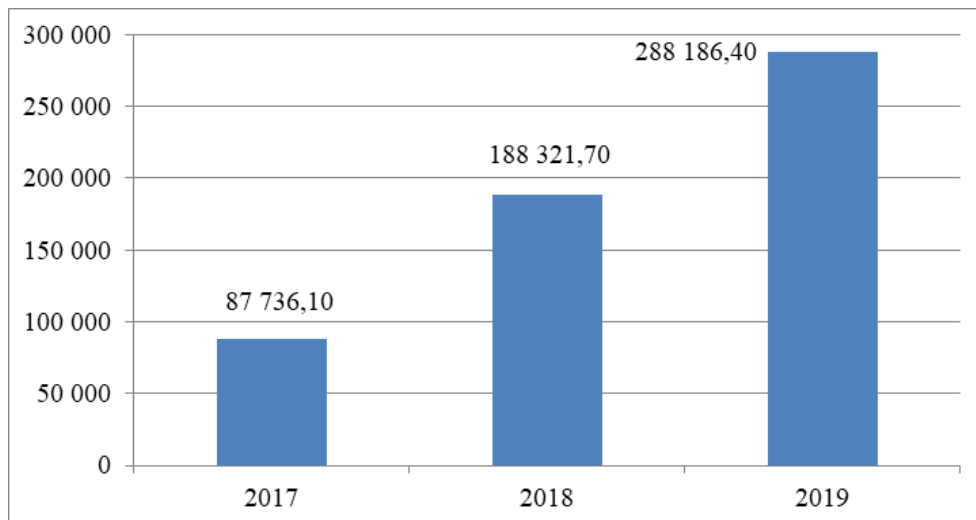
Občianske združenie má viacero hlavných aktivít, primárne prevádzkuje denné centrum, ktoré poskytuje viacero terapeutických služieb. Medzi poskytované služby patria okrem odborných masáží aj NDT Bobath koncept, neurosenzorická stimulácia TOMATIS®, Vojtova metóda, kineziotaping, či oxygeno a foto terapia. Tieto služby využíva pravidelne 60 – 70 klientov a občianske združenie v súčasnosti

zamestnáva tri fyzioterapeutky. Ďalším dôležitým projektom je „Spolu to zvládneme“, čo je v podstate sprístupnenie financií vyzbieraných prostredníctvom asignačného mechanizmu jednotlivým klientom. Rodičia si teda nemusia zakladať vlastné občianske združenia a riešiť s tým spojenú administratívu, stačí keď ich podporovatelia poukážu podiel dane občianskemu združeniu JA SÁM. Vytvorili taktiež športový klub, ktorý funguje v rámci programu Špeciálnych olympiád Slovenska MATP - tréningového programu motorických aktivít. V rámci tohto klubu organizujú pravidelné piatkové tréningy, ale aj spoločné sústreďenia. Okrem týchto aktivít poskytujú aj jednorazovú finančnú pomoc deťom a ich rodinám. Všetky aktivity fungujú dlhodobo, s malým záujmom sa nestretli, práve naopak – nestíhajú pokryť záujem a aktuálny dopyt.

Financovanie občianskeho združenia

Občianske združenie využíva daňové asignácie, z ktorých je však väčšina určená na nákup pomôcok, prístrojov a financovanie terapie pre deti v rámci spomínaného projektu „Spolu to zvládneme“. Poskytované terapie sú spoplatnené, nakoľko ich slovenské zdravotné poisťovne nepreplácajú. Aby bolo možné identifikovať pre ktoré dieťa je určená aká suma z asignácie, musia rodičia dokladať kópie od každej fyzickej a právnickej osoby, ktorá im svoje percento poukáže. Zo sumy si občianske združenie necháva 10% ako rezervu, nakoľko často dochádza k tomu, že kvôli nesplneniu podmienok sa nakoniec asigovaný podiel dane neprevedie (napr. ak má daná osoba nedoplatok). V takýchto prípadoch sa snažia túto sumu nahradiť práve z tejto rezervy, inak je použitá na pokrytie potrieb denného centra a dary pre rodiny. Ostatné príjmy tvoria aj jednorazové dary od fyzických a právnických osôb ako aj od mesta Hlohovec. Daňovú asignáciu nepropagujú v médiách, poukazujúce osoby oslovujú väčšinou samotní rodičia a ich okolie.

Graf 7 Prostriedky získané občianskym združením „JA SÁM“ z daňovej asignácie za rok 2019

Zdroj: Ročný prehľad prijímateľov podielu..., 2020

Legislatíva týkajúca sa občianskych združení

Súčasná legislatíva o združovaní nemá na občianske združenie žiaden negatívny vplyv, k žiadnej pozitívnej ani negatívnej zmene počas ich fungovania nedošlo. Ako problémový však predsedníčka vníma daňový zákon, v ktorom sa najmä v prípade asignácii stretla s nejasnosťami a vágnymi definíciami, ktoré mala problém objasniť aj Finančná správa SR. Do istej miery legislatívny problém vznikol v období pandémie COVID-19, kedy došlo k obmedzeniu fungovania väčšiny prevádzok a zariadení. Napriek tomu, že občianske združenie prostredníctvom denného centra poskytuje terapeutickú starostlivosť, bolo ich fungovanie obmedzené a bez pravidelného cvičenia a špecializovaných prístrojov sa stav viacerých klientov značne zhoršil.

Spolupráca s občanmi, mestom, VÚC, inými občianskymi združeniami

Spolupráca s občanmi je v rámci aktivít orientovaná na rodiny s deťmi so zdravotnými znevýhodneniami, záujem je v tejto oblasti veľmi veľký. S mestom prebieha pravidelná spolupráca prostredníctvom akcie Deň

bez bariér, občianske združenie je tiež súčasťou komunitného plánovania sociálnych služieb. S orgánmi VÚC sa zatiaľ spolupráca nekonala, nebola v tejto oblasti vhodná príležitosť. Spolupráca s inými občianskymi združeniami a subjektmi je častá, s Platformou rodín detí so zdravotným znevýhodnením organizujú vzdelávacie a informačné stretnutia pre rodičov, problematiku včasnej intervencie a s tým súvisiacej pomoci pre rodičov riešia so Slovenskou spoločnosťou pre spina bifida a/alebo hydrocefalus, o.z. Kontakt a príležitostná pomoc funguje aj s občianskym združením Pomocníček.

Návrhy na zlepšenie

Zlepšením situácie v rámci predmetu činnosti občianskeho združenia by priniesla zmena v systéme zdravotného poistenia, resp. preplácanie všetkých terapií, ktoré sú pre deti prínosné. V súčasnosti sú plne hrazené rodičmi/klientmi, čo je bez pomoci verejnosti prostredníctvom asignácii alebo darov neúnosné. V tejto oblasti by taktiež štát, obce alebo samotní lekári mali viac podporovať včasnú intervenciu a informovanosť o postihnutiach, nakoľko si aktuálne rodič musí všetko zistiť a zabezpečiť sám, alebo prostredníctvom občianskych združení a dobrovoľníkov. Občianskym združeniam, ale aj iným subjektom prijímajúcim daňové asignácie, by pomohlo upresnenie a zjednodušenie vybraných častí daňového zákona a zníženie administratívnej záťaže, napríklad sledovať termíny na zaslanie potvrdenia do Notárskej komory.

Zájmy, voľný čas, detské a seniorské združenia - Zelený trojlístok

Cieľom občianskeho združenia je organizovanie aktivít pre žiakov ZŠ a MŠ Dolné Zelenice a zároveň slúži ako platforma na získavanie finančných prostriedkov na ich zabezpečenie. Iniciátormi jeho vytvorenia boli primárne rodičia, formálne vzniklo 24.11.2005 a od tohto dátumu je aj aktívne. Rozhovor sme viedli s riaditeľkou základnej školy Mgr. Danou Kováčikovou, ktorá sa podieľa aj na väčšine aktivít občianskeho združenia.

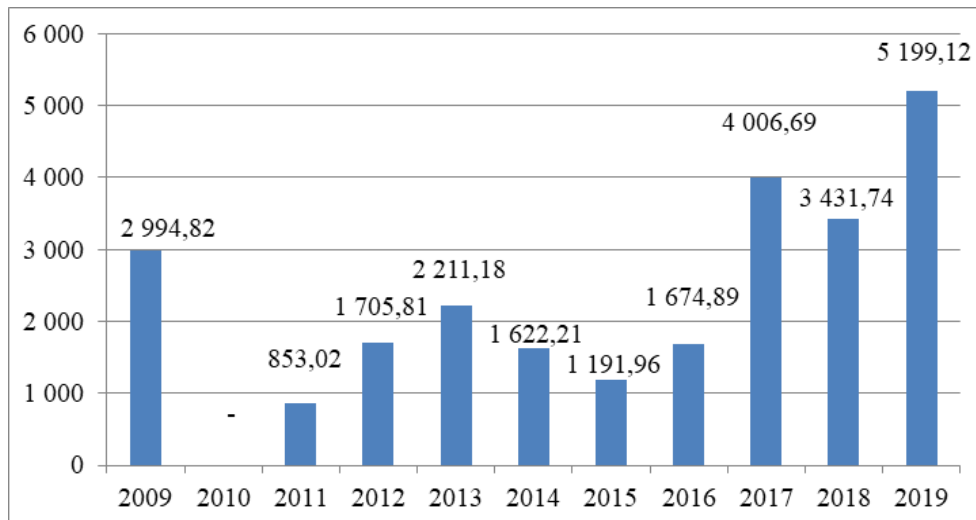
Vznik a fungovanie občianskeho združenia

Počas fungovania občianskeho združenia boli pomocou neho zorganizované a zafinancované viaceré voľnočasové aj vzdelávacie projekty pre žiakov, ako napríklad plavecké kurzy, dopravné ihrisko, korešpondenčná vedomostná súťaž, elektronické učebné pomôcky či športové vybavenie. Taktiež došlo k rekonštrukcii podláh v niektorých priestoroch školy a zariadeniu telocvične. Uskutočnili sa aj jednorazové projekty, napríklad výstava vedecká hračka, avšak žiaden projekt nebol pozastavený kvôli nedostatočnému záujmu.

Financovanie občianskeho združenia

Takmer výhradne používajú prostriedky získané z daňovej asignácie, iné zdroje aktuálne nemajú. V rámci štátnej aj súkromnej sféry sa pokúšali zapojiť do grantových výziev v rámci športu a environmentalistiky, zatiaľ sa im však nepodarilo uspieť. Propagácia možnosti daňovej asignácie pre občianske združenie je najmä zo strany rodičov, oslovujú aj firmy a právnické osoby z obce a okolia. Propagáciu v médiách nevyužívajú, pomocou lokálnych médií a inzercie však každoročne poďakujú za podporu.

Graf 8 Prostriedky získané občianskym združením Zelený trojlístok z daňovej asignácie za rok 2019

Zdroj: Ročný prehľad prijímateľov podielu..., 2020

Legislatíva týkajúca sa občianskych združení

Problémy vychádzajúce z legislatívy občianske združenie zatiaľ nezaznamenalo, podľa slov pani riaditeľky ich zákon o združovaní v ničom neobmedzuje. Problémom je administratívna záťaž, ktorá v roku 2010 zapríčinila výpadok financií z asignácie – zmeškal sa termín doručenia potvrdenia do Notárskej komory, ktorá spravuje zoznam prijímateľov daňových asignácií. Záťaž v istom zmysle pridala aj zákonná povinnosť zriadiť si a na komunikáciu so štátom elektronickú schránku a používať ju výhradne na komunikáciu so štátom. Aj tak ich používa možno len 33% subjektov. V konečnom dôsledku táto zmena prinesie uľahčenie, vyžaduje to však naučenie sa nových postupov, čo pre občianske združenia ktoré vedú ľudia vo voľnom čase popri práci na plný úväzok predstavuje komplikáciu.

Spolupráca s občanmi, mestom, VÚC, inými občianskymi združeniami

Spolupráca s občanmi priamo neprebíha, združenie sa orientuje na žiakov základnej a materskej školy, z ich strany a zo strany rodičov

je však záujem o aktivity aj samotné občianske združenie dostatočný. Obec občianske združenie podporuje poskytovaním multifunkčného ihriska a kultúrneho domu, ale aj hľadáním poskytovateľov asignácie z okolitých obcí, z ktorých pochádzajú žiaci navštevujúci ZŠ a MŠ a tým pádom aj aktivity občianskeho združenia. Spolupráca prebieha aj s Poľnohospodárskym družstvom Siladice, ktoré taktiež poskytuje priestory. Na úrovni iných občianskych združení uviedla pani riaditeľka najmä Občianske združenie Siladická ruža a Turistický oddiel Siladice, s ktorými príležitostne kooperujú. Pri pravidelne organizovanej školskej športovej akcii spolupracujú s VÚC, avšak na úrovni školy, teda nie priamo ako občianske združenie. V prípade potreby je však otvorená aj táto možnosť.

Návrhy na zlepšenie

Zlepšením v oblasti financovania by bolo zjednotenie asignácii na 2% pre všetky subjekty, nakoľko došlo k zmene spomínanej v predchádzajúcich kapitolách, ktorá obmedzuje percento pre právnické osoby, ktoré v zdaňovacom období nedarovali určitú sumu finančných prostriedkov. Prínosom by bola aj možnosť čerpať Európske fondy, ktoré sú však podmienené zložitou a rozsiahlou administratívou. Zjednodušenie administratívy by uľahčilo aj podávanie projektov v rámci výziev Úradu vlády. Perspektívne zlepšenie v rámci spolupráce vidí pani riaditeľka v nadviazaní spolupráce s občianskymi združeniami zo širšieho okolia, najmä z obcí, s ktorými prebieha medziobecná spolupráca.

Rozvoj spoločnosti, profesijné záujmy, ochrana prírody a zvierat - Združenie pre výrobu a využitie biopalív

Enviromentalistika a obnoviteľné zdroje sú v posledných dvoch desaťročiach globálne významnými témami, v rámci ktorých pôsobí od 2.11.1999 aj toto občianske združenie. Ochrana životného prostredia prostredníctvom využívania biopalív je obzvlášť dôležitá, nakoľko je doprava jedným z najväčších zdrojov znečistenia. Ciele a hlavné aktivity občianskeho združenia nám v rozhovore priblížila predsedníčka Ing. Diana Štrofová, ktorá je jeho súčasťou od roku 2012.

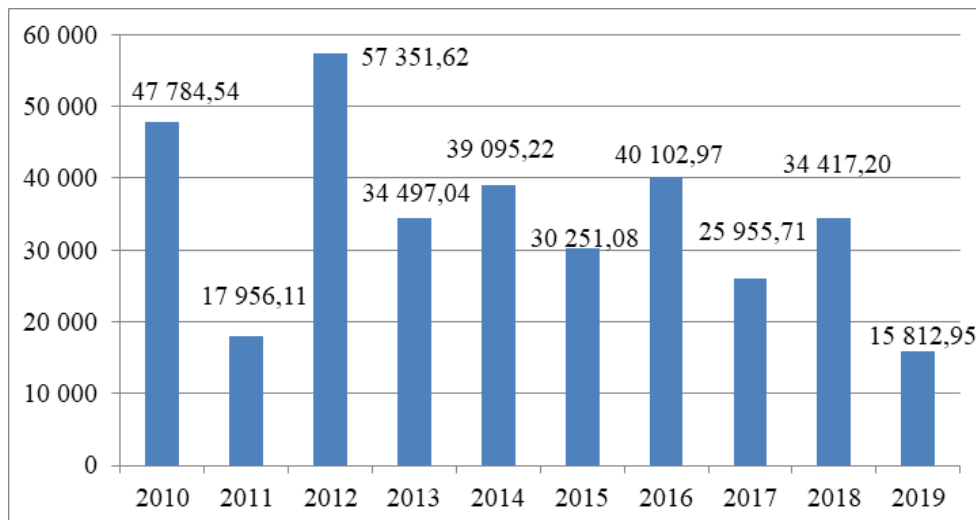
Vznik a fungovanie občianskeho združenia

Občianske združenie vzniklo ako spoločná platforma pre osoby prichádzajúce do styku s problematikou obnoviteľných zdrojov a biopalív, teda biochemikov, legislatívco, podnikateľov, ale aj ľudí z regiónu, ktorí sa v rámci tejto problematiky chceli angažovať. Začiatky občianskeho združenia sa teda spájajú najmä s vytváraním a úpravami legislatívnych rámcov, ktoré koncom deväťdesiatych rokov nereflektovali aktuálne potreby a trendy v oblasti environmentalistiky. Združenie teda predstavovalo akúsi komunikačnú platformu priemyslu, výskumu a legislatívy. V súčasnosti združuje 5 právnických a približne 30 fyzických osôb, ktoré pôsobia v oblasti výroby a výskumu. Jeden z členov, Meroco, a.s., je napríklad realizátorom ideí zberu použitého kuchynského oleja, v rámci projektu „Prilej olej“. Občianske združenie vykonáva aj osvetovú činnosť, v minulosti zameranú viac na dospelé a odborné publikum. V odbornej ale aj verejnej sfére je však už povedomie o problematike využívania obnoviteľných zdrojov na dobrej úrovni, preto sa začali viac zameriavať na edukáciu mládeže, osvetu prinášajú prostredníctvom prednáškovo – súťažných aktivít do základných škôl. Žiadna aktivita im nezlyhala z dôvodu malého záujmu alebo legislatívnych prekážok, ak sa niečo prestalo robiť tak len z dôvodu dokončenia, resp. dosiahnutia želaného účinku.

Financovanie občianskeho združenia

Občianske združenie je financované prostredníctvom troch hlavných zdrojov, ktorými sú daňové asignácie, členské príspevky a dary. Členské poplatky sú odstupňované, podľa druhu a veľkosti členského subjektu. Daňové asignácie však podľa slov pani predsedníčky tvoria každoročne významnú časť príjmov. Možnosť asignácie združenie propaguje na svojej web stránke, sociálnych sieťach, ale aj e-mailovým oslovením subjektov z okolia. Potenciálnych darcov oslovujú taktiež členovia združenia a spriaznené právnické aj fyzické osoby.

Graf 9 Prostriedky získané občianskym združením Združenie pre výrobu a využitie biopalív z daňovej asignácie za rok 2019

Zdroj: Ročný prehľad prijímateľov podielu..., 2020

Legislatíva týkajúca sa občianskych združení

Obmedzenia ani prekážky z legislatívneho hľadiska občianske združenie počas svojho pôsobenia nemalo, zo zákonných povinností však vyplýva zvýšená administratívna záťaž: potvrdenie odovzdávané každý rok do notárskej komory kvôli asignácii, povinnosť vykonávať audity, či overovanie peňažných darcov v rámci ochrany proti praniu špinavých peňazí. Ďalšie obmedzenia sú v prípade dobrovoľníkov. Prvou je povinnosť občianskeho združenia viesť dochádzku a vydávať potvrdenia o odpracovaných hodinách, aby mohli dobrovoľníci asignovať 3%. Druhou prekážkou je vysoká odvodová záťaž pri jednorazovej finančnej odmene pre dobrovoľníkov, čo môže občianske združenia odradiť od odmeňovania. Nepriaznivou legislatívnou zmenou bola novelizácia daňového zákona, ktorá znížila poukázateľné percento dane z príjmov pre právnické osoby, ktoré v príslušnom zdaňovacom období nedarovali finančné prostriedky v zodpovedajúcej miere.

Spolupráca s občanmi, mestom, VÚC, inými občianskymi združeniami

O problematiku je záujem, aj zo strany štátu, podnikateľov, environmentalistov, ale aj mládeže. Oblasť je vo verejnom povedomí vnímaná oveľa viac ako v minulosti, keď na prelome rokov 99 a 2000 v tejto oblasti začínali. Spolupráca prebieha na všetkých úrovniach, nakoľko je problematika aj záber združenia veľmi široký. Spolupráca teda prebiehala aj s akademickou sférou, s prírodovedeckými a ekonomickými fakultami, ktoré sa podieľali na výskumoch samotných biopalív, zvýšenia efektivity pri ich zavádzaní do praxe, ale aj sledovali globálne trendy a ich vývoj. So samotným mestom alebo VÚC nemali zatiaľ spoločný projekt, ale napríklad mesto podporovalo ich aktivity v rámci akcie „Prilej olej“, alebo v rámci organizovania osvetových prednášok na základných školách. Pravidelne spolupracujú s podobne zameranými občianskymi združeniami doma aj v zahraničí, dokonca aj na európskej úrovni.

Návrhy na zlepšenie

Prínosom v rámci legislatívy by podľa predsedníčky združenia bolo odstránenie limitu pre asignácie právnických osôb, teda návrat k jednotnému systému 2% pre FO aj PO, zníženie odvodového zaťaženia pri odmeňovaní dobrovoľníkov, ako aj zjednodušenie administratívy pri asignácii a opatreniach proti praniu špinavých peňazí. Tieto povinnosti je potrebné stále sledovať popri hlavných aktivitách združenia a dávať pozor na všetky termíny, čo je pre združenia v ktorých pôsobia ľudia vo voľnom čase relatívne veľká záťaž.

5.3 Občianske združenia okresu Trnava

V prvej kategórii, Športové kluby a teamy, je podľa našich kritérií najúspešnejšou Asociácia športu PSA Trnava „ASPSA“. V kategórii Zdravotná a sociálna starostlivosť, charita, pomoc sme bližšie analyzovali občianske združenie RENONA HELP ASSOCIATION. Kategória Záujmy, voľný čas, detské a seniorské združenia je zastúpená občianskym združením Slovenská spoločnosť pre spina bifida a/ alebo hydrocefalus.

V poslednej kategórii, Rozvoj spoločnosti, profesijné záujmy, ochrana prírody a zvierat, je najúspešnejším Trnavský strom.

Športové kluby a teamy - Asociácia športu PSA Trnava "ASPSA"

Občianske združenie bolo vytvorené ako priestor na šport a rekreáciu pre zamestnancov automobilky PSA v Trnave. Inšpiráciou boli podobné športové a kultúrne združenia fungujúce vo Francúzsku, ktoré fungujú vo väčšine firiem. Okrem zamestnancov je však združenie otvorené aj pre ich rodinných príslušníkov a priateľov, a v posledných rokoch aj širšej verejnosti. Na naše výskumné otázky odpovedala prezidentka občianskeho združenia, Mgr. Martinka Potkányová, ktorej sme sa rovnako ako v predchádzajúcich rozhovoroch pýtali na nasledujúce témy.

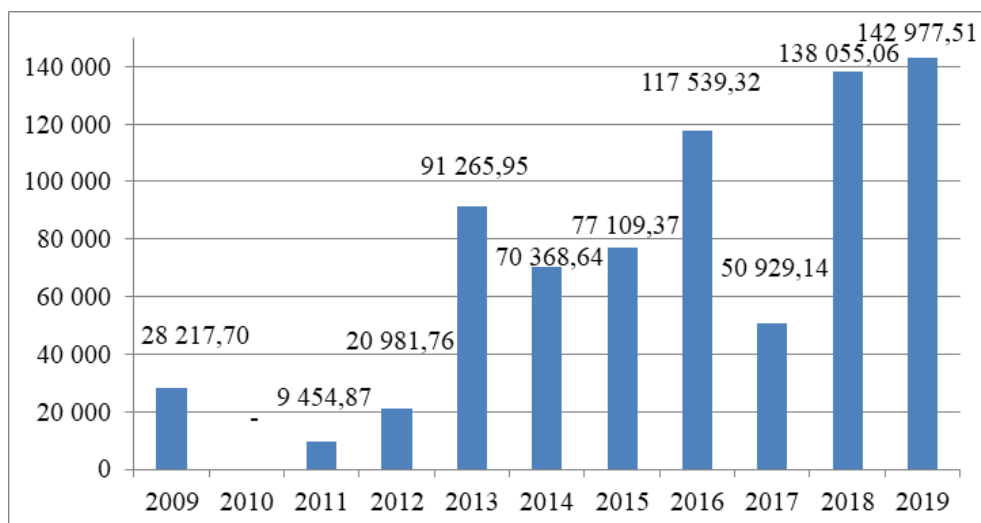
Vznik a fungovanie občianskeho združenia

Občianske združenie vzniklo 02.12.2005 s pomocou automobilky PSA, ktorá mu vytvorila zázemie a podporila jeho vznik a fungovanie. Občianske združenie organizuje rozmanité športové a pohybové voľnočasové aktivity. V súčasnosti sú to: aerobic, fitness, kulturistika, airsoft, bedminton, hokej, korčuľovanie, lyžovanie, motoklub, plávanie, rybolov, stolný tenis, turistika, tancovanie či splavovanie. Každá aktivita má svojho vedúceho, ktorý spolu s fanúšikmi danej aktivity organizuje konkrétne akcie. V rámci turistiky alebo lyžovania sa organizujú aj viacdňové zájazdy, turistika je asi najpravidelnejšou aktivitou, nakoľko sa dá vykonávať v akomkoľvek počasí. Aktivity sú väčšinou otvorené aj pre priateľov a verejnosť, avšak tie, ktoré na svoj výkon vyžadujú vstup na špeciálne športoviská sú vyhradené len pre zamestnancov – napr. plávanie či bedminton. Každá aktivita je teda organizovaná zamestnancom na základe dobrovoľnosti. Keď sa z niektorých športov upustilo, bolo to väčšinou zapríčinené odchodom daného zamestnanca alebo jeho rodinnou situáciou, ktorá už nedovoľovala aby sa daným aktivitám venoval. V roku 2019 sa automobilka aj samotné občianske združenie snažilo priblížiť verejnosti prostredníctvom festivalu „Hory a mesto“, ktorý zorganizovali v meste Trnava.

Financovanie občianskeho združenia

Najväčším zdrojom financií je asignačný mechanizmus, prostredníctvom ktorého najväčšiu časť príjmov zabezpečuje samozrejme automobilka Groupe PSA Slovakia. Asignácie ale prichádzajú aj od zamestnancov a členov združenia a iných fyzických a právnických osôb. Aktivity, ktoré vyžadujú prenájom športoviska, sú zároveň pokryté určitým členským poplatkom.

Graf 10 Prostriedky získané občianskym združením Asociácia športu PSA Trnava „ASPSA“ z daňovej asignácie za rok 2019

Zdroj: Ročný prehľad prijímateľov podielu..., 2020

Legislatíva týkajúca sa občianskych združení

Na legislatívnu bariéru zatiaľ občianske združenie nenarazilo, administratívna záťaž je však badateľná. Dôsledkom nutnosti striktné dodržiavať termíny a sledovať zákonné povinnosti bol výpadok asignácie v roku 2010, kedy došlo k výpadku financovania kvôli neskorému doručeniu potvrdenia Notárskej komore. Komunikácia štátu voči občianskym združeniam je neefektívna, pri novelizácii ktorá vytvorila povinnosť registrovať sa do registrov neziskových organizácií sa túto skutočnosť dozvedeli len náhodou – združenia by mali byť v takýchto

prípadoch vopred informované. Nepriaznivou legislatívnou zmenou bolo obmedzenie výšky asignácie pre právnické osoby, ktoré nemôžu poukázať celé 2% ak v príslušnom zdaňovacom období nedarujú zodpovedajúcu sumu finančných prostriedkov. Propagáciu asignačného mechanizmu združenie nevykonáva, príspevky od automobilky, členov a spriaznených osôb im dostačujú a pokrývajú potrebné náklady.

Spolupráca s občanmi, mestom, VÚC, inými občianskymi združeniami

Doterajšie fungovanie bolo hlavne v rámci prostredia automobilky, teda zamestnanci, ich rodinní príslušníci a známi, v posledných rokoch sa však snažia otvárať aj verejnosti. V rámci verejnej propagácie svojich aktivít sa uskutočnil aj spomínaný festival „Hory a mesto“, ktorý bol organizovaný v spolupráci s mestom Trnava a VÚC.

Návrhy na zlepšenie

Prínosným by bolo odstránenie limitu na asignácie pre právnické osoby, ako aj jeho ďalšie navýšenie – napríklad na 3%, ako v súčasnosti asignujú dobrovoľníci po splnení daných zákonných podmienok. Zníženie administratívnych nárokov by pomohlo mnohým občianskym združeniam, nakoľko vyradenie z možnosti prijímať asignáciu kvôli nedodržaniu termínu doručenia potvrdenia môže byť pre mnohé združenia aj likvidačné. Digitalizácia a elektronická komunikácia by bola prínosná. V rámci zlepšenia svojho fungovania má občianske združenie viaceré plány, ktoré sa však aktuálne kvôli pandémie nedajú realizovať. Jedným z pripravovaných krokov je rozšírenie spolupráce s mestom Trnava a VÚC, či už na úrovni poskytovania výhodnejších cien za prenájom športovísk alebo vytvárania spoločných projektov. V rámci ďalších ročníkov festivalu „Hory a mesto“ by občianske združenie rado prizvalo aj iné občianske združenia z trnavského regiónu, s ktorými by mohli každoročne vytvárať k tomuto podujatiu aj rôzne sprievodné aktivity pre dospelých aj deti.

Zdravotná a sociálna starostlivosť, charita, pomoc - Slovenská spoločnosť pre spina bifida a/ alebo hydrocefalus

Cieľom tohto občianskeho združenia je zvyšovať povedomie o diagnózach spina bifida (rážštep chrbtice) a hydrocefalus (vodnateľka mozgu), pozitívne ich medializovať a ponúkať platformu na vzájomný kontakt a pomoc pre rodiny, ktoré s týmito diagnózami žijú. Predsedníčkou tohto združenia je PhDr. MBA Terézia Drdulová, matka súčasného poslanca Národnej rady SR a aktivistu za práva ŤZP, Bc. Dominika Drdula, ktorá nám v rozhovore priblížila svoje skúsenosti s vedením občianskeho združenia.

Vznik a fungovanie občianskeho združenia

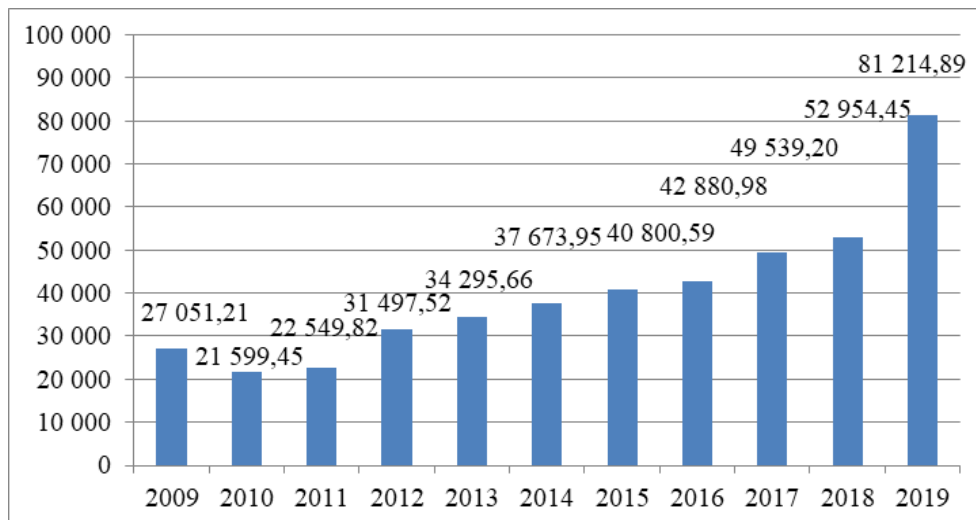
Občianske združenie vzniklo 22.4.2004 ako reakcia na nedostatok dostupných informácií o diagnózach z jeho názvu, ale aj ako platforma na všeobecný rozvoj problematiky ľudí so zdravotným postihnutím, ich integrácie do spoločnosti a osamostatnenia. Osvetová činnosť a poradenstvo sa zameriava primárne na rodičov, ktorým sa narodí dieťa so spomínanými diagnózami, tzv. včasnú intervenciu. Prednášková aktivita je však realizovaná aj v rámci verejnosti, dokonca aj na úrovni Európskej únie. Zároveň sa snaží presadzovať záujmy ľudí so zdravotným znevýhodnením aj na legislatívnej úrovni, v rámci čoho sa združeniu podarilo viac krát vstúpiť do diskusie so zákonodarcami a ministerstvom. V roku 2010 sa napríklad združeniu v spolupráci s organizáciami podobného zamerania podarilo zrušiť legislatívny návrh, ktorý obmedzoval nárok na vozík pre deti do 6 rokov. Postavenie detí so zdravotným znevýhodnením združenie zlepšuje rozvíjaním ich schopností a vedením k samostatnosti, organizuje pravidelné „Letné tábory samostatnosti“, počas ktorých sa deti učia postarať sa o seba v každodenných situáciách. Podľa slov pani predsedníčky je totiž dôležité, aby bol aj človek so zdravotným postihnutím schopný samostatne sa premiestňovať, používať verejnú dopravu a zvládal všetky každodenné činnosti. Len vtedy ho štát a zamestnávateľia začnú vnímať ako rovnocenného a samostatného partnera, cesta maximálnej pomoci a výnimiek túto oblasť len zhoršuje. Počas pandémie s výcvikom

samostatnosti neprestali, presunul sa však do virtuálneho prostredia a prebieha on-line formou. Ďalšou neobvyklou aktivitou je tzv. opačná integrácia – združenie sa snaží svoje aktivity otvárať verejnosti, na výlety a športové aktivity prizýva aj rodiny so zdravými deťmi a dobrovoľníkov. O tábory a kurzy samostatnosti bol zo začiatku nižší záujem, povedomie o ľuďoch so zdravotným znevýhodnením bolo podľa slov predsedníčky združenia na zastaranej úrovni a predstave nutnosti pomáhania a trvalej starostlivosti, čo sa im však už čiastočne podarilo odbúrať.

Financovanie občianskeho združenia

Každoročne najväčším príjmom občianskeho združenia sú daňové asignácie, ktoré im odovzdávajú fyzické a právnické osoby, ale aj dobrovoľníci využívajúci možnosť poukázať 3%. Využívajú propagáciu cez sociálne siete, e-mailom, a prispievateľov oslovujú aj samotní rodičia. Dva krát bolo združenie finančne podporené v rámci participatívneho rozpočtu mesta Trnava. V roku 2018 ich taktiež podporil Nadačný fond TESCO prostredníctvom programu „Vy rozhodujete, my pomáhame“. Taktiež majú pravidelných darcov, fyzické aj právnické osoby, ktoré ich sponzorujú finančne a vecnými darmi, napr. aj zväčšenými cenami na softwarovú výbavu PC apod. Na úrovni VÚC sú projekty a výzvy orientované skôr na kultúru, šport a verejné priestory, do týchto oblastí natoľko nespádajú, ale združenie bolo podporené aj dotáciou v rámci participatívneho rozpočtu VÚC. Od roku 2005 sú členmi Medzinárodnej federácie pre SBH (IF SBH), v rámci ktorej sa taktiež zapojili do viacerých projektov. Jedným z členov predsedníctva IF SBH je práve aj spoluzakladateľ tohto občianskeho združenia, doc. MUDr. František Horn, PhD., ktorý je zároveň aj prvým členom pochádzajúcim z postkomunistických krajín.

Graf 11 Prostriedky získané občianskym združením Slovenská spoločnosť pre spina bifida a/ alebo hydrocefalus z daňovej asignácie za rok 2019

Zdroj: Ročný prehľad prijímateľov podielu..., 2020

Legislatíva týkajúca sa občianskych združení

Združovanie samotné je z pohľadu legislatívy bez problémov, prekážku však podľa pani predsedníčky predstavuje administratívna záťaž pri podávaní projektov, najmä v rámci Európskej únie. Na ich komplexné vypracovanie a podávanie by museli zamestnávať špecializovaných zamestnancov alebo využívať služby externej spoločnosti. V oblasti zamestnávania vzniká ďalší problém - väčšina projektov a dotácií sa nedá použiť na mzdy a odmeny, preto využívajú najmä dobrovoľníkov a brigádnickú prácu, ktorá má pri študentoch zvýhodnené podmienky. Zákon ustanovuje povinnosť vykonávať audit, ktorý sa však nemôže uhradiť prostriedkami z daňovej asignácie, musia preto dbať na to, aby mali dostatok financií z iného zdroja, ktorý takéto použitie umožňuje. Pozitívnu zmenou zákona bolo spomínané zvýhodnenie študentskej brigádnickej práce odvodovou výnimkou, ktorá zvýšila záujem brigádovať.

Spolupráca s občanmi, mestom, VÚC, inými občianskymi združeniami

Spolupráca na úrovni členov je na veľmi dobrej úrovni, v súčasnosti má združenie približne 170 členov, ktorí kontakty v rámci združenia používajú aj na vzájomnú pomoc a výmenu vecí a zdravotných pomôcok. Keď dieťa potrebuje vozík a rodičia získajú darcov, kúpi sa z prostriedkov z daru alebo daňovej asignácie a zostane v združení – keď z neho dieťa vyrastie, posunie sa inému členovi. Keď nemá nikto pre takúto vec využitie, posunie sa ďalej v rámci spriaznených občianskych združení, alebo aj do zahraničia. Spolupráca s verejnosťou sa odzrkadľuje v hlasovaní o participatívnom rozpočte mesta Trnava, ktorý už dvakrát združenie vo svojej kategórii vyhralo. Spolupráca prebehla v podobe projektov „Trnava bez predsudkov“ a „Mesto pre všetkých“. V spolupráci s mestami Trnava, Hlohovec a Piešťany ako aj ďalšími neziskovými subjektmi založili Centrum včasnej intervencie, poskytujúce podporu a informácie rodinám detí narodených s postihnutím. V spolupráci s trnavskou VÚC vznikol projekt tréningov ľadového korčuľovania pre rodiny s deťmi so zdravotným postihnutím. Zapojili sa aj do športového podujatia v Berlíne, kam deti na vozíkoch cestovali takmer samostatne. Spolupráca teda prebieha na všetkých úrovniach samosprávy, štátnej správy, zahraničných občianskych združení, ale aj s odbornou verejnosťou v podobe lekárov.

Návrhy na zlepšenie

V oblasti financovania by bol prínosom rozvoj filantropie a dobrovoľníctva, ktoré nemajú v SR stále takú silnú tradíciu. Zahraničné firmy pravidelne sponzorujú vybrané občianske združenia, zamestnanci chodia vo voľnom čase dobrovoľne pomáhať, čím si zároveň budujú aj vlastný pozitívny image. Podobný systém by sa mal viac rozšíriť aj v postkomunistických krajinách, kde je to skôr výnimkou. Taktiež možnosť odkázať svoj majetok alebo jeho časť v prospech charity alebo neziskovej organizácie je v SR veľmi zriedkavá. Ďalším zlepšením by bolo zjednodušenie procesu podávania projektov na výzvy, ktoré predstavuje veľkú administratívnu záťaž. Vedenie občianskeho združenia musí podľa slov predsedníčky sledovať všetky zákonné zmeny a orientovať sa

v právach a povinnostiach, štát by mohol určité skutočnosti komunikovať priamo občianskym združeniam. Zlepšenie by taktiež nastalo ak by sa občianske združenia podobného zamerania začali vnímať viac ako partneri lekárov a nemocníc, ktoré by ich privolávali alebo odporúčali rodičom, keďže sú to skupiny ľudí s bohatými skúsenosťami s danými diagnózami a čerstvým rodičom vedia poskytnúť všetky potrebné informácie a moderné trendy v liečbe a terapii.

Záujmy, voľný čas, detské a seniorské združenia – Macko uško

Občianske združenie vzniklo ako voľnočasová a terapeutická aktivita pre deti z detského domova v Trnave (v súčasnosti Centrum pre deti a rodiny Trnava). Jeho vznik iniciovala bývalá riaditeľka detského domova, Mgr. Zuzana Bartovičová, ktorá v dramaterapii vykonávanej v rámci divadelného občianskeho združenia videla veľký potenciál zlepšiť duševný rozvoj detí. Bývalá pani riaditeľka je zároveň predsedníčkou občianskeho združenia, ktorá nám poskytla rozhovor a svoje skúsenosti získané počas viac ako desiatich rokov jeho vedenia.

Vznik a fungovanie občianskeho združenia

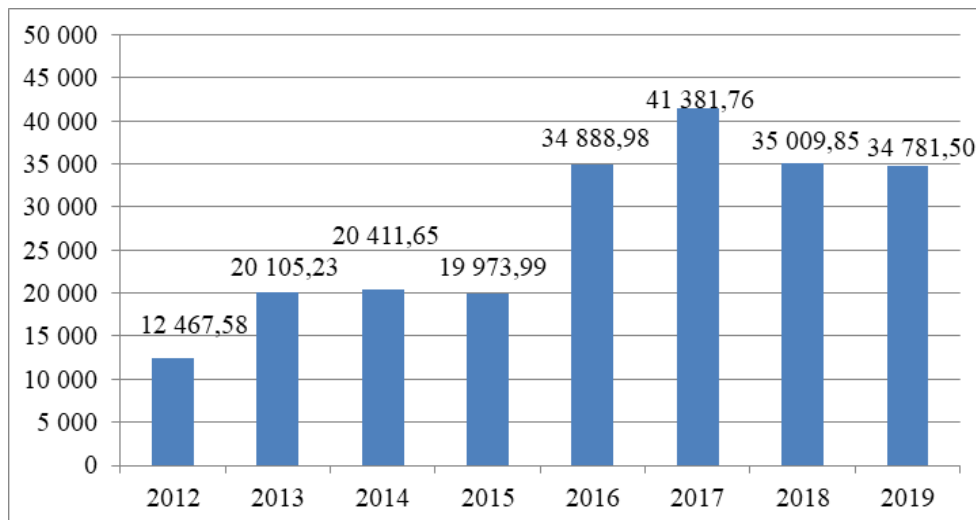
Občianske združenie vzniklo 7.6.2010, primárne ako platforma na financovanie a tým pádom zlepšenie kvality aktivít detí z trnavského detského domova. Okrem divadla a spomínanej dramaterapie občianske združenie zabezpečovalo aj ďalšie voľnočasové aktivity, napr. letné tábory, lyžovačky, nákup športových pomôcok, ale aj výstavy umeleckej tvorby detí z detského domova. Najväčší úspech však malo práve divadlo, na ktoré sa občianske združenie zameralo po stránkach času aj financovania, keďže kvalitné predstavenia vyžadovali aj poctivý nácvik a nákladné vybavenie. V rámci divadelných aktivít nakupujú kostýmy, osvetľovaciu a ozvučovaciu techniku, ale aj sady bezdrôtových mikrofónov pre hercov. Riaditeľ Smolenického zámku združeniu poskytuje priestory zámku na divadelné premiéry, raz alebo dvakrát ročne, ktoré slúžia zároveň ako spoločenské udalosti pre sponzorov a darcov, ale aj širokú verejnosť. Po odchode pani predsedníčky z pozície riaditeľky a nástupe nového vedenia detského domova sa zmenila aj

konceptia manažovania voľného času detí, ktoré dostali väčšiu voľnosť. Dôsledkom však bolo vo viacerých prípadoch zanedbávanie a nakoniec zanechanie divadelnej činnosti, čo nakoniec viedlo k otvoreniu občianskeho združenia aj voči verejnosti. V súčasnosti teda už nesídlí v rámci detského domova a svojich hercov z radov detí a mládeže vyberá prostredníctvom kastingových akcií.

Financovanie občianskeho združenia

Primárnym zdrojom financií je asignačný mechanizmus, darcovstvo a filantropia tvoria len malú časť príjmov. Nepoberajú dotácie od štátu či samosprávnych orgánov, v minulosti však boli podporení Nadáciou Volkswagen Slovakia. O granty a dotácie nadácií je však veľmi veľký záujem, z čoho vyplýva aj vysoká administratívna záťaž pri žiadaní a vypracovávaní projektov, takže z časových dôvodov v posledných rokoch nežiadali – nakoľko im postačujú financie z asignácii. Propagáciu možnosti asignácie vykonávajú prostredníctvom sociálnych sietí, e-mailom, posielaním listov a SMS, platenú inzerciu nevyužívajú. Oslovované sú právnické aj fyzické osoby, primárne z trnavského regiónu. Pravidelné predstavenia spojené so spoločenským posedením v Smolenickom zámku sú spoplatnené symbolickou sumou, v rozpätí 5 až 7€, za príjem ich však podľa slov predsedníčky nemožno považovať, nakoľko sú tieto predstavenia spojené aj s občerstvením, nákupom potrebných masiek, rekvizít a organizáciou sprievodných zábavných aktivít. Súčasťou vstupenky je aj prehliadka Smolenického zámku. Počas svojho fungovania združenie uvažovalo aj nad zapojením sa do výziev na úrovni Európskej Únie, ktoré však okrem administratívnej záťaže a komplexnosti celého procesu obsahovali aj prísne podmienky, napr. vytvorenie pracovného miesta s aspoň polovičným úväzkom na dobu troch rokov. Podľa slov predsedníčky je to pre občianske združenie bez vlastnej zárobkovej činnosti veľký záväzok, nakoľko financie prijaté z asignácie majú každoročne rozdielnu výšku. Situácia bude obzvlášť zložitá v súčasnom zdaňovacom období, kedy majú kvôli pandémie mnohé firmy a osoby obmedzené zisky.

Graf 12 Prostriedky získané občianskym združením Macko uško z daňovej asignácie za rok 2019

Zdroj: Ročný prehľad prijímateľov podielu..., 2020

Legislatíva týkajúca sa občianskych združení

Legislatívna oblasť nebola pre občianske združenie obmedzujúca, jedinou nevýhodou je administratívna záťaž spojená s nutnosťou vykonávať audit. V rámci auditov vykonávaných externou firmou však nikdy nemali problém, taktiež v predstihu zabezpečili potrebné úkony – každoročné doručenie potvrdenia do Notárskej komory a doplnenie informácií do Registra mimovládnych neziskových organizácií.

Spolupráca s občanmi, mestom, VÚC, inými občianskymi združeniami

Spolupráca s občanmi sa realizuje na úrovni divadelných vystúpení, o ktoré je záujem na veľmi dobrej úrovni. Spomínané premiéry v Smolenickom zámku majú pravidelne 150 – 200 návštevníkov. Tieto akcie by sa však nemohli uskutočňovať bez dlhoročnej spolupráce s riaditeľom Smolenického zámku. Kým fungovali v rámci detského domova mali aj pravidelnú podporu od mesta Trnava, ktoré určitú časť zisku z mestských akcií odovzdávalo práve detskému domovu, napr. zisky z predaja punču na vianočných trhoch. Odkedy však fungujú

samostatne a sú poberateľmi daňovej asignácie nežiadali mesto ani VÚC o podporu ani spoluprácu, nakoľko pokrývajú všetky svoje náklady a potenciálne spoločné projekty sa zatiaľ neobjavili. V čase rozhovoru bol predsedníčkou združenia pripravovaný zahraničný projekt organizovaný na úrovni Žilinského VÚC, divadelná spolupráca s Českou republikou, avšak pandemická situácia podobné aktivity obmedzila.

Návrhy na zlepšenie

Zlepšenie v oblasti financovania by podľa predsedníčky združenia prinieslo potenciálne zvýšenie percentuálneho podielu daňových asignácií, avšak najdôležitejšie je jeho zachovanie. Pre občianske združenie je totiž takmer jediným zdrojom financií a bez neho by nemohli fungovať. Prínosom by bolo zjednodušenie zapájania sa do grantových a dotačných schém domácich nadácií a Európskych fondov, je to vysoko konkurenčné prostredie a úspešný projekt vyžaduje komplexnú prípravu, na ktorú väčšina ľudí v občianskych združeniach nemá už popri práci čas.

Rozvoj spoločnosti, profesijné záujmy, ochrana prírody a zvierat - Trnavský strom

Názov tohto občianskeho združenia úplne nekorešponduje s jeho zameraním, čo je však dôsledkom jeho prevzatia. Združenie pôvodne vzniklo 21.11.2002 s cieľom venovať sa ochrane prírody, v roku 2016 bolo po dohode s bývalým predsedom prevzaté dobrovoľníkmi z Trnavy a Veľkých Kostolian, venujúcim sa problematike opustených a týraných mačiek. Rozhovor nám poskytla jedna zo zakladajúcich dobrovoľníčok a zároveň administrátorka Facebook stránky Mačky Trnava, Kristína Bačíková.

Vznik a fungovanie občianskeho združenia

V oblasti pomoci túlavým, zraneným či týraným mačkám sa pani Bačíková dostala ešte v roku 2004, kedy spolu so sestrami začali riešiť túto problematiku z vlastných zdrojov. V okolí Trnavy sa nenachádzalo

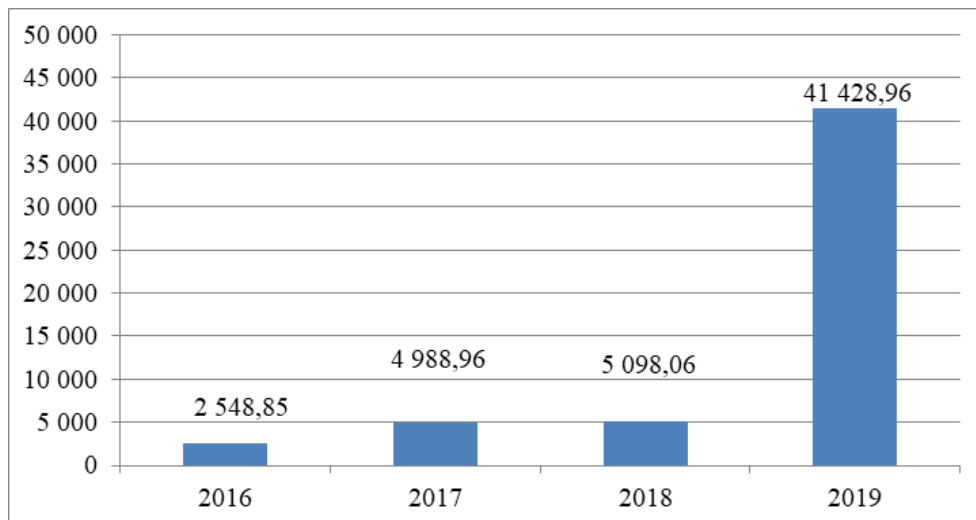
zariadenie, ktoré by sa špecializovalo na pomoc mačkám, Útulok Trnava mal plnú kapacitu. Pribúdajúce prípady viedli k založeniu Facebook stránky Mačky Trnava, prostredníctvom ktorej sa snažili osloviť čo najširšie spektrum ľudí a osloviť darcov a potenciálnych záujemcov o adopcie. V roku 2016 dostali možnosť prebrať občianske združenie Trnavský strom, čo uľahčilo administratívu so zakladaním nového subjektu a zároveň umožnilo poberať daňové asignácie hneď v nasledujúcom termíne. Medzi ich hlavné aktivity patrí starostlivosť o mačky v ich depozite, zabezpečovanie veterinárnych ošetrení a kastrácii, sprostredkovanie nového domova a prevozy k novým majiteľom, ako aj k dočasným opatrovateľom. V súčasnosti majú v depozite viac ako 120 mačiek, všetky aktivity robia popri zamestnaní ako dobrovoľnú činnosť, čiže z dôvodu kapacity a personálneho zabezpečenia už neodkážu prijímať nové mačky.

Financovanie občianskeho združenia

Na zabezpečenie svojho fungovania využívajú daňové asignácie, príspevky od dobrovoľných darcov, verejné zbierky ohlasované cez sociálne siete a súkromné prostriedky. Pravidelné dotácie od mesta alebo VÚC združenie nepoberá, bolo však podporené v rámci participatívneho rozpočtu mesta Trnava z roku 2018. Možnosť darovania a poukázania daňovej asignácie propagujú na webovej a Facebook stránke, inú inzerciu nevyužívajú. Prihlásili sa do viacerých výziev v rámci životného prostredia, na úrovni štátu aj samosprávy, zatiaľ však neuspeli.

V rámci príjmov z daňovej asignácie je však potrebné upozorniť na zásadnú vec – vysoký príjem za rok 2019 nebol určený pre sledované občianske združenie. Útulok Trnava nemohol kvôli administratívnej chybe v roku 2019 poberať asignácie, preto sa dohodol s občianskym združením Trnavský strom a v rámci oslovovania potenciálnych fyzických a právnických osôb zadával údaje tohto združenia. Nakoľko pri asignácii nie sú zadávané bližšie identifikačné údaje, dohodli sa na vypočítaní priemeru podľa minulých rokov a sumu si rozdelili podľa tohto odhadu. Občianske združenie Trnavský strom teda reálne získalo len malú časť z uvádzanej sumy za rok 2019.

Graf 13 Prostriedky získané občianskym združením Trnavský strom z daňovej asignácie za rok 2019

Zdroj: Ročný prehľad prijímateľov podielu..., 2020

Legislatíva týkajúca sa občianskych združení

Legislatíva fungovanie občianskeho združenia neobmedzuje, problém nastal pri novelizácii zavádzajúcej povinnosť registrovania sa alebo doplnenia údajov do Registra mimovládnych neziskových organizácií, o čom sa dozvedeli tesne pred hraničným termínom. Táto legislatívna zmena nebola zo strany štátu nijako odkomunikovaná a občianske združenia si ju odovzdávali zo solidarity, prostredníctvom známych apod.

Spolupráca s občanmi, mestom, VÚC, inými občianskymi združeniami

Občania majú záujem, dobrovoľníci na pomoc aj dočasnú starostlivosť sa pravidelne hlásia, problém je však v špecifickosti vyžadovanej práce. Starostlivosť o živé tvory má diametrálne rozdielny charakter a nie je vhodná pre každého. Problémom sú aj priestory depozitu s mačkami, ktorý je súkromným priestorom, a nie je teda možné dať neznámemu človeku voľný prístup. Dočasná starostlivosť si taktiež vyžaduje vhodné priestory a do istej miery angažovanosť vlastnými prostriedkami

a financiami, združenie sa im snaží poskytnúť pomoc, avšak nemôžu zabezpečovať každú cestu k veterinárovi a všetko krmivo. Dobrovoľnícky im však pomáhajú napr. internetovou komunikáciou, inzerovaním a komunikáciou ohľadom potenciálnych adopcií. Pravidelná spolupráca prebieha s komunitným priestorom „Baterkáreň“ (občianske združenie SaUvedom), na ktorého akciách sa skúmane združenie propaguje. V rámci ich priestorov zorganizovali aj tzv. adopčnú výstavu s niekoľkými mačkami, ktorá priniesla nie len darcov, ale aj úspešnú adopciu. Pri prevozoch, dočasných starostlivostiach alebo problémov s kapacitou spolupracujú aj s inými občianskymi združeniami a organizáciami s podobným zameraním, v podstate z celej SR. Združenie sa pokúšalo nadviazať aj spoluprácu s mestom Trnava, ktoré vyjadrilo ochotu podporovať ich pravidelne zo svojho rozpočtu, vývoj pandemickej situácie a s tým spojená prioritizácia problémov však stretnutie s primátorom v súčasnosti oddialila.

Návrhy na zlepšenie

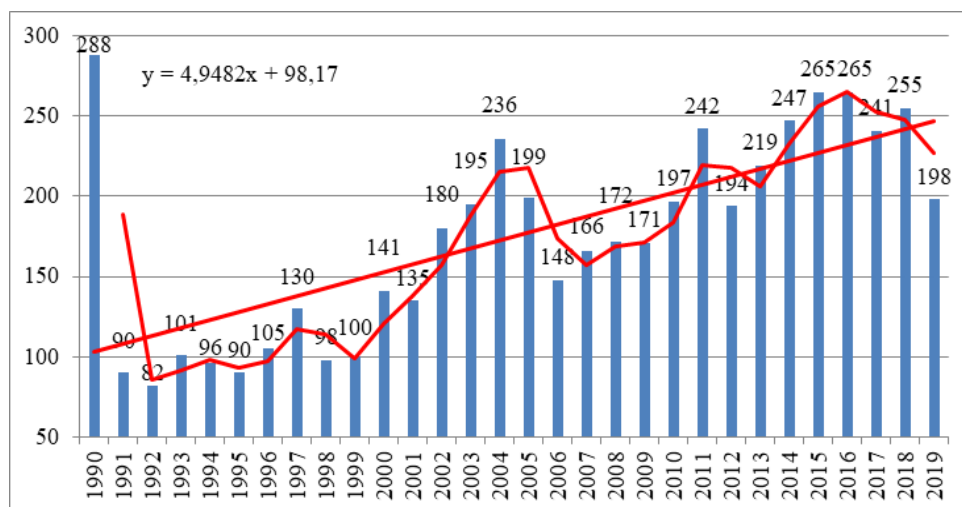
Zlepšenie v oblasti financií by priniesla možnosť osloviť väčší počet fyzických a právnických osôb, poprípade oslovenie veľkých podnikateľských subjektov, existuje tu však veľká konkurencia.

Občianskemu združeniu by teda pomohla možnosť viac sa propagovať, na čo však popri práci a starostlivosti o mačky nemajú čas. Prínosom by bolo aj zvýšenie daného percenta, alebo aspoň návrat pred novelizáciu, ktorá zamedzila právnickým osobám asigovať plné 2%. Grantové a dotačné výzvy sú väčšinou orientované na sociálnu a environmentálnu oblasť, na zvieratá a ich ochranu je vyhlasovaný minimálny počet. V tejto oblasti by bola potrebná zmena spoločenského myslenia a väčší dôraz aj na zvieratá, zmena vnímania mačiek ako samostatných zvierat, ktoré si poradia bez pomoci a dôležitosť ich regulácie kastrovaním – nakoľko s premnožením zvierat úzko súvisí aj environmentálna problematika. Na tomto mieste je potrebné spomenúť aj Regionálnu veterinárnu a potravinovú správu, ktorá by mohla plniť významnejšiu úlohu v oblasti šírenia osvetu a navrhovania legislatívnych zmien.

6 VÝSLEDKY A DISKUSIA

Trnavský kraj vykazoval v sledovanom období vo veci zakladania občianskych združení niekoľko charakteristík, ktoré môžeme vysvetliť v kontexte daného obdobia. Rok 1990 v tomto kontexte znamenal hromadné zakladanie občianskych združení, ktoré prebiehalo v dôsledku zmeny politického režimu, kedy došlo k zrušeniu masových spoločenských organizácií s centralizovaným riadením podliehajúcim totalitnému režimu. V nasledujúcich rokoch sa situácia diametrálne zmenila a až do roku 1997 bolo zakladanie nových občianskych združení utlmené. Obdobie deväťdesiatych rokov, konkrétne obdobie medzi rokmi 1991 až 1999, môžeme teda označiť v tomto kontexte za najmenej plodné.

Graf 14 Vývojový trend vzniku občianskych združení aktívnych k 31. augustu 2020 v Trnavskom kraji

Zdroj: Register mimovládnych neziskových organizácií, 2021

Vtedajšia vláda tretí sektor a neziskové organizácie považovala skôr za konkurenciu a nátlakovú platformu opozície, čo sa v druhej polovici tohto obdobia stalo do istej miery pravdou, nakoľko vláda svojim autoritárskym prístupom mnohých odborníkov a opozičných predstaviteľov vytlačila práve do neziskových organizácií (Bútora, 2010). Tento antagonizmus vyvrcholil parlamentnými voľbami v roku 1998, čomu predchádzala kampaň neziskových organizácií s cieľom podporiť volebnú účasť a záujem verejnosti o politickú situáciu. Tieto skutočnosti sa do istej miery mohli pozitívne odzrkadliť na počte občianskych združení založených v roku 1997, ktorý bol výrazne vyšší ako v rokoch predchádzajúcich a aj dvoch nasledujúcich.

O významnom náraste počtu vznikajúcich občianskych združení môžeme v kontraste so situáciou v predchádzajúcom období hovoriť v rokoch 2002 až 2004, počas ktorých sa tento počet v priemere zdvojnásobil a stále narastal. Tento vývoj možno pripísať postaveniu neziskového sektora, ktoré sa vplyvom novej vlády zlepšilo (Bútora, 2010), ale aj zavedeniu mechanizmu daňovej asignácie, ktorý znamenal pre občianske združenia ďalší zdroj financií. V roku 2004 boli daňové asignácie rozšírené aj na právnické osoby a SR vstúpila do EÚ, čím sa pre MNO významne rozšírili možnosť finančnej podpory a vzrástla motivácia zakladať nové subjekty.

Po poklese v rokoch 2005 až 2009 došlo k opätovnému nárastu a kulminácii v rokoch 2015 a 2016, ktoré boli počtom novo založených občianskych združení najbližšie k roku 1990. Tento vývoj do určitej miery pripisujeme legislatívnemu vývoju, keďže v tomto období došlo k viacerým novelizáciám zákona o združovaní, napr. zákonmi o poľovníctve (2009), o dobrovoľníctve (2011), o dobrovoľnej požiarnej službe (2011) a o športe (2015). Rozvoj združovania a občianskej spoločnosti je aj v záujme vlády, ktorá v tejto oblasti vyvíja viaceré aktivity a kontinuálne rozširuje spoluprácu s MNO. V roku 2011 bola zriadená pozícia Splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti a v roku 2012 aj Rada vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie (Rozvoj občianskej spoločnosti, 2020). Svoj význam ukazoval taktiež spomínaný asignačný mechanizmus, ktorého fungovanie sa v priebehu rokov reformami zefektívnilo a každoročne prinášal vyššie výnosy, čo dokazovalo spoločenskú podporu neziskového sektora a mohlo byť ďalšou motiváciou pre zakladanie nových združení.

Do mechanizmu daňových asignácií sa v čase písania tejto práce zvažuje prídanie nového prvku, navrhovaného ministrom práce Milanom Krajniakom (Deti majú dotovať penzie..., 2020). Minister navrhuje, aby bolo možné podiel zaplatenej dane z príjmov poukázať v prospech rodičov daňovníka, teda v prospech fyzickej osoby. Keď na tento návrh nahliadneme z praktického hľadiska, je jeho reálny prínos otázný. Daňová asignácia bola kreovaná ako mechanizmus finančnej podpory subjektov tretieho sektora a zabezpečenie viaczdrojovosti ich financovania. Jeho rozšírenie na fyzické osoby by znamenalo výpadok určitej sumy a porušenie rovnováhy v systéme zdrojov financovania MNO. Ak by sa teoreticky rozhodlo tisíc daňovníkov asigovať rodičom svoj podiel dane v hodnote 100 €, znamenalo by to v danom roku výpadok 100 000 € z financií určených pre MNO a poukávanie jednorazového príspevku v hodnote 100 € pre týchto tisíc domácností. Zaujímavosťou je, že rovnaký návrh sa už prejednával v NRSR, konkrétne v rokoch 2006 a 2009. V oboch prípadoch bol tento návrh predstavený poslancom Júliusom Brockom a v hlasovaniach zamietnutý (Richvalský, 2019b).

Pri analýze príjmov jednotlivých organizácií z daňovej asignácie sme zistili dominantné postavenie firemných nadácií v najziskovejších príjmových kategóriách, čo poukazuje na v úvode spomínané používanie filantropie a mimovládnych subjektov na zvyšovanie vlastnej popularity. Prispievateľmi sú v týchto prípadoch z veľkej časti samotné zakladajúce subjekty, pre ktoré je asignačný mechanizmus v tomto prípade akýmsi zdrojom financií na vlastnú propagáciu. Poukazujú totiž podiel dane zo svojho príjmu, ktorú by museli zaplatiť v rovnakej výške aj keby sa rozhodli asignáciu nevyužiť. Asignáciou podielu dane na svoju vlastnú nadáciu sa teda dostanú k časti financií, ktoré by inak zostali v plnej výške štátu. Tieto financie už nemôžu používať na podnikateľské aktivity, iba na verejnoprospešné a filantropické účely, prostredníctvom ktorých však budujú povedomie o svojej značke a svoj spoločenský imidž. Firemnou nadáciou s najvyšším príjmom z asignácie za rok 2019 bola Nadácia Volkswagen Slovakia, ktorá týmto spôsobom získala viac ako 1,5 milióna Eur. V konkurenčnom prostredí trhového hospodárstva je však snaha o svoju propagáciu a zviditeľnenie pochopiteľná a z hľadiska neziskových organizácií a filantropie sú firemné nadácie ďalším funkčným prvkom (Kde naozaj končia 2 % dane..., 2014). Ich finančné prostriedky sú

často okrem priamej filantropie prerozdelené medzi iné subjekty, vo forme výziev, súťaží alebo grantov. Občianske združenie Possibilitas z nášho výskumu spolupracuje na úrovni grantov práve s uvádzanou Nadáciou Volkswagen Slovakia, ktorá týmto spôsobom financuje terapie pre ich klientov. Týmto spôsobom sa k ďalšiemu zdroju financií môžu dostať aj menšie občianske združenia a subjekty, ktoré nemajú zdroje a prostriedky na vlastnú propagáciu či aktívny fundraising, čo je v konkurenčnom prostredí daňových asignácií a súkromných donorov dôležitým faktorom.

Napriek tomu, že príjem z daňovej asignácie sme označili ako indikátor úspešnosti, nemôžeme o organizáciách s najnižšími príjmami hovoriť ako o neúspešných, či neoptimálne fungujúcich. Daňové asignácie sú oblasťou s vysokým stupňom konkurencie, v rámci ktorej je nutnosťou každej prijímajúcej organizácie zabezpečiť si asignujúce fyzické a právnické osoby v konkrétnom zdaňovacom období. Na piatich prijímateľoch s najnižším príjmom z asignácie za rok 2019 v nasledujúcej tabuľke znázorníme rozdiel, ktorý môže medzi jednotlivými rokmi vzniknúť.

Tabuľka 26 Porovnanie príjmu piatich subjektov najmenej podporených daňovou asignáciou v roku 2019 s ich príjmom z daňovej asignácie v roku 2018

Prijímateľ daňovej asignácie	Zisk z asignácie za rok 2019 v €	Zisk z asignácie za rok 2018 v €
BRS - Bull riders Slovakia (Jazdci na býkoch Slovensko)	5,08	890,30
M-Cross Šenkvice	5,00	2 534,76
Slovenská federácia pétanque	4,98	-
Autisti - Agentúra špecializovaných služieb pre autistov a iné zdravotné postihnutia, nezisková organizácia	4,66	1 147,55
Občianske združenie pre TRANSPLANTÁCIE BUNIEK	3,32	5 132,50

Zdroj: Ročný prehľad prijímateľov podielu..., 2020

Jedna z uvádzaných organizácií, Slovenská federácia pétanque, sa na zozname prijímateľov minulý rok nenachádzala, nízky zisk teda môžeme

pripísať jej krátkej evidencii v tomto zozname. Ostatní štyria prijímatelia však v minulom roku vykázali mnohonásobne vyšší príjem z daňovej asignácie, čo demonštruje charakter a riziká tohto mechanizmu. Ak totiž nie je organizácia dostatočne známa a prezentovaná v médiách, nemá početnú členskú základňu, či nevykonáva aktivity prospešné širokej verejnosti, je v tomto konkurenčnom prostredí malá pravdepodobnosť zabezpečenia dostatočných príjmov prostredníctvom daňovej asignácie. V predchádzajúcich kapitolách sme hovorili o nutnosti zabezpečenia viacerých zdrojov financovania, ktoré sú potrebné aj pre neziskové operujúce v treťom sektore. V krajinách s fungujúcim mechanizmom daňovej asignácie by teda malo byť úlohou každej prijímajúcej organizácie (alebo jej fundraisera) zabezpečiť aj dostatočnú propagáciu tejto možnosti medzi potenciálnymi darcami, v tomto prípade fyzickými a právnickými osobami podliehajúcimi zdaneniu. Keď teda na konkurenčné prostredie nahliadneme prostredníctvom príjmov z daňových asignácií, pozorujeme jeho dôsledky na najmenej ziskových subjektoch v roku 2019, ale aj na skúmaných občianskych združeniach okresu Piešťany. Príjem z daňovej asignácie totiž okrem výšky zaplatenej dane úzko súvisí s počtom asignujúcich daňovníkov. V roku 2019 sa na zozname možných prijímateľov nachádzalo 15 483 subjektov, z ktorých si fyzická osoba pri daňovom priznaní môže vybrať len jeden (Právnické osoby majú možnosť asignované prostriedky rozdeliť medzi viacero subjektov). Ak si chce subjekt zabezpečiť dostatočný príjem z tohto mechanizmu, musí osloviť čo najviac daňovníkov a presvedčiť ich, aby svoj podiel dane asignovali práve jemu. Tu vzniká priestor na konkurenčný boj medzi jednotlivými prijímateľmi, ktorých úspešnosť závisí od ich schopností, propagácie alebo reklamnej kampane. Na tomto mieste sa prejavuje aj fluktuácia asignujúcich daňovníkov, ktorí sa rozhodujú medzi viacerými subjektmi a každý rok svoj podiel dane poukážu inému. Tento faktor bol potvrdený aj nami skúmanými občianskymi združeniami z okresu Piešťany, najmä materským centrom a hokejovým klubom. Rodičia sú každoročne v situácii, kedy sa musia pri asignácií rozhodovať medzi viacerými združeniami, ktoré navštevujú ich deti. Pri právnických osobách je tento faktor z dôvodu ich vysokých príjmov (a s tým súvisiacou vysokou sumou asignovaných prostriedkov) ešte podstatnejší.

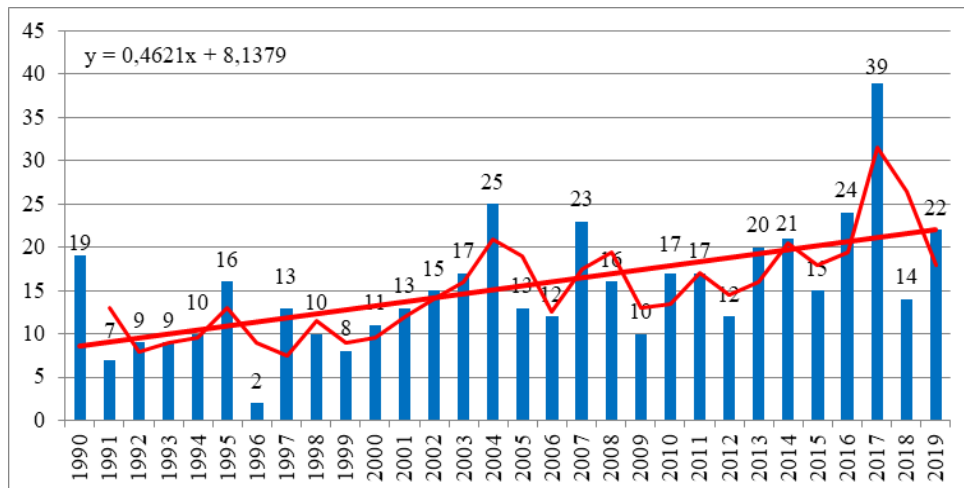
V kontexte rozvoja občianskej spoločnosti a s tým súvisiaceho občianskeho združovania je okrem iného dôležitý aj postoj vlády k danej problematike. Vychádzajúc z programového vyhlásenia Vlády SR na roky 2020 až 2024, je v jej záujme zachovanie všetkých fungujúcich mechanizmov a ich ďalší rozvoj (Programové vyhlásenie Vlády..., 2020). Podľa tohto dokumentu je Vláda SR pripravená prijímať občiansku kritiku a zefektívniť systém ochrany ľudských práv v spolupráci s MNO, občiansku spoločnosť považuje za dôležitý pilier demokracie a s občianskym sektorom chce fungovať na princípoch partnerstva, rovnocennosti a transparentnosti. Hlásí sa k princípom otvoreného vládnutia a občianskej participácie na správe vecí verejných. V oblasti financovania deklaruje zachovanie mechanizmu daňových asigancií a možnosť jeho ďalšieho rozšírenia, ako aj posilnenie systémového financovania primárne pre MNO, ktoré sa venujú spoločensky dôležitým témam.

6.1 Výsledky v sledovaných okresoch

Okres Piešťany

Zistené poznatky a súvislosti sme následne aplikovali na okres Piešťany. Po prepočte počtu občianskych združení na počet obyvateľov je okres Piešťany druhým najpočetnejším okresom v rámci sledovaného Trnavského regiónu. Matematicky vyjadrené: sídli v ňom 10,36 občianskych združení na tisíc obyvateľov, kým v okrese Trnava, sídlom krajského mesta a orgánov VÚC, sa na tisíc obyvateľov nachádza 11,08 občianskych združení. Z hľadiska chronologického vývoja počtu zakladaných občianskych združení vykazujú mestá okresu Piešťany rozdielny vývojový trend ako obce, ktoré z tohto hľadiska viac korešpondujú s trendom vývoja v Trnavskom kraji. Mestá okresu Piešťany vykazujú v porovnaní s vývojom o.z. v Trnavskom kraji odlišný charakter, najvýraznejšie odlišnosti sme zaznamenali v roku 1990 a v období od roku 2007 po súčasnosť.

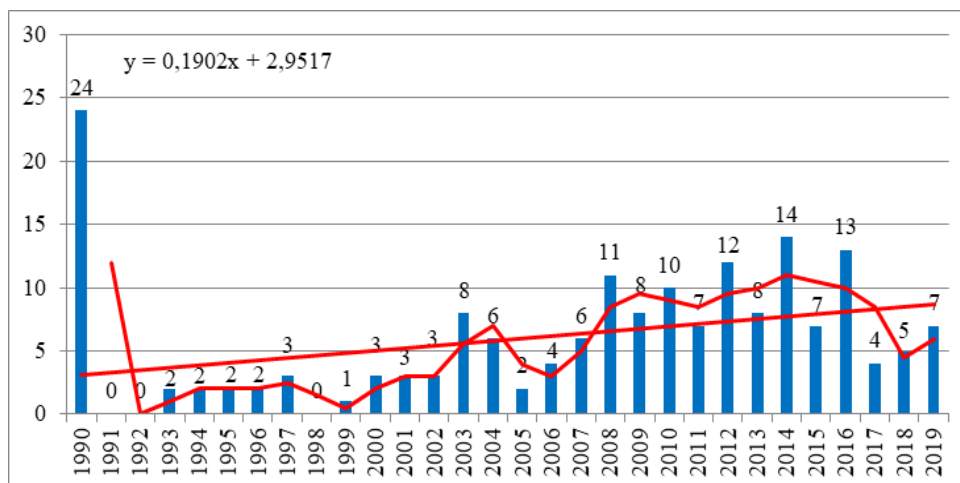
Graf 15 Vývojový trend vzniku občianskych združení aktívnych k 31. augustu 2020 v mestách okresu Piešťany

Zdroj: Register mimovládnych neziskových organizácií, 2021

Komparácia trendov chronologického vývoja občianskych združení v mestách a obciach okresu Piešťany ukazuje rozdielny vývoj. Kým v dvoch vybraných mestách má výrazne rastúci charakter, v 25 sledovaných obciach je charakter z dlhodobého hľadiska rastúci len mierne.

Graf 16 Vývojový trend vzniku občianskych združení aktívnych k 31. augustu 2020 v 25 obciach okresu Piešťany

Zdroj: Register mimovládnych neziskových organizácií, 2021

V mestách nedošlo k masívnemu nárastu občianskych združení v roku 1990, ktoré bolo zaznamenané v prípade sledovaných obcí, ale aj v rámci Trnavského kraja. Z tohto hľadiska môžeme pri sledovaných obciach hovoriť o kopírovaní vývojového trendu celého kraja, kedy v nasledujúcich rokoch došlo k masívnemu prepadu a útlmu zakladania občianskych združení počas deväťdesiatych rokov. Vo všetkých troch prípadoch došlo od roku 2000 k nárastu aktivity, ktorá vrcholila v období rokov 2003 až 2004 a v nasledujúcich rokoch sa opätovne znížila. Vývoj od roku 2007 po súčasnosť je v prípade sledovaných miest rozdielny a má skôr striedavý charakter, resp. prepad počtu založených združení vykazuje veľké medziročné rozdiely. Z celkového hľadiska vývojového trendu v našej komparácii vykazuje situácia v mestách najviac rozdielov, naopak vývoj v obciach vo veľkej miere korešponduje s celkovým vývojom v rámci Trnavského kraja.

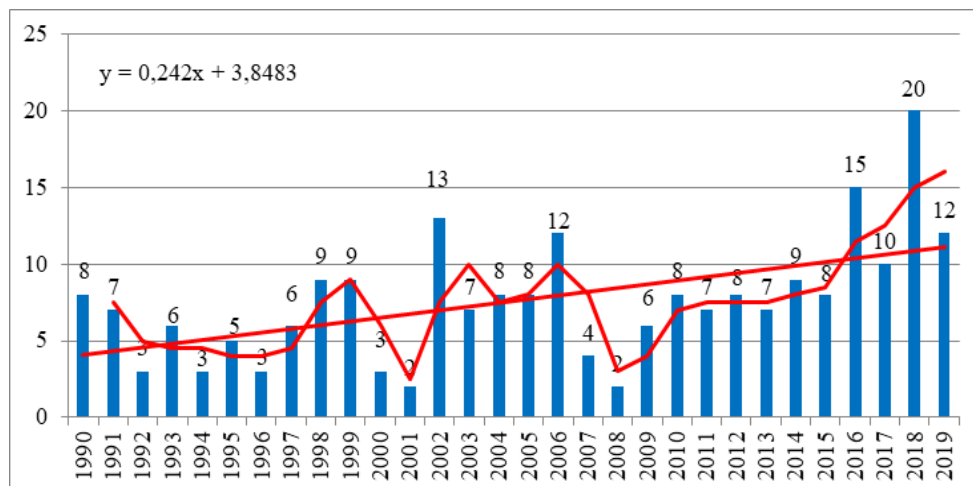
V oblasti fungovania občianskych združení sme vo výskumných rozhovoroch so štyrmi vybranými subjektmi zistili niekoľko problémov, s ktorými sa vo svojej oblasti najčastejšie stretávajú. V prípade využívania služieb živnostníkov alebo osôb, ktoré za poskytnuté služby vystavujú faktúru, sú občianske združenia povinné vyhlásiť verejné obstarávanie,

čo predstavuje komplikáciu a nutnosť personálne zabezpečenie plánovať s určitým predstihom. Registre športovcov, fyzických a právnických osôb v športe majú v súčasnej podobe niekoľko nedostatkov, ktoré znižujú ich využiteľnosť, podobne je to aj v prípade Príspevku zamestnávateľa na šport dieťaťa, tzv. športových poukazov, ktoré by sa mohli využívať efektívnejšie. Mesto Piešťany prostredníctvom VZN 4/2020 obmedzuje používanie svojich dotácií na účely mzdy a jednorazové odmeny, čo môže pre občianske združenia fungujúce z veľkej časti z mestských dotácií predstavovať problém. Zvýšenú administratívnu záťaž predstavuje dokladovanie dobrovoľníckej činnosti pre účely asignácie 3%, kedy musí občianske združenie dobrovoľníkom viesť záznam o dochádzke a počte odpracovaných hodín a následne im vydávať potvrdenia. Pre občianske združenia venujúce sa odchytu a starostlivosti o túlavé zvieratá je administratívnou záťažou nová legislatíva, ukladajúca povinnosť registrovať každé nájdené zviera s rozsiahlym popisom do on-line databázy. Fungovanie Štátnej veterinárnej a potravinovej správy SR by sa mohlo zefektívniť v oblasti postihovania nelegálnych chovateľov a množiteľov, čo by občianskym združeniam venujúcim sa tejto problematike uľahčilo ich aktivitu.

Okres Hlohovec

Okres Hlohovec má v rámci skúmaného Trnavského regiónu najnižší počet občianskych združení, vo vyjadrení na 1000 obyvateľov je na úrovni 8,01 združení. Zároveň sa jedná o rozlohou aj počtom obyvateľov najmenší okres, a to nie len na úrovni sledovaného regiónu, ale celého Trnavského kraja. Ako môžeme pozorovať na grafoch chronologického vývoja zakladania občianskych združení nižšie, vývoj v 2 mestách sa odlišuje od vývoja v 22 obciach. Napriek vzájomným odlišnostiam však nachádzame spoločné znaky, ktoré korešpondujú s vývojom v celom Trnavskom kraji.

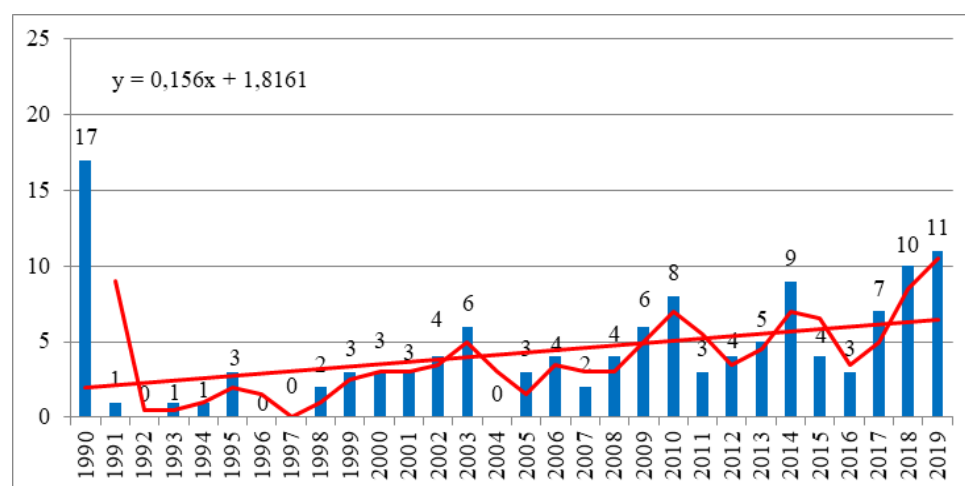
Graf 17 Vývojový trend vzniku občianskych združení aktívnych k 31. augustu 2020 v 2 mestách okresu Hlohovec

Zdroj: Register mimovládnych neziskových organizácií, 2021

Dlhodobý charakter vývoja vyjadrený lineárnou trendovou spojnicou je v oboch prípadoch rastúci, zakladanie občianskych združení v sledovanom období teda v mestách aj obciach okresu Hlohovec vykazuje nárast.

Graf 18 Vývojový trend vzniku občianskych združení aktívnych k 31. augustu 2020 v 22 obciach okresu Hlohovec

Zdroj: Register mimovládnych neziskových organizácií, 2021

Mestá v okrese Hlohovec nevykazujú masívne zakladanie občianskych združení v roku 1990, ktoré je viditeľnejšie v prípade sledovaných obcí. Obdobie deväťdesiatych rokov, ktoré v Trnavskom kraji znamenalo útlm v zakladaní občianskych združení, sa výraznejšie prejavilo v sledovaných obciach. Vo všetkých troch prípadoch došlo v závere deväťdesiatych rokov k nárastu aktivity, ktorá vrcholila rôzne – v Trnavskom kraji v roku 2004, v mestách v roku 2006 a v obciach v roku 2003, a v nasledujúcich rokoch sa opätovne znížila. Vývoj od roku 2007 po súčasnosť je v prípade sledovaných miest stabilne narastajúci, s výraznejšími nárastmi v rokoch 2016 a 2018, v obciach má skôr striedavý charakter, v zmysle výraznejších prepádov a opätovných nárastov v rokoch 2011 a 2016.

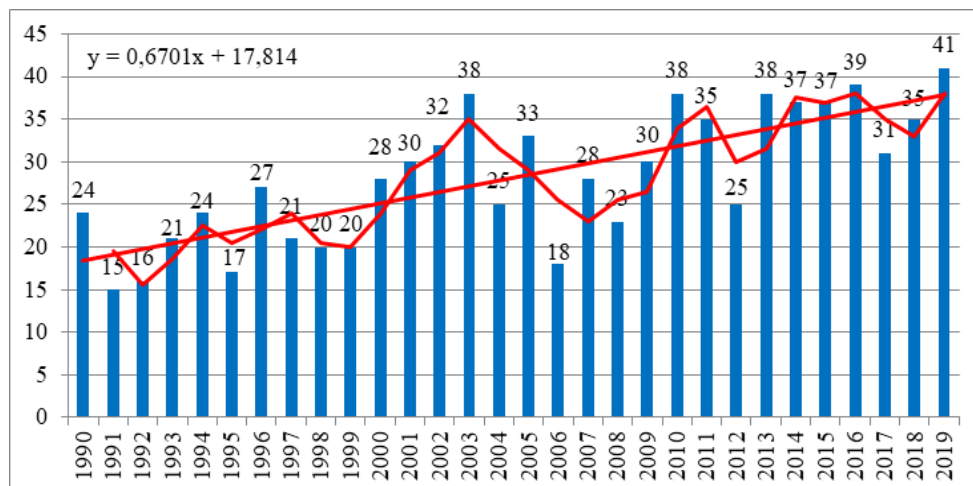
V rámci problémov s fungovaním, ktoré sme zisťovali vo výskumných rozhovoroch so štyrmi občianskymi združeniami z okresu Hlohovec, sme získali nasledovné poznatky. Daňový zákon obsahuje miesta s nejednoznačným znením, aj v rámci daňovej asignácie, ktoré sa dajú vysvetliť dvojakým spôsobom a bez dodatočného zadefinovania Finančnou správou SR môžu byť mátaúce. Postavenie občianskych združení poskytujúcich terapeutickú starostlivosť je v prípade pandemickej situácie znevýhodňujúce, na rozdiel od nemocníc a liečebných ústavov sa museli uzavrieť, čo u klientov využívajúcich ich služby viedlo počas tohto obdobia k výraznému regresu. Problémom na systémovej úrovni je rozsah úkonov, ktoré neuhrádzajú zdravotné poisťovne. Terapie, ktoré sú pre klienta prínosné sa preto musia zabezpečovať a financovať prostredníctvom občianskych združení, z darcovstva a asignácií. Komplikáciou je taktiež administratíva v rámci fungovania občianskych združení, napríklad v podobe sledovania termínu na včasné doručenie potvrdenia do Notárskej komory SR, čo v prípade nesplnenia vedie k strate finančných zdrojov z daňovej asignácie v nasledujúcom roku. V rámci niektorých občianskych združení môže záťaž navyše predstavovať aj povinnosť zriadenia a aktivácie elektronickej schránky na základe zákona o e-Governmente (Zákon č. 305/2013) a jej pozícia výhradného komunikačného kanálu štátu. Ďalšiu záťaž predstavuje povinnosť auditu v prípade prijatia prostriedkov z asignácie v hodnote 35 000€ a viac, či overovanie darcov sumy väčšej ako 1 000 € v rámci ochrany proti praniu špinavých peňazí (Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve; Zákon č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred

legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu). Administratívne povinnosti navyšuje taktiež povinnosť viesť dochádzku a vydávať potvrdenie o odpracovaných hodinách v prípade dobrovoľníkov, ktorí chcú poukázať prostredníctvom asignácie podiel vo výške 3%. V oblasti asignácie sú za zhoršenie podmienok považované novelizácie, ktoré zabraňujú právnickým osobám poukazovať prostriedky v plnej výške 2% za predpokladu, že v príslušnom zdaňovacom období nedarovali prostriedky aspoň vo výške 0,5% tohto podielu. Za problém je rovnako považovaná odvodová záťaž pri jednorazových odmenách za prácu vykonanú v rámci občianskeho združenia, preto mnohé preferujú prácu dobrovoľníkov bez nároku na odmenu.

Okres Trnava

Okres Trnava je z nami sledovaných troch okresov najväčší, v súčasnosti je sídlom 1 335 občianskych združení. Keďže je však výrazne väčší aj z pohľadu obyvateľstva, vo vyjadrení počtu občianskych združení na 1000 obyvateľov je s výsledkom 11,08 takmer na úrovni okresu Piešťany. Rovnako ako v predchádzajúcich prípadoch sme vývoj v zakladaní občianskych združení vyjadrili chronologicky. V tomto okrese sa nachádza len jedno mesto, Trnava, a 44 obcí. Ako pozorujeme na grafoch nižšie, vývoj v meste a obciach je aj v tomto okrese výrazne odlišný, avšak na rozdiel od predchádzajúcich okresov nepozorujeme v prípade obcí žiadne roky, v ktorých by nebolo založené žiadne občianske združenie.

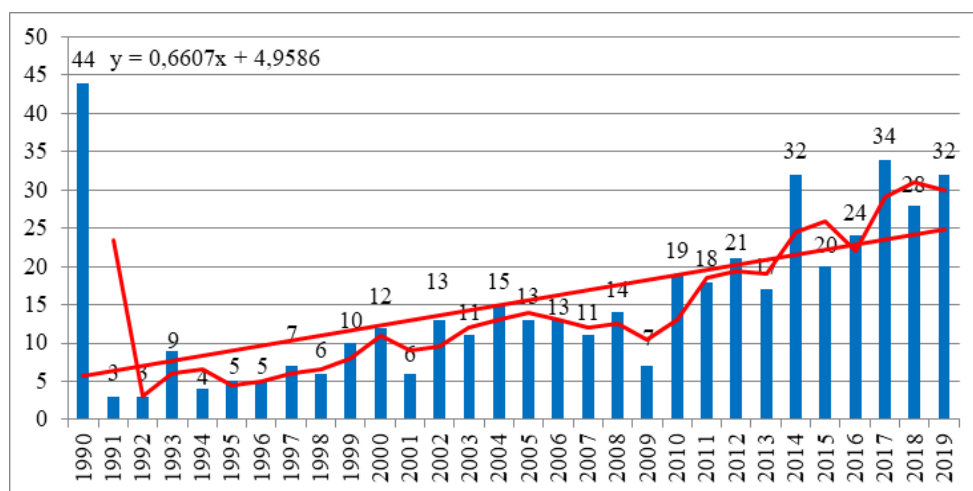
Graf 19 Vývojový trend vzniku občianskych združení aktívnych k 31. augustu 2020 v meste Trnava

Zdroj: Register mimovládnych neziskových organizácií, 2021

Trendová spojnica v oboch prípadoch ukazuje rastúci charakter, zakladanie občianskych združení v meste aj obciach okresu Trnava je teda rovnako narastajúce.

Graf 20 Vývojový trend vzniku občianskych združení aktívnych k 31. augustu 2020 v 44 obciach okresu Trnava

Zdroj: Register mimovládnych neziskových organizácií, 2021

Obce okresu Trnava vykazujú masové zakladanie občianskych združení v roku 1990, do určitej miery túto skutočnosť vidíme aj na meste Trnava, avšak s oveľa menším rozdielom v počte založených združení v nasledujúcich rokoch. Útlm aktivity v deväťdesiatych rokoch, ktorý je prítomný vo vývoji celého Trnavského kraja, je prítomný len v prípade obcí. Mesto Trnava naopak v roku 1994 dosiahlo rovnaký počet nových občianskych združení ako v roku 1990, rok 1996 tento počet dokonca prekonal. V obidvoch prípadoch môžeme od roku 2000 hovoriť o rastúcom charaktere vývoja, ktorý kulminoval v období rokov 2003 – 2004, podobne ako v celom Trnavskom kraji. Počas krízových rokov nasledoval mierny prepád, v nasledujúcich rokoch sa však vývoj vrátil do rastúcej podoby a počet založených občianskych združení kulminoval v rokoch 2016 až 2017.

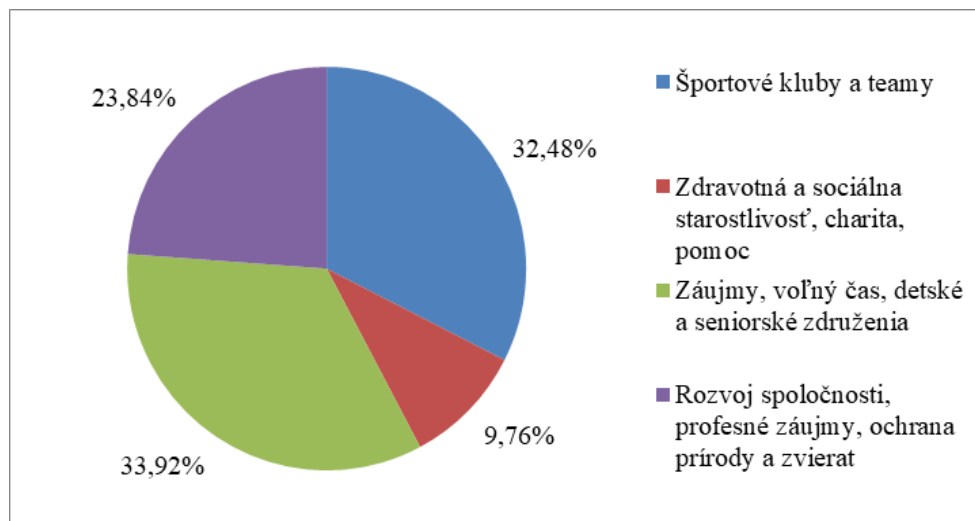
Skúmané občianske združenia z okresu Trnava vyjadrili taktiež viaceré problémy, na ktoré počas svojho fungovania narazili. Patrí sem administratívna záťaž spojená s vedením občianskeho združenia, vo forme nutnosti sledovať termíny. Problém predstavuje každoročné doručenie potvrdenia do registra Notárskej komory SR, bez ktorého nemôže v nasledujúcom roku občianske združenie poberať financie z asignácie. Komunikácia štátu voči občianskym združeniam nezohľadňuje skutočnosť, že občianske združenia vedú väčšinou pracujúci ľudia vo svojom voľnom čase, a v súčasnosti si musia nájsť aj priestor na sledovanie legislatívnych zmien a novelizácií. O povinnosti registrácie alebo doplnenia údajov do Registra mimovládnych neziskových organizácií sa teda niektoré občianske združenia dozvedeli len zhodou náhod. Vysoká administratívna záťaž sa prejavuje aj v oblasti podávania projektov v rámci výziev, najmä na úrovni Európskej únie. Združenia, ktoré nemajú personálne zabezpečenie výhradne na vypracovávanie a podávanie projektov, majú minimálnu pravdepodobnosť úspechu. Záťažou je aj spomínaná povinnosť auditu, za ktorý zároveň nie je možné zaplatiť prostriedkami z asignácie. Nepriaznivo vplýva aj spomínaná legislatívna zmena v daňovom zákone, ktorá znížila maximálne percento asignácie pre právnické osoby, za predpokladu že v príslušnom zdaňovacom období nedarovali financie vo výške zodpovedajúcej aspoň 0,5% tohto podielu. Možnosť asigovať viac ako 2% by sa okrem dobrovoľníkov mohla rozšíriť na viac osôb. Obmedzením v oblasti financovania je stále

málo rozvinutá filantropia a dobrovoľníctvo v rámci SR, v zahraničí sú do týchto aktivít často zapájané celé firmy, taktiež sa viac využíva možnosť odkázať časť majetku v prospech neziskových organizácií. Postavenie občianskych združení a iných mimovládnych organizácií stále nie je v oblasti zdravotníctva na úrovni partnerstva, aj napriek tomu, že by potenciálne dokázali poskytnúť prínosné informácie a odbremeniť lekárov a zdravotnícky personál. Oblasť ochrany zvierat komplikuje nedostatok výziev orientovaných konkrétne na túto problematiku, v rámci čoho by sa mohla viac angažovať Regionálna veterinárna a potravinová správa, ktorá by prostredníctvom správnej propagácie a zefektívnenia svojho fungovania mohla vykonávať výraznejšiu osvetu.

Komparácia skúmaných okresov

Na začiatku našej komparácie nazrieme na zloženie občianskych združení v trnavskom regióne z hľadiska ich zamerania. Celkové počty združení v jednotlivých okresoch sme pre lepšiu názornosť vyjadrili pomocou grafov. Ako uvádza Bútorová (2017), vo výskume z roku 2016 sa na prvých piatich miestach užitočnosti umiestnili (v tomto poradí): pomoc pri riešení zdravotných problémov, poskytovanie sociálnych služieb ľuďom v núdzi, pomoc problémovej mládeži a deťom, obhajoba občianskych záujmov pri spoločenských konfliktoch a rozvoj a ochrana životného prostredia.

Graf 21 Percentuálne rozloženie občianskych združení v okrese Piešťany v štyroch stanovených kategóriách

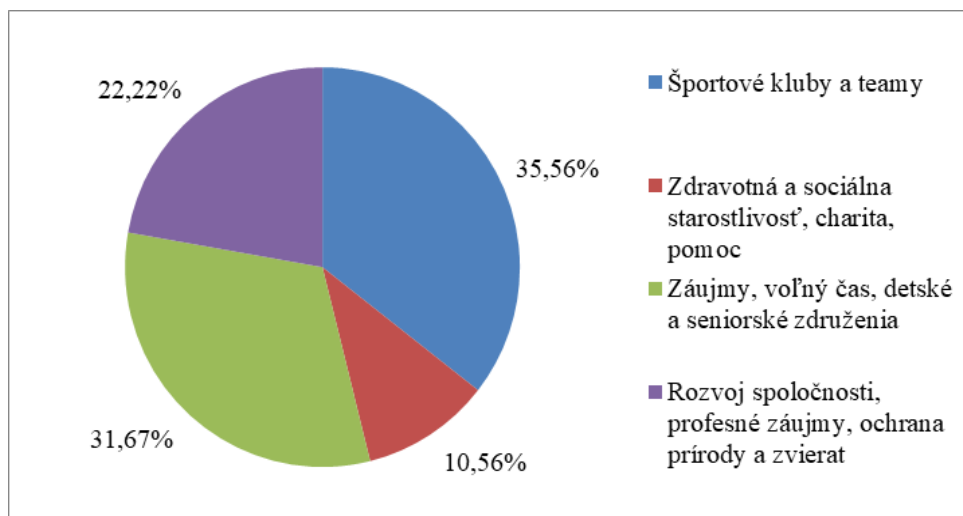

Zdroj: Register mimovládnych neziskových organizácií, 2021

Výsledok v okrese Piešťany s týmto výskumom nekorešponduje. Prvé tri funkcie, označené verejnosťou ako najužitočnejšie, patria do kategórie s najmenším zastúpením občianskych združení, teda „Zdravotná a sociálna starostlivosť, charita, pomoc“. Štvrtá a piata funkcia na rebríčku užitočnosti spadá pod kategóriu „Rozvoj spoločnosti, profesijné záujmy, ochrana prírody a zvierat“, v rámci ktorej je početnosť o.z. na predposlednej pozícii, teda tretej zo štyroch.

Napriek nášmu počiatočnému predpokladu vyplývajúceho z prieskumov verejnej mienky, v ktorých sú za najdôležitejšie označované mimovládne organizácie poskytujúce zdravotné služby a sociálnu pomoc, sú v okrese Piešťany najpočetnejšou skupinou voľnočasové občianske združenia, teda tie v našom výskume spadajúce do kategórie „Záujmy, voľný čas, detské a seniorské združenia“. Tie, ktoré poskytujú služby v oblasti označenej verejnosťou ako najdôležitejšej, sú paradoxne najmenej početné. V našej práci je to kategória „Zdravotná a sociálna starostlivosť, charita, pomoc.“

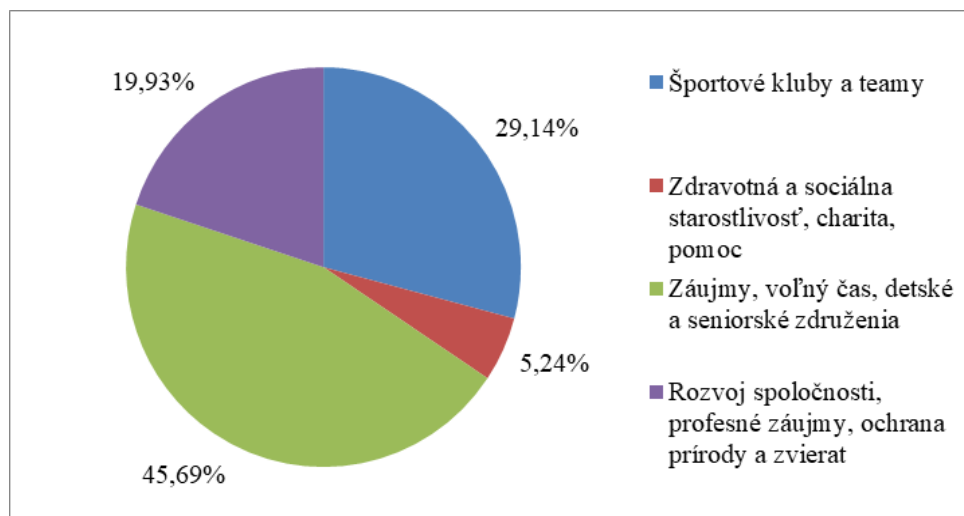
Graf 22 Percentuálne rozloženie občianskych združení v okrese Hlohovec v štyroch stanovených kategóriách

Zdroj: Register mimovládnych neziskových organizácií, 2021

Pri pohľade na situáciu v okrese Hlohovec konštatujeme, že percentuálne rozloženie je takmer identické ako v prípade okresu Piešťany. Mimovládne organizácie verejnosťou označené ako najdôležitejšie, teda v našej práci označené „Zdravotná a sociálna starostlivosť, charita, pomoc“, sú aj v prípade okresu Hlohovec najmenej početné. Rozdiel oproti okresu Piešťany pozorujeme na prvom a druhom mieste, ktoré sú v tomto prípade vymenené. V okrese Hlohovec sú teda najpočetnejšie športové občianskymi združeniami, teda v našom prípade kategória „Športové kluby a teamy“. Kategória zastrešujúca spoločenské a profesijné záujmy, je rovnako ako v okrese Piešťany na treťom mieste v početnosti.

Graf 23 Percentuálne rozloženie občianskych združení v okrese Trnava v štyroch stanovených kategóriách

Zdroj: Register mimovládnych neziskových organizácií, 2021

Najvýraznejšie zmeny v rámci sledovaného regiónu sú v prípade okresu Trnava, v ktorom sú percentuálne pomery najviac odlišné od vyššie uvedených okresov. Kategória „Záujmy, voľný čas, detské a seniorské združenia“ tvorí takmer polovicu občianskych združení v okrese Trnava. Poradie jednotlivých kategórií je však zhodné s okresom Piešťany. Kategória verejnou mienkou označená ako najdôležitejšia, je aj v tomto prípade najmenej početná, v porovnaní s predchádzajúcimi okresmi tvorí dokonca najmenšiu percentuálnu časť z celkového počtu občianskych združení v okrese Trnava.

V ďalšej časti komparácie sa zameriame na vývoj v zakladaní občianskych združení v trnavskom regióne. V sledovaných obciach došlo k masívnemu vzniku občianskych združení v roku 1990 (po demokratickej tranzícii), ktoré v skúmaných mestách nenastalo, alebo nastalo v oveľa menšej miere. Táto situácia sa dá vysvetliť vznikom nových združení, počas totalitného režimu spadajúcich pod centralizované a štátom riadené organizácie, ktoré boli nastolením demokratického režimu zrušené. V najväčšej miere to boli obecné športové kluby a združenia, ktoré fungovali v každej obci a každom meste, čo pri počte obcí v sledovaných okresoch (91) vytvorilo v kontraste s počtom miest (5)

masívny rozdiel. Okrem tohto rozdielu obce v porovnaní s mestami vykazujú každoročne nižší počet zakladaných občianskych združení, kedy v určitých rokoch nevzniklo v sledovaných 25 obciach ani jedno občianske združenie. Z hľadiska trendu vývoja je však vývoj v mestách aj obciach vo všetkých prípadoch rastúci. Charakteristiku nárastu v nasledujúcej tabuľke komparujeme pomocou číselného vyjadrenia strmosti lineárnej trendovej spojnice získanej lineárnou regresiou.

Tabuľka 27 Číselné vyjadrenie narastajúceho trendu v počte založených občianskych združení v trnavskom regióne v období rokov 1990 až 2019

Skúmaný územný celok	Vyjadrenie strmosti trendovej spojnice x 10
Mestá okresu Piešťany	4,6
Obce okresu Piešťany	1,9
Mestá okresu Hlohovec	2,4
Obce okresu Hlohovec	1,6
Mesto Trnava	6,7
Obce okresu Trnava	6,6

Zdroj: Register mimovládnych neziskových organizácií, 2021

Rastúci trend v zakladaní občianskych združení je teda vo všetkých sledovaných celkoch rastúci, čo je pozitívny indikátor vývoja občianskeho združovania a participácie. Obce vykazujú vo všetkých sledovaných okresoch pomalší nárast ako mestá, v prípade okresu Trnava je však tento rozdiel minimálny. Najväčší rozdiel pozorujeme v prípade okresu Piešťany, kedy trend zakladania občianskych združení v mestách vykazuje v porovnaní s obcami takmer 2,5 krát vyššie tempo nárastu. Okres Hlohovec vykazuje v prípade miest aj obcí najmenší nárast v trende zakladania občianskych združení v rámci trnavského regiónu.

Problémy občianskych združení z trnavského regiónu

Čo sa týka problémov, s ktorými sa počas svojho fungovania stretlo dvanásť skúmaných občianskych združení z trnavského regiónu, nezistili

sme žiadne závažné problémy brániace občianskemu združovaniu. Vo veciach a oblastiach, ktoré označili predstavitelia občianskych združení ako problémové, sa najčastejšie objavili komplikácie s vysokou administratívnou záťažou. Najčastejšie to bola nutnosť sledovať termín na zaslanie potvrdenia do Notárskej komory SR kvôli možnosti poberať asignáciu – podiel zaplatenej dane z príjmov fyzických a právnických osôb. Opakovaným problémom bola taktiež povinnosť občianskych združení viesť záznamy o dochádzke a vydávať potvrdenia o počte odpracovaných hodín dobrovoľníkom, ktorí môžu následne poukázať podiel zaplatenej dane až vo výške 3%. V oblasti daňovej asignácie bola taktiež kritizovaná novelizácia, ktorá zamedzila právnickým osobám poukázať podiel dane v plnej výške 2%, ak táto právnická osoba v príslušnom zdaňovacom období nedarovala financie aspoň vo výške zodpovedajúcej 0,5% podielu zaplatenej dane z príjmov. S oblasťou administratívy úzko súvisí aj opakovaný problém spôsobený nedostatočnou komunikáciou o aktuálnych a chystaných zmenách zo strany štátu. O povinnosti zaregistrovať sa a doplniť chýbajúce údaje do Registra mimovládnych neziskových organizácií sa tak niektoré občianske združenia dozvedeli len náhodne, prostredníctvom známych alebo od spriaznených subjektov. Pre občianske združenia predstavuje problém zapájanie sa do výziev a grantových programov, primárne na úrovni Európskej únie, ale v niektorých prípadoch aj v podmienkach SR. Predkladané projekty vyžadujú komplexnú a zložitú prípravu, ktorú často občianske združenia v rámci svojich časových a materiálnych zdrojov nedokážu obsiahnuť. V tejto oblasti je problémom aj nejednotnosť podmienok pre jednotlivé príspevky a dotácie, ktoré často neumožňujú použitie na mzdy a odmeny za vykonanú prácu v rámci občianskeho združenia. V prípade personálneho zabezpečenia aktivít prostredníctvom osôb vystavujúcich za svoju činnosť faktúry (živnostníkov), je záťažou nutnosť vyhlásiť verejné obstarávanie na danú službu. Občianske združenia, prijímajúce asignáciu v hodnote 35 000 € sú povinné zabezpečiť audit, ktorý však z týchto financií nemôžu uhradiť.

Oblasť personálnych výdavkov MNO označuje za problémovú aj Andrejkovič (2017), ktorý poukazuje na značný nesúlad pravidiel. Niektoré dotácie môžu byť použité na mzdy, iné to považujú za neoprávnené – čo je napríklad prípad dotácií od mesta Piešťany.

Ako autor ďalej uvádza, problémom je aj súčasná úprava v prípade živnostníkov, vystavujúcich faktúru za svoje služby, kde zákon ukladá MNO povinnosť vyhlásiť najprv verejné obstarávanie na tieto služby. V rámci občianskych združení považoval Andrejkovič (2017) za aktuálnu výzvu problematiku ich organizačných jednotiek a zložiek, ktoré sa evidovali len v rámci zakladajúcej organizácie a štát o ich existencii a činnosti nemal prehľad. V tejto veci však došlo k náprave zákonom o registri mimovládnych neziskových organizácií (č. 346/2018 Z.z.), ktorý im stanovil povinnosť zápisu do registra. V rámci nedostatočného komunikovania zmien zo strany štátu by mohlo nastať zlepšenie prostredníctvom komunikácie cez elektronické schránky, zabezpečenej Zákonon č. 305/2013 o e-Governmente. Napriek tomu, že pre niektoré občianske združenia môže predstavovať administratívnu záťaž navyše, má potenciál zlepšiť ich informovanosť a predchádzať tak aj zmeškaniu termínov, ktoré viedli v niektorých skúmaných prípadoch k výpadku financií z daňovej asignácie v danom roku. Viaceré skúmané občianske združenia uviedli, že ich primárnym zdrojom financií je práve daňová asignácia. Legislatívna zmena, ktorá obmedzila maximálnu výšku asignácie právnickým osobám, ktoré sa nevenujú filantropii, je preto do určitej miery znevýhodňujúca. Spomínaným problémom bola však taktiež nedostatočne rozvinutá filantropia v rámci SR, ktorá tu nemá vytvorenú tradíciu – podobne ako vo väčšine postkomunistických krajín. V obmedzení asignácie pre nedarujúce právnické osoby teda vidíme aj istú snahu o spopularizovanie darcovstva a filantropie, ktorá sa týmto spôsobom môže vo firemnom prostredí potenciálne rozvinúť.

V rozhovoroch sme sa okrem vyššie uvádzaných problémov dozvedeli aj o problémoch týkajúcich sa priamo činnosti združení a oblasti v ktorej ju realizujú. Napriek svojej špecifickosti sú však aj tieto problémy aplikovateľné na široké spektrum subjektov, ktoré vykonávajú podobnú činnosť. Občianske združenia zabezpečujúce zdravotnú a terapeutickú starostlivosť nie sú v spoločnosti považované za rovnocenného partnera lekárskeho zariadeniam a lekárom, z čoho vyplývajú praktické obmedzenia. Lekári napríklad nevyužívajú služby občianskych združení venujúcim sa konkrétnej diagnóze, ktoré združujú priamo pacientov a rodiny, ktoré s danou diagnózou žijú. V prípade pandémie museli tzv. lockdown dodržiavať aj občianske združenia poskytujúce terapie

a liečebné procedúry, čo u mnohých pacientov viedlo k výraznému regresu. Športové občianske združenia môžu v niektorých prípadoch naraziť na nekompletné alebo nedostatočné údaje v Registroch športovcov, fyzických a právnických osôb v športe, ktoré komplikujú personálne zabezpečenie v prípade organizovania podujatí. Nedostatky obsahuje taktiež úprava Príspevku zamestnávateľa na šport dieťaťa, tzv. športového poukazu, ktorého výška je na niektoré nákladné športy nedostatočná a nie je možné ho preniesť v prospech iného dieťaťa. Občianske združenia zabezpečujúce starostlivosť o zvieratá a ich odchyt by fungovali efektívnejšie za predpokladu, že by Štátna veterinárna a potravinová správa SR bola v tejto oblasti viac nápomocná, napríklad prostredníctvom aktívnejšieho zasahovania voči nelegálnym množiteľom zvierat.

ZÁVER

Od roku 1989 funguje občianske združovanie na našom území v podmienkach demokracie, ktorá je do určitej miery podmienená práve jeho existenciou. Od jeho transformácie zo značne obmedzenej podoby teda uplynulo viac ako tridsať rokov, ktoré do jeho dynamického vývoja priniesli viacero podstatných zmien. Redukovať občianske združovanie na pozíciu voľnočasovej aktivity, nátlakového nástroja alebo charity je z hľadiska jeho spoločenského významu nesprávne. Dôležitosť občianskeho združovania v každej demokratickej spoločnosti je zdôrazňovaná nie len v odbornej literatúre, nachádzame ju aj v reálnych príkladoch z domácej a zahraničnej praxe. Organizácie občianskeho združovania, nazývané aj tretí sektor, majú za úlohu dopĺňať štátne a trhové mechanizmy v oblastiach, ktoré priamo nespádajú do ich kompetencií a záujmu. V modernej demokratickej spoločnosti je zároveň táto oblasť indikátorom jej zrelosti.

Neziskové a verejnoprospešné služby, filantropia a ochrana záujmov menšinových či znevýhodnených skupín sú považované za znaky vyspelej spoločnosti. V druhej polovici roka 2020 je v podmienkach SR aktívnych takmer 61 000 mimovládnych neziskových organizácií. Medzi organizácie, ktoré fungujú na princípe dobrovoľnosti a občianskej spoločnosti, zaraďujeme nadácie, neinvestičné fondy, neziskové organizácie poskytujúce verejnoprospešné služby, odborové a zamestnávateľské organizácie, organizácie s medzinárodným prvkom a občianske združenia. Práve občianske združenia tvoria ich väčšinu, aktuálne je v SR registrovaných 53 133 jednotlivých subjektov. Prínosy zdravo fungujúceho tretieho sektora však nekončia na úrovni dopĺňania chýbajúcich spoločenských potrieb, plnia taktiež funkciu ochrannej vrstvy spoločnosti pred škodlivými politickými rozhodnutiami, zapájajú sa do dialógu s vládou, ponúkajú alternatívne návrhy riešenia spoločenských problémov, alebo prostredníctvom politických a spoločenských think-tankov poskytujú konštruktívnu kritiku.

Prostredníctvom neziskových organizácií a subjektov môžu občania priamo zasahovať do procesu vytvárania politických rozhodnutí, ktoré

by iným spôsobom nedokázali formulovať ani artikulovať, čím plnia funkciu tzv. strážnych psov demokracie. Štát by preto mal zabezpečovať dostatočné podmienky nie len na fungovanie a rozvoj mimovládnej sféry, ale aj na možnosť viesť s ňou efektívny a konštruktívny dialóg. Slovenská republika tieto ústretové kroky vykonáva aj vo forme legislatívneho zastrešenia a podpory asignačného mechanizmu ako nezávislého zdroja financií, diskusiou a spoluprácou s mimovládnymi organizáciami na základe spoločného memoranda, ale aj vytvorením pozícií splnomocnenca pre rozvoj občianskej spoločnosti a rady vlády pre mimovládne neziskové organizácie. Záujem štátu o túto oblasť a jej rozvoj sa odzrkadlil nie len v pravidelných akčných plánoch koncepcie rozvoja občianskej spoločnosti, ale aj v názoroch predstaviteľov vybraných občianskych združení, z ktorých ani jeden neoznačil štátne orgány a legislatívu o združovaní ako prekážku v aktivitách a fungovaní svojho združenia.

Demokratický štát by samozrejme nemal v oblasti občianskeho združovania predstavovať riadiaci a organizačný prvok, jeho úlohou je však ponúkať prostriedky a platformy na jeho realizáciu. Kontrastom bolo z tohto hľadiska občianske združovanie pred rokom 1989, ktoré fungovalo na opačnom princípe, teda výhradne v rámci štátom zriadených subjektov, pod trvalým dohľadom. Totalitný režim na združovanie občanov vytvoril masové organizácie patriace pod tzv. Národný front, ktorý zastrešoval organizácie na úrovni všetkých občianskych záujmov. Ako uvádza Dudeková (1998), po roku 1948 došlo k centralizácii a politizácii dobrovoľného združovania, preto nie je možné pred rokom 1989 hovoriť o treťom sektore alebo mimovládnych organizáciách. Nezávislosť od štátu totiž neexistovala na žiadnej úrovni. Občianske združovanie však aj v tejto podobe poskytovalo priestor na socializáciu občanov vo väčšine záujmových sfér, samozrejme okrem spoločenskej a politickej kritiky. Mládežnícke a študentské združenia súhrnne patrili do Socialistického zväzu mládeže, zahraničný kontakt prebiehal prostredníctvom Zväzu československo-sovietskeho priateľstva, odborové a zamestnávateľské organizácie fungovali ako Revolučné odborové hnutie (Buerkle, 2004). Voľnočasové záujmy boli pokryté zväzmi chovateľov, poľovníkov, včelárov, novinárov, a pod., ale napríklad aj Československou vedecko-technickou spoločnosťou, zväzom žien alebo zväzom pre spoluprácu s armádou.

Zmena režimu znamenala zánik Národného frontu a jeho masových organizácií, v samotnom občianskom združovaní však zostala kontinuita, čoho dôkazom bol aj masívny vznik občianskych združení po demokratickej tranzícii, v roku 1990. V sledovanom Trnavskom kraji došlo v tomto roku k založeniu 288 občianskych združení, ktoré sú k 31. augustu 2020 stále aktívne, a tento počet nebol prekonaný v žiadnom z nasledujúcich rokov. Ďalším faktorom v kontexte vysokého počtu založených občianskych združení v roku 1990 je aj fakt, že v novom demokratickom režime mohli legálne fungovať subjekty so zameraním na spoločenskú a politickú kritiku, ktoré dovtedy fungovali na nelegálnej úrovni. Demokratický režim do mimovládnej sféry vniesol skutočnú nezávislosť od štátu, ktorá však pre jednotlivé subjekty znamenala výzvu v oblasti financovania. Darcovská a filantropická kultúra nemala na rozdiel od občianskeho združovania na čo nadviazať, pred rokom 1989 bola táto oblasť takmer neexistujúca – finančná a materiálna podpora bola zabezpečovaná štátom. Situácia z deväťdesiatych rokov, kedy boli MNO financované primárne zo zahraničných zdrojov a zároveň ukázali svoju spoločenskú silu zabezpečením výraznej volebnej účasti, bola signálom o význame udržania ich nestrannosti vytvorením viacdrojového modelu financovania. V záujme zabezpečenia ďalšieho zdroja financovania bol do slovenskej legislatívy zavedený mechanizmus daňovej asignácie, ktorý v priebehu rokov získal popularitu nielen medzi daňovníkmi, ale aj v prostredí MNO ako prijímateľov týchto financií. V poslednom úplne vyhodnotenom zdaňovacom období, za rok 2019, bolo prostredníctvom daňových asignácií podporených 15 483 subjektov celkovou sumou viac ako 73 miliónov Eur.

Hlavný prínos našej monografie spočíva v identifikovaní faktorov ovplyvňujúcich zakladanie občianskych združení, zistenie a komparácia vývoja počtu občianskych združení v trnavskom regióne, čiže v okresoch Piešťany, Hlohovec a Trnava, ako aj formulácia aktuálnych problémov občianskych združení z týchto okresov. V sledovanom období, v rokoch 1990 až 2019, došlo k viacerým nárastom a poklesom, ktoré sme v rámci diskusie odôvodnili spoločenským a legislatívnym vývojom v príslušných obdobiach. Vývoj v roku 1990 pripisujeme zániku masových organizácií Národného frontu a transformácii jeho subjektov na slobodné združenia, na deväťdesiate roky nazeráme ako na obdobie slabšieho postavenia

občianskych združení a mimovládneho sektora v SR a rok 1997 znamenal v tomto kontexte začiatok predvolebných aktivít občianskej spoločnosti s cieľom vyvolať politickú zmenu. Vývoj po roku 2000 bol ovplyvnený zlepšením pozície mimovládnych organizácií a vytvorením novej možnosti ich podpory, mechanizmu daňových asignácií. Začiatok fungovania v roku 2002, ako aj rozšírenie v roku 2004, malo pozitívny vplyv na financovanie v tejto oblasti. Ďalším faktorom zlepšujúcim pozíciu a financovanie neziskového sektora je aj vstup SR do EÚ, ktorý sa taktiež uskutočnil v roku 2004. Aktivita v zakladaní občianskych združení utlmená hospodárskou krízou začala od roku 2011 znova narastať, s výraznou kulmináciou v roku 2016, čo pripisujeme zvýšenému záujmu vtedajšej vlády o neziskový sektor, vytvoreniu orgánov na jeho efektívnu koordináciu, ale aj viacerým legislatívnym úpravám v oblasti združovania prijatých v nasledujúcich rokoch.

Zo vzájomnej komparácie okresov Piešťany, Hlohovec a Trnava, ako aj ich komparácie s vývojom v Trnavskom kraji sme zistili, že trend v zakladaní občianskych združení má vo všetkých prípadoch rastúci charakter, zodpovedajúci dobovej situácii. Obce sledovaných okresov vykazujú nižšie počty založených občianskych združení ako mestá, ich nárast taktiež vykazuje vo všetkých prípadoch nižšiu dynamiku rastu. V rámci formulácie problémov občianskych združení zo sledovaných okresov, vybraných v štyroch stanovených kategóriách na základe výšky príjmu z daňovej asignácie za rok 2019, sa nám podarilo potvrdiť dostatočné legislatívne ukotvenie občianskeho združovania v podmienkach SR. Žiaden z formulovaných problémov sa netýkal prekážok v samotnom fungovaní občianskeho združovania, ani limitovania vykonávaných aktivít na základe legislatívy. Problémy poukazujú skôr na praktické a administratívne problémy, stále sa konsolidujúcu občiansku spoločnosť a vysoko konkurenčné prostredie v oblasti grantových a dotačných schém. Zo strany štátu, legislatívy či samotných občanov sme počas nášho výskumu nezaznamenali žiadne výrazné nedostatky brániace slobodnému združovaniu sa a fungovaniu mimovládnych organizácií. Trendy v zakladaní nových občianskych združení sú vo všetkých sledovaných okresoch rastúce, rovnako rastúce sú aj príjmy z daňovej asignácie. Občianska spoločnosť, združovanie sa, mimovládne organizácie či tretí sektor teda nie sú v SR len prázdny

pojmy a kulisami. Môžeme ich považovať za plnohodnotnú a dynamicky sa vyvíjajúcu súčasť slovenskej politiky a spoločnosti.

SUMMARY

This scientific monograph aims to analyze the development of civic associations in Slovakia, focusing on the Trnava region and the districts of Piešťany, Hlohovec and Trnava. Our publication is formally divided into two parts, theoretical and practical, which further consists of quantitative and qualitative parts. In the theoretical part we deal with the issue of civic association, its importance for society, the functions it fulfills and how it is defined by domestic and foreign experts. In this part we also describe the legislative regulation of civic association, its financing but also the designated forms within which association takes place in Slovakia. In the quantitative practical part, we chronologically analyze the creation of civic associations in the districts of Piešťany, Hlohovec and Trnava, while analyzing their specific trends. We also divided civic associations to four main categories - Sports clubs and teams; Health and social care, charity and help; Interests, free time, children's and senior associations; and Development of society, professional interests, protection of nature and animals. In the qualitative practical part, we have chosen four civic associations from each district - corresponding to our four categories, and conducted structured interviews with their representatives.

Particular civic associations were chosen by their supposed popularity among citizens - taking their income from tax assignation into account. During the interviews, we gained real practical experience from the field of civic associations, which complements the acquired theoretical and quantitative knowledge. We also discovered some minor shortcomings in the area of functioning of the non-governmental non-profit organizations - not only in the area of main focus of surveyed civic associations, but at the level of legislative and policies as well. Apart from those, we can say that civic associations in Slovakia have currently good conditions for their development. During our research, we did not notice any significant shortcomings on the level of government, which would prevent its free functioning. Since 2011, the government has placed emphasis on the issue of association and civil society, as is evidenced by

the creation of the position of the Representative for the Development of Civil Society and the Government Council for non-governmental non-profit organizations. Civic association was largely different before 1989, as it stood on the opposite principles - exclusively within the framework of government-established platforms, under permanent supervision. The totalitarian regime created mass organizations for the association of citizens, the so-called National Front, which covered associating within all civic interests.

The democratic regime brought real independence from the government to the non-governmental sphere, which however created a financial challenge for individual entities. The philanthropic and donor culture had nothing to build on, because before 1989 this area was almost non-existent - all financial and material support for civic associations was provided by the government. The situation of the 1990s, when Slovak non-governmental non-profit organizations were financed primarily from foreign sources, was a signal of the importance of maintaining their neutrality by creating a multi-source funding model. In order to ensure another source of financing, a tax assignment mechanism was introduced, and over the years it gained popularity not only among taxpayers, but also among the organizations. According to its program statement, the current government has the same tendency to continue this trend and further improve it, which together with the long-term rising trend of establishing new civic associations in examined districts creates a good premise for the development of third sector in Slovakia.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- Analýza podnikateľského prostredia v regiónoch SR. 2018. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <http://www.sbagency.sk/sites/default/files/analyza_podnikatelskeho_prostredia_v_regionoch_sr_final1.pdf>
- ANDREJKOVIČ, M. 2017. Právne prostredie vo vzťahu k občianskej spoločnosti a neziskovému sektoru: stav a výzvy. In *Občianska spoločnosť na Slovensku. Krízy, križovatky, výzvy*. Bratislava : Inštitút pre verejné otázky, 2017. 110 s. ISBN 978-80-89345-61-8
- ASFIN, 2015. *The story of corporate tax designation in Slovakia*. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://asfin.sk/the-story-of-corporate-tax-designation-in-slovakia/>>
- Asignácia dane. 2020. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.mfsr.sk/sk/financie/institut-financnej-politiky/ekonomicke-statistiky/asignacia-dane/>>
- BAČÍKOVÁ, M. – JANOVSÁ, A. 2018. *Základy metodológie pedagogicko-psychologického výskumu*. Košice : ŠafárikPress, 2018. 154 s. ISBN 978-80-8152-695-4
- BEDNÁRIKOVÁ, M. 2013. *Úvod do metodológie vied*. Trnava : FfTU v Trnave, 2013. 95 s. ISBN 978-80-8082-620-8
- BLAŠČÁK, F. 2016. Country report: Slovakia. In *Assessment of the Impact of the Percentage Tax Designations: Past, Present, Future*. Vienna : ERSTE Foundation and Centrum pre filantropiu n.o., 2016. 140 s. ISBN 978-3-902673-09-1
- BOUKAL, P. 2009. *Nestátní neziskové organizace (teorie a praxe)*. Praha : Oeconomica, 2009. 303 s. ISBN 978-80-245-1650-9
- BROZMANOVÁ-GREGOROVÁ, A. 2009. *Tretí sektor a mimovládne organizácie*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, 2009. 118 s. ISBN 978-80-8083-805-8
- BUERKLE, K. 2004. História občianskeho združovania na Slovensku. In *Keď ľahostajnosť nie je odpoveď. Príbeh občianskeho združovania na*

- Slovensku po páde komunizmu*. Bratislava : Inštitút pre verejné otázky, 2004. 398 s. ISBN 80-88935-73-3.
- BÚTORA, M. 1998. Tretí sektor vo svete a u nás. In *Čítanka pre neziskové organizácie*. Bratislava : Centrum prevencie a riešenia konfliktov, 1998. 199 s. ISBN 80-967890-5-8
- BÚTORA, M. 2010. Občianska spoločnosť na Slovensku: kontexty, problémy a výzvy. In *Občianstvo, participácia a deliberácia na Slovensku: teória a realita*. Bratislava : VEDA, 2010. 610 s. ISBN 978-80-224-1173-8
- BÚTOROVÁ, Z. 2017. Občianska participácia a mimovládne neziskové organizácie očami verejnosti. In *Občianska spoločnosť na Slovensku. Krízy, križovatky, výzvy*. Bratislava : Inštitút pre verejné otázky, 2017. 110 s. ISBN 978-80-89345-61-8
- Darovali ste neuveriteľných 64 miliónov eur. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <https://www.financnasprava.sk/sk/pre-media/novinky/archiv-noviniek/detail-novinky/_2percenta-dane/bc>
- Databáza DATAcube. 2020. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<http://datacube.statistics.sk/>>
- Deti majú dotovať penzie rodičov, tvrdí Krajniak po stretnutí so seniormi. [online]. [cit. 25.1.2020]. Dostupné na internete: <<https://www.ta3.com/clanok/1184680/deti-maju-dotovat-penzie-rodicov-tvrdi-krajniak-po-stretnuti-so-seniormi.html>>
- Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.amnesty.sk/wp-content/uploads/2012/01/Dohovor-o-pr%C3%A1vach-os%C3%B4b-so-zdravotn%C3%BDm-postihnut%C3%ADm.pdf>>
- Dohovor o právach dieťaťa. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.amnesty.sk/wp-content/uploads/2012/01/Dohovor-o-pr%C3%A1vach-die%C5%A5a%C5%A5a.pdf>>
- Dohovory a odporúčania MOP, 2020. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/medzinarodna-spolupraca/medzinarodne-organizacie/medzinarodna-organizacia-prace-mop/zoznam-dohovorov-mop-ktorymi-je-sr-viazana.pdf>>

- Dôvodová správa k zákonu č. 125/2016 Z. z. o niektorých opatreniach súvisiacich s prijatím Civilného sporového poriadku, Civilného mimosporového poriadku a Správneho súdneho poriadku a o zmene a doplnení niektorých zákonov. 2016b. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.najpravo.sk/dovodove-spravy/rok-2016/125-2016-z-z.html>>
- Dôvodová správa k zákonu č. 344/2018 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 85/2005 Z. z. o politických stranách a politických hnutiach v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. 2018b. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.najpravo.sk/dovodove-spravy/rok-2018/344-2018-z-z.html>>
- Dôvodová správa k zákonu č. 346/2018 Z. z. o registri mimovládnych neziskových organizácií a o zmene a doplnení niektorých zákonov. 2018a. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.najpravo.sk/dovodove-spravy/rok-2018/346-2018-z-z.html>>
- Dôvodová správa k zákonu č. 37/2014 Z. z. o Dobrovoľnej požiarnej ochrane Slovenskej republiky a o zmene niektorých zákonov. 2013. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.najpravo.sk/dovodove-spravy/rok-2014/37-2014-z-z.html>>
- Dôvodová správa k zákonu č. 37/2014 Z. z. o Dobrovoľnej požiarnej ochrane Slovenskej republiky a o zmene niektorých zákonov. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.najpravo.sk/dovodove-spravy/rok-2014/37-2014-z-z.html>>
- Dôvodová správa k zákonu č. 390/2019 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. 2019a. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.najpravo.sk/dovodove-spravy/rok-2019/390-2019-z-z.html>>
- Dôvodová správa k zákonu č. 394/2019 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov. 2019b. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.najpravo.sk/dovodove-spravy/rok-2019/394-2019-z-z.html>>
- Dôvodová správa k zákonu č. 440/2015 Z. z. o športe a o zmene a doplnení niektorých zákonov. 2015. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné

- na internete: <<https://www.najpravo.sk/dovodove-spravy/rok-2015/440-2015-z-z.html>>
- Dôvodová správa k zákonu č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov. 2016a. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.najpravo.sk/dovodove-spravy/rok-2016/91-2016-z-z.html>>
- DRGONEC, J. 2015. *Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax*. Bratislava : C. H. Beck, 2015. 1622 s. ISBN 978-80-89603-39-8
- DUDEKOVÁ, G. 1998. *Dobrovoľné združovanie na Slovensku v minulosti*. Bratislava : SPACE, 1998. 102 s. ISBN 80-967403-8-5
- Ekonomika MNO. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <https://www.minv.sk/?ros_ekonomika_mno>
- Európsky dohovor o ľudských právach. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_SLK.pdf>
- FRIDRICH, B. – MOKRÁ, L. 2011. *Praktikum ústavného práva Slovenskej republiky*. Šamorín : Heuréka, 2011. 263 s. ISBN 978-80-89122-68-4
- GAJDOŠOVÁ, M. 2019. *Združenia a sloboda združovania*. Bratislava : C. H. Beck, 2019. 400 s. ISBN 978-80-89603-77-0
- GRANTY. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.possibilitas.sk/granty/>>
- GRÁSGRUBER, M. – OTAVOVÁ, M. – SOLILOVÁ, V. 2014. *Would be appropriate to introduce a tax assignation in the Czech Republic?* [online], [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <https://www.researchgate.net/publication/275540912_Would_be_Appropriate_to_Introduce_a_Tax_Assignation_in_the_Czech_Republic>
- Hľadáte respirátory a rúška? Kliknite si. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.piestanskydennik.sk/2020/03/18/hladate-respiratory-a-ruskakliknite-si/>>
- Hodnotiaca správa o činnosti Materského centra Úsmev za rok 2019. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <http://mcusmev.blogspot.com/p/blog-page_83.html>
- HORVÁTH, P. – MACHYNIÁK, J. 2018. The Practical Dimension of Civic Participation in Slovakia after 1989. In *Civic Participation in the Visegrad Group Countries after 1989*. Lublin : UMCS, 2018. 206 s. ISBN 978-83-227-9101-1.

- HORVÁTH, P. 2003. Príspevok mimovládnych organizácií k integrácii Slovenskej republiky do Severoatlantickej aliancie, In *Slovensko a NATO: zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava : Vydavateľstvo Ekonóm, 2003. 160 s. ISBN 80-225-1702-X
- Charta základných práv Európskej únie. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.amnesty.sk/wp-content/uploads/2012/01/CHARTA-Z%C3%81KLADN%C3%9DCH-PR%C3%81V-EUR%C3%93PSKEJ-%C3%9ANIE.pdf>>
- CHOVANEC, J. 2002. *Ústava Slovenskej republiky – základný zákon štátu*. Bratislava : Procom, 2002. 615 s. ISBN 80-85717-06-9
- KATREBOVÁ-BLEHOVÁ, B. 2014. The Opposition Movement in Slovakia in the Period of Normalisation. In *Remembrance and Solidarity Studies in 20th Century European History, Consequences and Commemorations of 1989*. Warszawa : ENRS, 2014. 288 s. ISSN 2084-3518
- Kde naozaj končia 2 % dane firmám? 2014. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.nadaciapontis.sk/novinky/kde-naozaj-koncia-2-dane-firiem/>>
- Kúpele na Slovensku. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.vodnesvety.sk/kupele>>
- MACHÁČEK, L. 2015. *Sociológia mládeže*. Novo Mesto : Faculty of Organization Studies in Novo mesto, 2015. 295 s. ISBN 978-961-93688-5-5
- MAJEROVÁ, I. 2005. Deklarácia SNR o zvrchovanosti Slovenskej republiky a postoje vtedajších parlamentných strán. In *Slovenská politologická revue*. ISSN 1335-9096, 2005, roč. 15, č. 3, s.
- MANNOVÁ, E. 1991. Prehľad vývoja spolkového hnutia na Slovensku z aspektu formovania občianskej spoločnosti. In *Občianska spoločnosť, problémy a perspektívy v ČSFR*. Bratislava : SAV, 1991. 184 s. ISBN 80-8068-123-4
- MC Úsmev. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<http://mcusmev.blogspot.com/p/matenske-centrum-usmev.html>>
- Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.amnesty.sk/wp-content/uploads/2012/01/Medzin%C3%A1rodn%C3%BD-pakt-o-hospod%C3%A1rskych-soci%C3%A1lnych-a-kult%C3%BArných-pr%C3%A1vach.pdf>>

- Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.amnesty.sk/wp-content/uploads/2012/01/Medzin%C3%A1rodn%C3%BD-pakt-o-ob%C4%8Dianskych-a-politick%C3%BDch-pr%C3%A1vach.pdf>>
- MILLER, D. a kol. 2000. *Blackwellova encyklopedie politického myšlení*. Brno : Barrister & Principal, 2000. 581 s. ISBN 8085947560
- Ministerstvo financií SR. 2010. *Program stability Slovenskej republiky na roky 2009 až 2012*. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/sgp/pdf/20_scps/2009-10/01_programme/sk_2010-01-29_sp_sk.pdf>
- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR. 2020. *Zoznam dohovorov MOP, ktorými je SR viazaná*. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/medzinarodna-spolupraca/medzinarodne-organizacie/medzinarodna-organizacia-prace-mop/zoznam-dohovorov-mop-ktorymi-je-sr-viazana.pdf>>
- MOKRÁ, L. - FRIDRICH, B. 2016. *Ľudské práva*. Bratislava : Výskumné centrum SFPA, n.o., 2016. 59 s. ISBN 978-80-89540-69-3
- MÜLLER, K. 2002. *Češi a občanská společnost*. Praha : TRITON, 2002. 251 s. ISBN 80-7254-387-3
- Naša činnosť. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <https://www.facebook.com/pg/UtulokPiestany/about/?ref=page_internal>
- Návod na vypracovanie stanov. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.minv.sk/?vzory-dokumentov-a-tlaciv&subor=239069>>
- Notárske centrálné registre. 2020. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.notar.sk/%C3%9Avod/Not%C3%A1rskecentr%C3%A1lneregistre.aspx>>
- Odborové organizácie a zamestnávateľské organizácie. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<http://ives.minv.sk/rez/registre/pages/start.aspx?type=odz>>
- Odborové organizácie. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <http://itretisektor.sk/odborove_organizacie>

- OCHRANA, F. 2019. *Metodologie, metody a metodika vědeckého výzkumu*. Praha : Karolinum, 2019. 145 s. ISBN 978-80-246-4204-8
- Organizácie s medzinárodným prvkom. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<http://ives.minv.sk/rez/registre/pages/start.aspx?type=omp>>
- Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky 273/2009 Z. z. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2009/273/>>
- Peter Bohuš z AŠK Piešťany: Spojili nás spoločné ciele a problémy. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.askpn.sk/novinky/3-peter-bohus-z-ask-piestany-spojili-nas-spolocne-ciele-a-problemy>>
- PETRANSKÁ-ROLKOVÁ, N. 2017. *Ústava Slovenskej republiky a jej dvadsaťpäť rokov (1992 – 2017)*. Bratislava : Kancelária NRSR, 2017. 406 s. ISBN 978-80-89052-90-5
- PIROŠÍK, V. 2004. Legislatívny vývoj mimovládnych organizácií. In *Keď ľahostajnosť nie je odpoveď. Príbeh občianskeho združovania na Slovensku po páde komunizmu*. Bratislava : Inštitút pre verejné otázky, 2004. 398 s. ISBN 80-88935-73-3.
- Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2020-2024. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <http://www.culture.gov.sk/extdoc/8541/Programove%20vyhlasenie_cele%20zmenie_2020-2024>
- PRUŽINSKÝ, M. - MIHALČOVÁ, B. - JELEŇOVÁ, I. 2011. Veda, výskum, vedecké metódy a ich aplikácia. In: *Systémové prístupy 11. Systémové myšlení jako změna paradigmatu*. Praha : Oeconomica, 2011. 175 s. ISBN 978-80-245-1844-2
- Regionálne štatistiky. 2019. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/themes/regional/>>
- Register mimovládnych neziskových organizácií. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://ives.minv.sk/rmno/>>
- Register odchytených túlavých zvierat – nová aplikácia platná od 01.06.2020. [online]. [cit. 2.6.2020]. Dostupné na internete: <https://www.svps.sk/zakladne_info/rotz.asp>

- RICHVALSKÝ, L. 2019a. The use of tax assignation in Slovak Republic as an indicator of civic participation. In *Political and economic unrest in the contemporary era : proceedings of the 6th Academos conference 2019*. Bologna : Filodiritto, 2019. 433 s. ISBN 978-88-85813-41-0
- RICHVALSKÝ, L. 2019b. Tax assignation mechanism in Slovak Republic - legislative changes and functioning over the years. In *Public Economics and Administration 2019 : proceedings of the 13th International Scientific Conference*. Ostrava : Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, 2019. 444 s. ISBN 978-80-248-4356-8
- Ročný prehľad prijímateľov podielu zaplatenej dane. 2020. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.financnasprava.sk/sk/elektronicke-sluzby/verejne-sluzby/zoznamy/zoznam-prijimatelov-dane>>
- Rozvoj občianskej spoločnosti. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <http://www.minv.sk/?ros_rozvoj-os>
- ŘÍCHOVÁ, B. 2008. Komparativní metoda v politologii. In *Základní modely demokratických systémů*. Praha : Oeconomica, 2008. 255 s. ISBN 978-80-245-1357-7
- SARGEANT, A. – SHANG, J. 2010. *Fundraising - Principles and Practice*. San Francisco : Jossey-Bass A Wiley Imprint, 2010. 652 s. ISBN 978-0-470-45039-0
- SEBESTÉNY, I. 2016. Country Report: The Introduction of the 1% System. Development of “Activating” in Hungary. In *Assessment of the Impact of the Percentage Tax Designations: Past, Present, Future*. Vienna : ERSTE Foundation and Centrum pre filantropiu n.o., 2016. 140 s. ISBN 978-3-902673-09-1
- SEKEROVÁ, L. 2008. Dotácie, nenávratné finančné príspevky, dary a iné externé zdroje financovania činnosti organizácií nezriadených alebo nezaložených na podnikanie. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.epi.sk/odborny-clanok/Dotacie-nenavratne-financne-prispevky-dary-a-ine-externe-zdroje-financovania-cinnosti-organizacii-nezriadenych-alebo-nezalozenych-na.htm>>
- SCHNEIDER, J. 2003. *Think-tanky ve visehradských zemích*. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2003. 106 s. ISBN 80-210-3104-2

- Slovensko má lepší a transparentnejší model asignácie. 2015. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.mfsr.sk/sk/media/tlacove-spravy/slovensko-ma-lepsi-transparentnejši-model-asignacie.html>>
- SMETANKOVÁ, D. 2018. *Daňové asignace. Srovnávací studie č. 2.106.* Praha : Kancelář Poslanecké sněmovny, 2018. ISSN 2533-4131. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=146267>>
- STREČANSKÝ, B. – MURRAY SVIDROŇOVÁ, M. – ANDREJKOVIČ, M. 2017. Ekonomická analýza neziskového sektora ako socioekonomického aktéra. In *Občianska spoločnosť na Slovensku. Krízy, križovatky, výzvy.* Bratislava : Inštitút pre verejné otázky, 2017. 110 s. ISBN 978-80-89345-61-8
- SZATMÁRY, Z. 2011. Tretí sektor ako komparz v zlej hre. In *Vzťah štátu a občianskej spoločnosti – sme pripravení spolupracovať? Správa z konferencie.* [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <https://www.vipa.sk/web_files/2019/3/877.pdf>
- ŠEDIVÝ, M. – MEDLÍKOVÁ, O. 2017. *Úspěšná nezisková organizace.* Praha : Grada Publishing, 2017. 165 s. ISBN 978-80-271-9261-8
- Športové kluby a združenia. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.piestany.sk/mesto/sport/sportove-kluby-a-zdruzenia/>>
- Štatistický úrad SR. 2020. *Správa o hospodárskom vývoji v krajoch SR za rok 2019.* Bratislava : ŠÚSR Informačný servis, 2020. 86 s. Kód publikácie: 90620
- Terapie. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.possibilitas.sk/terapie/>>
- Top projekt 2019. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://stopa.akram.sk/top-projekt-2019/>>
- Ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu.
- VAJDOVÁ, T. 2005. *Česká občanská společnost 2004: po patnácti letech rozvoje.* Praha : Akademické nakladatelství CERM, 2005. 119 s. ISBN 80-7204-379-X
- VAŠEČKA, M. 2004. Občianska spoločnosť v teoretickej perspektíve. In *Keď ľahostajnosť nie je odpoveď. Príbeh občianskeho združovania na*

- Slovensku po páde komunizmu*. Bratislava : Inštitút pre verejné otázky, 2004. 398 s. ISBN 80-88935-73-3.
- VOLKO, V. – KIŠ, M. 2007. *Stručný prehľad vývoja územného a správneho členenia Slovenska*. MVSR, 2007. 117 s. [online]. [cit. 26.1.2021]. Dostupné na internete: <<https://www.minv.sk/?strucny-prehľad-vývoja-uzemneho-a-spravneho-clenenia-slovenska>>
- Všeobecná deklarácia ľudských práv. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/slo.pdf>
- Všeobecne záväzné nariadenie mesta Piešťany č. 4/2020. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <https://www.piestany.sk/e_download.php?file=data/editor/373sk_3.pdf&original=2020_4_VZN_dotacie.pdf>
- Výročná správa HK HAVRANI Piešťany o.z. Sezóna 2017/2018. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <https://www.hkhavrani.sk/media/k2/attachments/20180506_HK_HAVRANI_vyrocná_sprava_FINALweb.pdf>
- Výročná správa HK HAVRANI Piešťany o.z. Sezóna 2018/2019. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <https://www.hkhavrani.sk/media/k2/attachments/20180506_HK_HAVRANI_vyrocná_sprava_FINAL_public_oprava.pdf>
- Výročná správa za rok 2018. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <http://www.utulok-piestany.sk/files/Vyrocná_sprava_za_rok_2018.docx>
- Výročná správa za rok 2018. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <<http://www.utulok-piestany.sk/files/VS19.docx>>
- ZACHAROVÁ, A. 2015. *Ekonomické a právne aspekty neziskových organizácií*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2015. 120 s. ISBN 978-80-8168-271-1
- Zákon č. 184/2018 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.
- Zákon č. 116/1985 Zb. o podmienkach činnosti organizácií s medzinárodným prvkom v Československej socialistickej republike.
- Zákon č. 125/2016 Z. z. o niektorých opatreniach súvisiacich s prijatím Civilného sporového poriadku, Civilného mimosporového poriadku

a Správneho súdneho poriadku a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 126/1968 Zb. o niektorých prechodných opatreniach na upevnenie verejného poriadku.

Zákon č. 128/1970 Zb. o vymedzení pôsobnosti Československej socialistickej republiky vo veciach vnútorného poriadku a bezpečnosti.

Zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok.

Zákon č. 194/1988 Zb. o pôsobnosti federálnych ústredných orgánov štátnej správy.

Zákon č. 274/2009 Z. z. o poľovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 274/2009 Z. z. o poľovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 300/1990 Zb. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov.

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon.

Zákon č. 346/2018 Z. z. o registri mimovládnych neziskových organizácií a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 37/2014 Z. z. o Dobrovoľnej požiarnej ochrane Slovenskej republiky a o zmene niektorých zákonov.

Zákon č. 390/2019 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

Zákon č. 394/2019 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník.

Zákon č. 440/2015 Z. z. o športe a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 460/2007 Z. z. o Slovenskom Červenom kríži a ochrane znaku a názvu Červeného kríža a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník.

Zákon č. 62/1993 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 68/1951 Zb. o dobrovoľných organizáciách a shromaždeniach.

Zákon č. 73/2020 Z. z. ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v pôsobnosti Ministerstva vnútra Slovenskej republiky v súvislosti s ochorením COVID-19.

Zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov.

Zákon 83/1990 Zb. o združovaní občanov. Vyhlásené znenie. [online]. [cit. 25.1.2021]. Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1990/83/vyhlasene_znenie.html>

Zákon č. 85/2005 Z. z. o politických stranách a politických hnutiach.

Zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

ZIETLOW, J. – HANKIN, J.A. – SEIDNER, A. – Ó BRIEN, T. 2018. *Financial Management for Nonprofit Organizations*. New Jersey : John Wiley & Sons, Inc., 2018. 735 s. ISBN 9781119382614

ZOZNAM SKRATIEK A ZPAČIEK

ČR :	Česká republika
ČSFR :	Česká a Slovenská Federatívna Republika
ČSR :	Československá republika (1945 – 1960)
ČSSR :	Československá socialistická republika (1960 – 1990)
EÚ :	Európska únia
HC :	Hlohovec
m.p. :	medzinárodný prvok
mil. :	milión
MNO :	mimovládna nezisková organizácia
n.f. :	neinvestičný fond
n.o. :	nezisková organizácia
NRSR:	Národná rada Slovenskej republiky
o.z. :	občianske združenie
odb. :	odborový
PN :	Piešťany
SR :	Slovenská republika
TT :	Trnava
VÚC :	Vyšší územný celok
Z.z. :	Zbierka zákonov SR
zam. :	zamestnávateľský
Zb. :	Zbierka zákonov

MEŇNÝ REGISTER

A

Andrejkovič, Milan 31, 49, 139, 140

B

Bačíková, Mária 45

Bednáríková, Mária 44

Blaščák, Fedor 53

Boukal, Petr 15, 16, 47, 50

Brozmanová Gregorová, Alžbeta 13

Buerkle, Karen 143

Bútor, Martin 15, 17, 28, 29, 53, 121

Bútorová, Zora 134

D

Drgonec, Ján 17, 18, 19

Dudeková, Gabriela 8, 9, 10, 11, 62, 143

F

Fridrich, Branislav 19, 20

G

Gajdošová, Martina 7, 9, 11, 16, 21

Grásgruber, Miloš 52

H

Horváth, Peter 11, 53, 62

J

Janovská, Anna 45

Jeleňová, Iveta 44, 45

K

Katrebová Blehová, Beáta 12

Kiš, Miroslav 61

M

Macháček, Ladislav 16, 29, 30

Machyniak, Ján 11, 62

Majerová, Ivana 17

Mannová, Elena 8, 10, 11, 62

Medlíková, Olga 47, 51

Mihalčová, Bohuslava 44, 45

Miller, David 7

Mokrá, Lucia 19, 20

Müller, Karel 12

Murray Švidroňová, Mária 31, 49

O

Ochrana, František 43, 44, 45

Otavová, Milena 52

P

Petranská Rolková, Natália 17

Pružinský, Michal 44, 45

R

Richvalský, León 53, 54, 122

Říchová, Blanka 45

S

Sargeant, Adrian 15, 49, 50

Sebestény, István 53

Sekerová, Ľubica 47

Smetanková, Daša 58

Shang, Jen 15, 49, 50
Schneider, Jiří 13, 29, 52
Solilová, Veronika 52
Strečanský, Boris 31, 49
Szatmáry, Zuzana 12
Šedivý, Marek 47, 51

V

Vajdová, Tereza 15
Vašečka, Michal 29
Volko, Viliam 61

Z

Zacharová, Andrea 15, 49
Zietlow, John 16, 51

VECNÝ REGISTER

A

Asociácia športu PSA Trnava
„ASPSA“ 39, 79, 105, 106, 107
Atletický klub Bojničky 79, 93, 94,
95

D

daň z príjmu 14, 50-54, 104, 122, 139
daňová asignácia 14, 31-36, 39, 43,
45, 48, 50-58, 78-119, 121-125,
128, 133, 139, 140, 143-145
demokracia 10-12, 15-17, 20, 27-30,
125, 137, 142-144
dobrovoľnosť 8, 11, 15, 16, 20, 21, 26,
27, 31, 39, 47, 52, 54, 88-90,
99, 104-106, 108, 110-112, 116-
121, 128, 131, 134, 139, 142, 143
dotácia 16, 47, 48, 81, 87-91, 93, 94,
110, 111, 114, 116, 117, 119, 128,
139, 145

F

financovanie 13, 14, 28, 47-50, 53,
78, 81, 84, 87, 91, 94, 97, 100,
103, 107, 110, 113, 114, 117, 122,
124, 130, 133, 144, 145
fundraising 47, 50, 51, 123, 124

H

HK HAVRANI Piešťany 79-82

L

legislatíva 9, 14, 17, 21-26, 30, 36,
43, 47, 49, 53, 56, 78, 82, 83,
85, 88, 92, 93, 95, 98, 101, 103-
105, 107-109, 111, 115, 118, 119,
121, 128, 133, 140, 143-145

M

Materské centrum ÚSMEV 79, 80,
83, 86-88
mesto 40, 42, 64, 74, 75, 78, 81, 82,
85-92, 95, 98, 101, 105, 106,
108, 112, 115, 116, 118, 119, 128,
131-133, 138
mimovládna nezisková organizácia
12-17, 23, 27-30, 32-41, 45, 47-
55, 61, 63, 65, 67, 70, 71, 74, 76,
115, 118, 120-122, 126-145

N

nadácia 7, 13, 28, 31-36, 58, 80, 84,
85, 94, 114, 116, 122, 123, 142
národný front 10, 143, 144
neinvestičný fond 31, 34, 35, 142

O

občan 12-32, 36, 38-40, 78, 82, 85,
88, 91, 92, 95, 98, 101, 105, 108,
112, 115, 118, 142, 143, 145
občianska spoločnosť 12, 13, 15, 28,
31, 39, 53, 121, 125, 142, 143,
145

občianske združenie 13, 14, 22, 24, 30, 31, 39, 40, 42, 61, 64, 66-68, 71, 72, 74, 77-119, 121, 124, 127, 128, 130-142

Občianske združenie „JA SÁM“ 79, 93, 96-98

Občianske združenie „MACKO-UŠKO“ 79, 113, 115

obec 64-66, 69, 72, 74, 95, 102, 137

odborová organizácia 10, 19-21, 27-32, 36, 37, 142, 143

okres Hlohovec 14, 43, 45, 60, 61, 68-72, 74, 78, 93, 97, 112, 128-130, 136, 138, 144, 145

okres Piešťany 14, 43, 45, 60-67, 74, 77-79, 124-127, 135-138, 144, 145

okres Trnava 14, 43, 45, 61, 63, 68, 72-78, 105, 125, 131-134, 137, 138, 144, 145

organizácia s medzinárodným prvkom 24, 31, 32, 38, 39, 142

P

participácia 12, 14, 18, 19, 30, 31, 39, 82, 86, 89, 110, 112, 117, 125, 138

Possibilitas 79, 83-85, 123

R

Regionálne centrum SLOBODA ZVIERAT Piešťany 79, 89-91

S

Slovenská spoločnosť pre spina bifida a/ alebo hydrocefalus 79, 99, 105, 109, 111

spolupráca 78, 80, 82-86, 88, 89, 92-96, 98, 99, 101, 102, 105, 108, 112, 115, 116, 119, 121, 125, 143

T

think-tank 11, 29, 52, 142

tranzícia 11, 137, 144

tretí sektor 13, 15, 16, 25, 28, 31, 32, 47, 52, 121, 122, 142, 145

Trnavský strom 79, 106, 116-118,

V

verejnoprospešný účel 31, 32, 53, 58, 122, 142

viacdrojové financovanie 47, 53, 122, 144

Z

zamestnávateľská organizácia 31, 32, 36, 37, 142, 143

Združenie pre výrobu a využitie biopalív 79, 93, 102-105

združovanie 7-32, 36, 39, 40, 43, 44, 46, 48, 52, 60, 61, 98, 101, 111, 121, 125, 138, 139, 142-145

Zelený trojlístok 79, 93, 99, 101

Vybrané aspekty občianskeho sektora: fungovanie občianskych združení v trnavskom regióne

(Vedecká monografia)

Autor:

PhDr. León Richvalský, PhD.

Recenzenti:

PhDr. Michal Lukáč, PhD.

PhDr. Ing. Václav Kupec, Ph.D.

Vydavateľ:

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2021

Vydanie:

Prvé (online) http://www.fsvucm.sk/12_133_247/e-publikacie

Počet strán:

166 [7,2 AH]

ISBN 978-80-572-0223-3

ÜCMFSV

ISBN 978-80-572-0223-3